

**GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI
ÇEVRE KÖYLERİNDE(ÇALDAĞ, ÇİMŞİR, İNİŞDİBİ)
EKOLOJİDEN KÜLTÜRE YANSIYANLAR**

Zeynep TANRIVERDİ

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Zeki KODAY**

2021

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

Zeynep TANRIVERDİ

**GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI ÇEVRE
KÖYLERİNDE(ÇALDAĞ, ÇİMŞİR, İNİŞDİBİ) EKOLOJİDEN
KÜLTÜRE YANSIYANLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Zeki KODAY**

ERZURUM - 2021

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Giresun Ağaçbaşı Tabiat Parkı Çevre Köylerinde (Çaldağ, Çimşir, İnışdibi) Ekolojiden Kültüre Yansıyanlar" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

02.06.2021

ASLI ISLAK İMZALIDIR

Zeynep TANRIVERDİ

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Zeki KODAY danışmanlığında, Zeynep TANRIVERDİ tarafından hazırlanan bu çalışma 02/06/2021 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Zeki KODAY	İmza:	ASLI ISLAK İMZALIDIR
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR	İmza:	ASLI ISLAK İMZALIDIR
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Zerrin KARAKUZULU	İmza:	ASLI ISLAK İMZALIDIR

Aslı ıslak imzalıdır
Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
FOTOĞRAF DİZİNİ.....	IX
HARİTALAR DİZİNİ	XII
TEŞEKKÜR	XIII
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMA SAHASININ KONUMU.....	2
II. AMAÇ VE YÖNTEM.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. COĞRAFYA VE EKOLOJİ İLİŞKİSİ	5
1.1.1. Ekolojinin Tanımı ve Tarihi	5
1.1.2. Coğrafya ve Ekoloji	8

İKİNCİ BÖLÜM

FİZİKİ, BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	12
2.1.1. Araştırma Sahasının Jeolojik Özellikleri.....	12
2.1.2. Araştırma Sahasının Jeomorfolojik Özellikleri.....	14
2.1.3. Araştırma Sahasının İklim Özellikleri.....	17
2.1.3.1. Sıcaklık	20
2.1.3.2. Yağış.....	22
2.1.3.3. Rüzgar.....	27
2.1.4. Doğal Bitki Örtüsü Özellikleri	28
2.1.5. Toprak Özellikleri	30
2.1.5.1. Alüvyal ve Kolüvyal Topraklar	31
2.1.5.2. Gri-Kahverengi Podzolik Topraklar	31

2.1.5.3. Kırmızı-Sarı Podzolik Topraklar ve Dağ Çayırı Toprağı.....	31
2.1.5.4. Kahverengi Orman Toprağı.....	31
2.1.6. Hidrografya Özellikler.....	32
2.2. BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	35
2.2.1. Nüfus Özellikleri	35
2.2.1.1. Araştırma Sahası ve Çevresinin Nüfus ve Yerleşme Tarihi.....	35
2.2.1.2. Nüfus Miktarı	37
2.2.1.3. Nüfusun Dağılışı.....	43
2.3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	45
2.3.1. Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri.....	45
2.3.2. Sanayi Faaliyetleri.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI ÇEVRE KÖYLERİNDE (ÇALDAĞ(Osmaniye), ÇİMŞİR, İNİŞDİBİ) EKOLOJİDEN KÜLTÜRE YANSIYANLAR

3.1. GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI	51
3.2. YAPI MALZEMESİ OLARAK KÜLTÜRE YANSIYANLAR	53
3.2.1. Kestane Ağacı	54
3.2.1.1. Dağılışı ve İstekleri.....	54
3.2.1.2. Araştırma Sahasında Kestane Ağacından Yararlanma.....	55
3.2.2. Ladin / Doruk Ağacı.....	56
3.2.2.1. Dağılışı ve İstekleri.....	57
3.2.2.2. Araştırma Sahasında Ladin Ağacından Faydalanma.....	58
3.3. YAPILAR	60
3.3.1. Ev	60
3.3.1.1. Yapısal Özellikleri.....	61
3.3.2. Sirendi/ Serender	62
3.3.2.1. Yapı Özellikleri	63
3.3.3. Değirmen.....	65
3.3.3.1. Yapısal Özellikleri.....	66
3.3.4. Fırın	69

3.3.4.1. Fırınlara Ortaya Çıkışı.....	69
3.3.4.2. Yapı Özelliği	72
3.3.4.3. Mahsul Fırınlama.....	74
3.4. YEMEK KÜLTÜRÜNE YANSIYANLAR	75
3.4.1. Mısır ve Mısırın Oluşturduğu Kültürel Öğeler	76
3.4.1.1. Mısırdan Elde Edilen Ürünler:	77
3.4.1.2. Mısırdan Elde Edilen İkincil Ürünler	79
3.4.2. Fasulye	80
3.4.3. Karalahana/ Pancar.....	81
3.4.5. Muşmula (Döngel) Mespilus germanica	83
3.4.6. Kiraz	83
3.4.7. Karayemiş/ Taflan	84
3.4.8. Pekmezler	85
3.4.9. Yabani Bitkiler ve Meyveler	86
3.4.10. Yabani Mantar Çeşitleri	91
3.5. HAYVANCILIKTAN KÜLTÜRE YANSIYANLAR.....	96
3.5.1. Koyundan Kültüre Yansıyanlar.....	96
3.6. FINDIKTAN KÜLTÜRE YANSIYANLAR	99
3.6.1. Fındığın Tarihçesi	99
3.6.2. Fındığın Dağılışı ve İstekleri.....	100
3.6.3. Kültüre Kattıkları	101
3.7. ATASÖZLERİ VE DEYİMLERE YANSIYANLAR.....	103
3.8. ÇALDAĞ'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN TUZ EKİM FESTİVALİ VE	
ÇALDAĞ DENİZ FENERİ.....	105
3.8. ARAÇ- GEREÇ OLARAK KÜLTÜRE YANSIYANLAR.....	107
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	112
SWOT ANALİZİ.....	115
KAYNAKLAR	118
ÖZGEÇMİŞ.....	124

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI ÇEVREKÖYLERİNDE(ÇALDAĞ,
ÇİMŞİR, İNİŞDİBİ) EKOLOJİDEN KÜLTÜRE YANSIYANLAR

Zeynep TANRIVERDİ

Danışman: Prof. Dr. Zeki KODAY

2021, 124 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Zeki KODAY

Sanayi devrimiyle içine girdiğimiz teknolojik gelişim çağı, insan kültürünün çevresinden bağımsızlaşmasının da tarihini yazmaktadır. Önceleri köyden köye bile fark eden bir çok kültürel değer bugün teknolojinin etkisiyle millileşmiş hatta global ölçekte kültürel öğeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Yaygınlaşan ticaret ağıyla dünyanın bir ucunda üretilen bir ürün bugün en ücra köylere kadar girmiştir. İhtiyacı olan her türlü gıdaya, eşyaya, hizmete bir telefon kadar yakın olanvegünümüz dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturanşehirinsanının aslında doğaya rekreasyon ve manzara ihtiyacı dışında gereksinimi kalmamış gibi görünmektedir.

Bu çalışmada öncelikle coğrafya ve ekoloji arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sahasının çekirdeğini oluşturan AğaçbaşıTabiat Parkı'yla ilgili bilgi verilmiş ve çalışma sahasını oluşturan Çaldağ(Osmaniye), İnışdibi ve Çimşir köylerinde, köy sakinlerinden mülakat yöntemiyle elde edilen bilgiler, ulusal kaynaklardan elde edilen bilgilerle harmanlanarak çalışmada kullanılmıştır. Çalışmadaki haritalar CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) kullanılarak hazırlanmıştır.

Giresun Ağaçbaşı Tabiat Parkı Çevre Köylerinde(Çaldağ, Çimşir, İnışdibi) Ekolojiden Kültüre Yansıyanlar adlı bu çalışmada, günümüzde ekolojinin en büyük üyesi olan fakat doğadan kültürel anlamda kopma noktasını çoktan geçmiş olan insanın, günlük yaşantısına ve dolayısıyla kültürüne çevresinden aktardıkları ekolojik çerçevede ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Ekoloji, Kültürel Coğrafya, Ekoloji, Ağaçbaşı Tabiat Parkı, Doğal Çevre

ABSTRACT**MASTER THESIS****REFLECTIONS FROM ECOLOGY TO CULTURE IN GİRESUN AĞAÇBAŞI
NATURE PARK ENVIRONMENTAL VILLAGES(ÇALDAĞ, ÇİMŞİR,
İNİŞDİBİ)****Zeynep TANRIVERDİ****Advisor:Prof. Dr. ZekiKODAY****2021, 124 sayfa****Jury: Prof. Dr. ZekiKODAY**

The era of technological development that we have entered and are still in with the industrial revolution also writes the history of the independence of human culture from its environment. Numerous cultural values that have noticed from village to village, previously have become nationalized with the effect of technology and even new cultural factors have started to emerge on a global scale with the widespread trade networks. Nowadays, the produced product at one part of the world has entered even remotest villages, through its extensive commercial network. It seems that people nowadays, who are close to all kinds of food, goods, and services they need as well as the phone, obviously do not have any other need from the nature other than the need for recreation and natural scenery.

In the early stages of this study, the relationship between geography and ecology science was examined. Also, all information was provided about Ağaçaş Natural Park which constitutes the essence of our research area, together with information that obtained through the interview with the villages in Çaldağ (Osmaniye), İnişdibi, and Çimşir villages. As this information was blended with the filtered information obtained from the national sources. The maps used in this study were prepared using GIS (Geographic Information Systems).

In this study entitled “Reflections from Ecology to Culture in Giresun Ağaçaş Nature Park Environmental Villages (Çaldağ, Çimşir, İnişdibi)”, the daily life of people, who are the biggest part of ecology today, however, have passed the point of breaking away from the cultural sense and the experiences transferred from environment to people’s culture have been tried to be handled within the ecological frame work.

Keywords: Cultural Ecology, Cultural Geography, Ecology, Ağaçaş Nature Park, Natural Environment

KISALTMALAR DİZİNİ

BM	: Birleşmiş Milletler
CBS	: Coğrafi bilgi sistemleri
°C	: Santigrat Derece
cm ²	: santimetre kare
km	: kilometre
m	: metre
mm	: milimetre
m ²	: metre kare
s.	: sayfa
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
Ort.	: Ortalama
Sıc.	: Sıcaklık
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UA	: Uzaktan Algılama
Yağ.	: Yağış
Yy	: Yüzyıl

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Yıllara Göre Dünya Nüfus Miktarı	7
Tablo 2. Erinç İndis Değerleri İle Bunlara Bağlı Bitki Örtüsü ve İklim Sınıfları	19
Tablo 3. Giresun ve Dereli En Yüksek, En Düşük ve Ortalama Sıcaklık Değerleri	20
Tablo 4. Dereli ve Giresun Mevsimlik Yağış Verileri	23
Tablo 5. Giresun ve Dereli İstasyonlarında Aylık Ortalama Nispi Nem Miktarı (%) (1960-2016).	26
Tablo 6. Dereli Yönlere Göre Rüzgar Esme Sayıları (2013-2016)	27
Tablo 7. Giresun Yönlere Göre Rüzgar Esme Sayıları (1960-2016)	27
Tablo 8. Ağaçaş Tabiat Parkı Flora ve Fauna Üyeleri	30
Tablo 9. Bahsi Geçen Köylerin Müslim- Gayri Müslim Nüfus Dağılışı	37
Tablo 10. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Araştırma Sahası Köyleri Erkek-Kadın- Toplam Nüfus Miktarları (1965-2019).	38
Tablo 11. Çaldağ Köyü Yıllara Göre Nüfus Miktarı.....	39
Tablo 12. Çaldağ Köyü Toplam Nüfus ve Yıllık Değişim Oranı	40
Tablo 13. Çimşir Köyü Yıllara Göre Nüfus Miktarı	41
Tablo 14. Çimşir Köyü Toplam Nüfusu ve Yıllık Değişim Oranı	42
Tablo 15. İnşidibi Köyü Yıllara Göre Nüfus Miktarı.....	42
Tablo 16. İnşidibi Köyü Toplam Nüfusu ve Yıllık Değişim Oranı.....	43
Tablo 17. Araştırma Sahası Tarımsal Üretim Alanı Ürün Dağılımı	45
Tablo 18. Coğrafi Bölgelere Göre Mısır Üretimi Alanları Üretim ve Verim 1999- 2015.....	76

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Dereli Yıllık Ortalama Sıcaklık	21
Şekil 2. Giresun Yıllık Ortalama Sıcaklık	21
Şekil 3. Dereli Aylara Göre Sıcaklık Değerleri	22
Şekil 4. Giresun Aylara Göre Sıcaklık Değerleri.....	22
Şekil 5. Giresun Mevsimlik Yağış Grafiği	23
Şekil 6. Dereli Mevsimlik Yağış Dağılışı	24
Şekil 7. Giresun Yıllık Yağış Ortalaması	24
Şekil 8. Giresun Ortalama Güneşlenme Süresi.....	25
Şekil 9. Giresun Ortalama Yağışlı Gün Sayısı.....	25
Şekil 10. Giresun Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması	26
Şekil 11. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Rüzgar Frekansı.....	27
Şekil 12. Giresun İstasyonu Rüzgar Frekansı	28
Şekil 13. Çaldağ Köyü Toplam ve Cinsiyete Göre Nüfus Verileri.....	40
Şekil 14. Çimşir Köyü Toplam ve Cinsiyete Göre Nüfus Verileri	41
Şekil 15. İnşidibi Köyü Toplam ve Cinsiyete Göre Nüfus Verileri.....	43
Şekil 16. Serenderleri Oluşturan Katmanlar	64
Şekil 17. Değirmen Çalışma Sistemi	67
Şekil 63. Büyükboy ve küçükboy Şelek/Harar	102

FOTOĞRAF DİZİNİ

Fotoğraf 1. Giresun Batlama Deresi Vadisi	15
Fotoğraf 2. Giresun Çaldağ Ladin Ormanları ve Çalı Formları.....	28
Fotoğraf 3. Araştırma Sahasında Yer Alan Bir Madensuyu Çeşmesi.....	33
Fotoğraf 4. Çaldağ Madensuyu Dolum Tesisi	34
Fotoğraf 5. Dalında Yeşil Fındık	46
Fotoğraf 6. Ev Önünde Avlu.....	47
Fotoğraf 7. Yörede Yetişen Kırmızı Benekli Alabalık	48
Fotoğraf 8. İnişdibi Alabalık Tesisi	49
Fotoğraf 9. İnişdibi Freşa Tesisi	50
Fotoğraf 10. Ağaçbaşı Tabiat Parkı	51
Fotoğraf 11. Ağaçbaşı Tabiat Parkı 2	52
Fotoğraf 12. Ağaçbaşı Tabiat Parkı Restoranı	53
Fotoğraf 13. Kestane Ağacı	55
Fotoğraf 14. Ladin Ağacı	56
Fotoğraf 15. Ladin Ağaçlarının Oluşturduğu Ormanlar	57
Fotoğraf 16. Ladin Ormanında Çam Sakızı Toplayan Vatandaş	59
Fotoğraf 17. Doruk Mantarı	60
Fotoğraf 18. Klasik Giresun Dolma Dış Cephesi	61
Fotoğraf 19. Çaldağ Köyü Sakinlerinden Hacı Mustafa Aşuk'un Sirendesi.....	62
Fotoğraf 20. Değirmene Giden Su Kanalı	65
Fotoğraf 21. Değirmen Mısır Teknesi, Un Teknesi ve Değirmen Taşı	68
Fotoğraf 22. Klasik Karadeniz Taş Fırını	69
Fotoğraf 23. Sacda Pişirilen Mısır Ekmekleri.....	70
Fotoğraf 24. Fırında Kurutulmuş Mısır	71
Fotoğraf 25. Fırında Kurutulmuş Taze Fasulye	72
Fotoğraf 26. Fırınlara Açılan Yalnızca Bir Pencere Vardır	73
Fotoğraf 27. Fırınlanmış Taze Fasulye	75
Fotoğraf 28. Farklı Özelliklerdeki Mısır Unları.....	77
Fotoğraf 29. Mısır Unu Yağlı Aşı.....	78
Fotoğraf 30. Mısır Ekmeği.....	79
Fotoğraf 31. Alaf Yığını.....	79

Fotoğraf 32. Yakacak Olarak Kullanılan Kesmükler.....	80
Fotoğraf 33. Geleneksel Taş Fırında Kurutulmuş Taze Fasulye Kuruları.....	81
Fotoğraf 34. Karalahana/ Pancar.....	82
Fotoğraf 35. Karalahana Sarması.....	82
Fotoğraf 36. Döngel /Muşmula.....	83
Fotoğraf 37. Kendi Halinde Büyümeye Bırakılmış Kiraz Ağacı.....	84
Fotoğraf 38. Kiraz Tuzlaması ve Yemeği.....	84
Fotoğraf 39. Taflan / Karayemiş.....	85
Fotoğraf 40. Pekmez Yapmak İçin Toplanan Kara Üzüm ve Amasya Elmaları.....	86
Fotoğraf 41. Kaynayan Kara Üzüm Pekmezi ve Şıra Rahlesinden Süzülen Üzüm Suyu.....	86
Fotoğraf 42. Çiçek Açmış Sakarca ve Pazara Satılmak İçin Getirilmiş Sakarca.....	87
Fotoğraf 43. Sakarca Kızartması.....	88
Fotoğraf 44. Galdirik Bitkisi ve Yumurtalanıp Kızartılmış Galdirik Yemeği.....	88
Fotoğraf 45. Ezeltene Bitkisi	89
Fotoğraf 46. Menevcen/ Dikenucu Bitkisi ve Yemeği	89
Fotoğraf 47. Isırgan Yağlı Aşı	90
Fotoğraf 48. Yaban Mersini.....	90
Fotoğraf 49. Dağ Çileği	91
Fotoğraf 50. Fındık Mantarı.....	92
Fotoğraf 51. Tavuk Mantarı.....	92
Fotoğraf 52. Geyik Mantarı	93
Fotoğraf 53. Acı Mantar.....	93
Fotoğraf 54. Doruk Mantarı.....	94
Fotoğraf 55. Pos Mantarı	95
Fotoğraf 56. Şalvarlı Mantar.....	95
Fotoğraf 57. Koyun Yününden Yapılmış Dastar (Kilim/Seccade).....	96
Fotoğraf 58. Koyun Yününden İp Eğiren Yöre Sakini	97
Fotoğraf 59. Koyun Yününden El Örmesi Çorap	98
Fotoğraf 60. Kerman, Eğircek ve Dokuma Kılıcı.....	98
Fotoğraf 61. Fındık	99
Fotoğraf 62. Kurutulmak İçin Güneş Altına Serilmiş Fındık	101

Fotoğraf 64. Dozirik.....	103
Fotoğraf 65. Sislerle Kaplı Çaldağ Zirve ve Deniz Feneri	105
Fotoğraf 66. Tespihlik Bitkisinin Tohumlarından Yapılmış Tespih.....	107
Fotoğraf 67. Çamdan Yapılma Ayrılan Teknesi	107
Fotoğraf 68. Meşe Ağacından Keser/ Orak/ Balta Sapı.....	108
Fotoğraf 69. Ladin Ağacından Yayık	108
Fotoğraf 70. Ladin Ağacından Teyağı/ Yoğurt Kovası	109
Fotoğraf 71. Çeşitli Ağaçlardan Oklavalar	109
Fotoğraf 72. Yenilenen Değirmenin Eski Taşları	110
Fotoğraf 73. Batlama Deresi Kenarında Bir Değirmen	110
Fotoğraf 74. Değirmenin İçi.....	111
Fotoğraf 75. Kenevir Bitkisinden Dokunan Kilim.....	113

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Araştırma Sahası Konum Haritası	2
Harita 2. Araştırma Sahası Jeoloji Haritası.....	13
Harita 3. Araştırma Sahası Eğim Haritası.....	14
Harita 4. Araştırma Sahası Jeomorfoloji Haritası.....	16
Harita 5. Araştırma Sahası Yükselti Basamakları Haritası.....	17
Harita 6. Araştırma Sahası Toprak Haritası.....	32
Harita 7. Araştırma Sahası Hidrografi Haritası.....	33
Harita 8. Bahsi Geçen Köylerin Batlama Vadisi Boyunca Uzunluğu.....	36
Harita 9. Araştırma Sahası Yerleşme Haritası	44

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendisine ne zaman danışsam bana kıymetli zamanından ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden geleni yapan, yaşadığım her sorunda yanına çekinmeden gidebildiğim, güler yüz ve samimiyetini benden esirgemeyen ve gelecekteki mesleki hayatımda da banaverdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli danışman hocam **Prof. Dr. Zeki KODAY**'a teşekkürü bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum. Yine çalışmamda konu, kaynak ve yöntem açısından bana sürekli yardımda bulunarak yol gösteren **Dr. Öğr. Üyesi Çağlar Kıvanç KAYMAZ** ve **Arş. Gör. Yusuf KIZILKAN**'a ve bu zorlu tez sürecinde benden desteğini bir an için bile esirgemeyen değerli arkadaşım **Nesibe Göresi**'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan aileme ve özellikle sevgili babam **Seyfettin TANRIVERDİ** ve sevgili annem **Hacer TANRIVERDİ**'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak en büyük destekçim canım eşim **Yük. Müh. Ahmad ATMEH**'e şükranlarımı sunarım.

Erzurum 2021

Zeynep TANRIVERDİ

GİRİŞ

Çevre, insanın yaşam şekli üzerinde insan var olduğundan beri etkilidir. Tümertekin (1994): “İnsanın tarihi aslında çevreyi kendi çıkarına en uygun biçimde kullanabilme yeteneğini artırmasının bir tarihidir” diye kaleme almıştır (s.16). Tüm toplumlar kendi gelenek, görenek ve kültürlerini içinde bulundukları çevrenin ona sunduklarından oluşturmuşlardır. Bu sebeptendir ki coğrafyalar değiştikçe, folklorlar değişmektedir.

Barrows, yazmış olduğu İnsan Ekolojisi Olarak Coğrafya adlı makalede “...insan ekolojisi olarak tanımlanan coğrafyanın, genel ya da özel alanların, yüzey şekillerinin oluş ve gelişimi ile değil; ama insanın doğal çevrenin öğeleri olan yüzey şekillerine getirdiği uyarlanmalarla ilgilenmesi gerektiğini savunmuştur (s.42). O’na göre insan-çevre ilişkileri gelecekte de coğrafyanın kalbini oluşturacaktır; ancak coğrafyacılar bu ilişkilere “çevrenin etkisi açısından çok, insanın kendini çevreye uyarlaması açısından bakacaklardır“ (s.41). Böylece çevresel faktörlere gerçekte sahip olmadıkları belirleyici bir rol verme tehlikesi ortadan kalkacaktı (Aktaran: Arı, 2017; 37).

Bu çalışmada öncelikli olarak kültürü oluşturan temel öğelerden biri olan ekoloji çalışılmış ve buradan yola çıkılarak ekolojinin kültüre kazandırdıkları konu edilmiştir. İnsan gözünü belirli bir çevreye ait olarak açar ve zamanla bulunduğu bu çevreye adapte olur. Yiyeceği, içeceği, giyeceği ve barınmasından karakter ve dil özelliklerine kadar yaşadığı çevre insana çeşitli değerler katmaktadır.

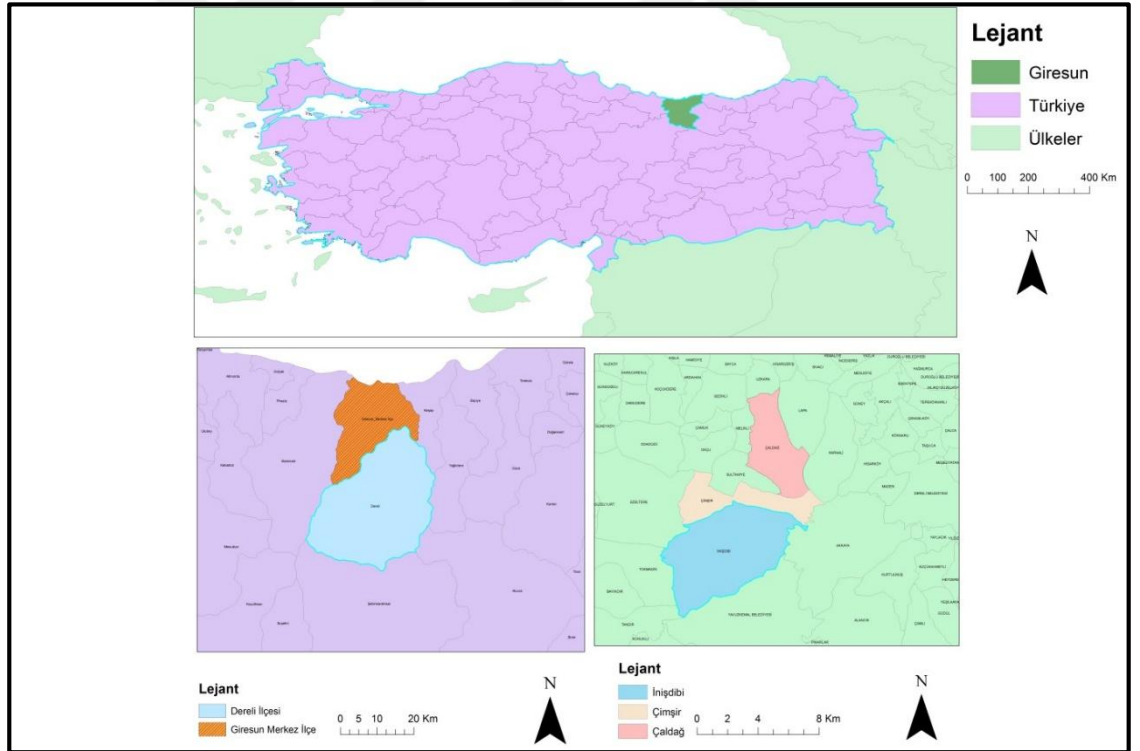
Temellerini biyolojiden alan ekoloji kavramı ile oluşan kültürel ekoloji daha çok sürdürülebilirlik gibi kavramlar ön plana çıkmıştır (Arı, 2003; ayrıca bkz.Sahlins ve Marshall, 1964; Richtsimeier ve Joan, 1978). Kısaca kültürel ekoloji “herhangi bir kültürle o kültürün ait olduğu doğal çevre arasında mevcut çok yönlü etkileşim ve ilişkilerin bütünü” olarak açıklanmıştır (Arı, 2003; 77).

Çalışma alanı bulunduğu coğrafyayla da alakalı olarak ekolojik anlamda çok zengindir. Bilindiği gibi Doğu Karadeniz dağların denize olan konumundan ötürü her daim yağış alan ılıman okyanusal iklimine benzer karakteristik Karadeniz iklimine ve gür ormanlara sahiptir. Araştırma sahamızda ormanlar bakımından zengin ve orman alt sınırından en alçak noktaya kadar fındık bahçeleriyle kaplı bir alandan oluşmaktadır.İşte

araştırmamız bu zengin bitki örtüsünün oluşturduğu ekolojiden yöre insanının kültürüne neler aktardığını konu edinmektedir.

I. ARAŞTIRMA SAHASININ KONUMU

Giresun: ülkemizin yedi bölgesinden biri olan ve en kuzeyde bulunan Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz bölümünde yer alır. Bölümün kıyı illerinden en batıda bulunanıdır. Giresun ili, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde kalmaktadır. $40^{\circ}34'47''$ Kuzey $38^{\circ}35'40''$ Doğu koordinatlarına sahip Giresun ilinin 8 adet kıyı şeridinde, 8 adet iç kesimde olmak üzere toplamda 16 adet ilçesi bulunmaktadır. Kıyı boyunca Merkez ilçenin doğusunda Keşap ilçesi; batısında Bulancak ilçesi yer alırken Kuzey sınırını Karadeniz, güney sınırını Dereli ilçesi oluşturmaktadır. Araştırma sahası içinde olan Ağaçbaşı Tabiat Parkı Giresun ili Merkez ilçesi ve kuzeyinde bulunan Dereli ilçesinin sınırları içinde yer almaktadır (Harita 1).

Harita 1. Araştırma Sahası Konum Haritası

Çalışmanın merkezini oluşturan Ağaçbaşı Tabiat Parkı araştırma sahasının güneyinde yer alır ve bir bölümü Dereli ilçesi içinde yer alırken araştırma sahasının diğer birimlerini oluşturan Çaldağ, Çimşir ve İnşidibi köyleri Giresun Merkez ilçesinde

bulunur. Araştırma sahasına kuzeyden Giresun Merkez ilçesinden Batlama Vadisi takip edilerek yaklaşık 20 km sonra ulaşılırken, Dereli ilçe merkezinden Yavuzkema beldesine ve oradan da Kulakkaya Yaylası ve Ağaçbaşı Yaylası üzerinden yine araştırma sahasına ulaşılmaktadır.

Araştırma sahasındaki en büyük akarsu kaynağını diğer küçük akarsulardan alan Batlama Deresidir. Batlama Deresi ve kolları araziye birçok yerde kesintiye uğratmaktadır. En önemli yükseltisi 2030 metre ile Çaldağ Tepesidir. Neredeyse düz arazinin hiç olmadığı araştırma sahasında ulaşım için anayol genellikle akarsu yatağı takip edilerek yapılmıştır.

II. AMAÇ VE YÖNTEM

Yaşadığı çevreyi günlük yaşamına işleyen insan aslında ekolojinin en büyük üyesidir. İnsanın yaşamı boyunca kullandıkları zamanla kültürüne yerleşmiştir. Giresun Ağaçbaşı Tabiat Parkı Çevre Köylerinde (Çaldağ, Çimşir, İnşidibi) Ekolojiden Kültüre Yansıyanlar adlı bu yüksek lisans tez çalışmasının amacı da araştırma sahasındaki ekolojik kaynakların kalıcı kültüre nasıl ve ne şekilde geçtiğini bu kültürel değerler tamamen ortadan kalkmadan mümkün olduğunca kayıt altına almaktır.

Bu çalışma hazırlanırken ulusal ve uluslararası çeşitli tez, kitap ve bilimsel çalışmalardan faydalanılmıştır. TÜİK, MTA, MGM, Tarım, Gıda ve Hayvancılık müdürlüğü, Kültür ve Turizm müdürlüğü gibi kurum ve kuruluşlardan uzun yıllık veriler elde edilmiş ve tezin gerekli görülen alanlarında kullanılmıştır. Çalışma hazırlanırken birçok kez araştırma sahasında arazi çalışması yapılmış, gerekli bilgiler mülakat yoluyla yöre halkından elde edilmiştir. Gerekli görülen fotoğraflar çekilmiş ve araştırma metninde kullanılmıştır.

Tez danışmanı Prof. Dr. Zeki Koday'ın yönlendirmeleriyle önce ekoloji ve coğrafya arasındaki sıkı ilişki araştırılmış ve teze aktarılmıştır. Araştırma sahasının fiziki ve beşeri coğrafyası çalışılmış ve ekolojik kültüre etki eden coğrafi faktörler açıklanmıştır. Araştırma sahasının merkezini oluşturan Ağaçbaşı Tabiat Parkı ziyaret edilip fotoğraflar çekilmiş ve tabiat parkıyla ilgili bilgi verilmiştir. Ardından tezin asıl konusuna geçilmiş ve yöre halkının kültürü araştırılarak ekolojik kaynaklı olanlar teze ana başlıklar halinde kaydedilmiştir.

Çalışmada ArcGIS 10.4.1 programı ile Harita Genel Müdürlüğü'nden elde edilen 1/250.000 ölçekli paftalar kullanılarak araştırma sahasının tez çalışması için gerekli haritaları oluşturulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. COĞRAFYA VE EKOLOJİ İLİŞKİSİ

1.1.1. Ekolojinin Tanımı ve Tarihi

Ekoloji sözcüğü, canlıların birbirleri ve çevreleri ile ilişkilerini inceleyen bilim dalı anlamında, ilk defa Alman zoolog **E. Haeckel** (1834-1919) tarafından kullanılmıştır(Yıldız, Sipahioğlu ve Yılmaz, 2010;16). Ekoloji tarihi insanlık tarihiyle paralellik göstermektedir. Var olan ilk insan var olduğu ilk çevrede mevcut ekosisteme dahil olarak yaşamaya başlamış bulunduğu çevredeki canlı ve cansız unsurlarla ilişki halinde olmuştur. İnsanın tarihi de aslında çevreyi kendi çıkarına en uygun biçimde kullanabilme yeteneğini artırmasının bir tarihidir(Tümertekin, 1994; 16).Yakın yıllara kadar ekoloji, biyolojinin önemsiz bir branşı olarak; bitki ve hayvanların çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı şeklinde tanımlanırdı. Oysa 1970'ten bu yana, ekolojinin kapsamı, çevre sorunlarının giderek önem kazanmasıyla genişledi ve insan-doğa ilişkilerini de içermeye başladı(Kışlalıoğlu ve Berkes, 2009; 13).

İnsan, yaşamını sürdürmek için tarihi boyunca barınmaya mecburdu. Barınma için kullandığı gerek mevcut sığınma yerleri (mağara- ağaç kovuğu gibi), gerekse kendi inşa ettiği barınaklar (taştan, ağaçtan, kerpiçten, sazdan...) bulunduğu çevrenin ona sunduğu olanaklardı. Yine gıda için bulunduğu ortamın avlaklarını kullanmış, mevcut ekosistem ona ne sunmuşsa ondan beslenmiştir. Herhangi bir su kenarındaki insan bulunduğu ortamdaki su ekosisteminden; kara içlerinde yaşayan insan yine o sistemdeki hayvansal ya da bitkisel bulunduğu karasal ekosistemin olanaklarından faydalanmış ve olumlu ya da olumsuz o sisteme dahil olmuştur.

Haeckel'den çok önceleri de canlı varlıkların kendi aralarında ve çevreleriyle etkileşim içinde bulundukları biliniyordu. Nitekim, 3000-4000 yıl önce insan sağlığını ateş, bitki, toprak, hava, su arasındaki uyuma ve etkileşimlere bağlayan eski **Çin Tıp Felsefesinin** yaklaşımı, ekolojik bir yaklaşımdır(Yıldız, Sipahioğlu ve Yılmaz, 2010; 17).

Ekoloji, Yunanca **oikos** (ev) ve **logy** (bilim) kelimelerinden oluşmaktadır. **Aristo**“...canlı varlıklar yaşadıkları ortama uymuşlardır, birbirleri ve çevreleriyle etkileşim içerisindeyler ve aynı zamanda aralarında yaşam için bir mücadele vardır” açıklamasıyla aslında ekolojiyi tanımlamıştır(Gökmen, 2011; 21).

Orta çağda Hristiyanlığın katı baskısı nedeniyle, birçok alanda olduğu gibi, ekolojik görüş de genellikle İslam bilim adamları tarafından temsil edilmiştir. “Doğanın bir bütün olduğunu” savunan **El-câhiz** (9. yy), “Havanın etkileri ve tıbbi ekoloji” üzerinde duran **İbni Sina** (980-1037) bu düşünürlerden sadece ikisidir. Daha sonraki yıllarda **Hacı Paşa**, **Ahi Çelebi** ve ünlü bilim adamı **İbrahim Hakkı** gibi Türk hekim ve bilginleri, eserlerinde sağlık ile çevre koşulları arasındaki ilişkilerle ilgilenmişler, bu konuda eserler vermişlerdir(Yıldız ve Sipahioğlu ve Yılmaz, 2010; 17).

19. yy’da ünlü coğrafyacı **A. VonHumboldt**’la beraber ekoloji yeniden canlanmış ve önem kazanmıştır. **Sanayi devrimi** küresel çevre kirliliğinin ilk ve en önemli nedenidir. 1760 yılında İngiltere’den başlayarak tüm dünyayı saran sanayi devrimiyle dünya tam bir üretim ve tüketim dünyası halini almıştır. Sanayi devrimi öncesinde insan gücü, su gücü, hayvan gücüyle evlerde yapılan üretim faaliyetleri sanayi devrimiyle beraber kömür kaynaklı buhar gücüne dayalı önce küçük imalathaneler ve sonra büyük sanayi tesislerine dönüşmüştür.

Sanayi tesislerinin olduğu yerlerde yakıt olarak kömür kullanılmıştır ve yakılan kömür çok ciddi hava kirliliğine neden olmuştur. Buhar gücüyle çalışan bu tesislerde kullanılan su akarsulardan temin edilmiştir ve sular kullanıldıktan sonra çoğu zaman soğutulmadan yeniden akarsuya bırakılmıştır ve akarsularda başta balıklar etkilenmekle beraber bu akarsuların ekosistemleri bozulmuştur (İlkin ve Alkin, 1991; 7).

Yine sanayi devrimiyle (1960) dünya kendi nüfus tarihinin üçüncü nüfus patlamasını yaşamıştır. Önceleri iş gücüne olan gereksinim ve sonraları refah seviyesinin yükselmesiyle dünya nüfusu kendini hızla önce ikiye sonra üçe katlamıştır(Tablo 1).

Yani hem sanayi tesislerinin hem motorlu taşıtların ve hem de insan nüfusunun kontrolsüz artışı doğa- insan ilişkisinde doğayı mağdur etmiştir.

İnsanlığın çevre bilinci 19. yüzyılın ortasında oluşmaya başlamış ve 1960’larda bu konuyla ilgili yoğun araştırmalar başlatılmıştır. Önce gelişmiş ülkelerde başlayan

çevreye karşı duyarlı olma tutumu **1972** yılında **Stockholm BM İnsan- Çevresi Konferansı**’nda ortaya çıkan “Tek Bir Dünya Görüşü” ile küreselleşmiştir.

Tablo 1. Yıllara Göre Dünya Nüfus Miktarı

Yıl	Nüfus Miktarı
1000	275,000,000
1200	360,000,000
1400	350,000,000
1500	450,000,000
1600	500,000,000
1700	610,000,000
1760	770,000,000
1804	1,000,000,000
1850	1,200,000,000
1900	1,600,000,000
1927	2,000,000,000
1951	2,584,034,261
1960	3,034,949,748
1970	3,700,437,046
1980	4,458,003,514
1990	5,327,231,061
2000	6,143,493,823
2005	6,541,907,027
2010	6,956,823,603
2013	7,210,581,976
2015	7,379,797,139
2016	7,464,022,049
2017	7,547,858,925
2018	7,631,091,040
2019	7,713,468,100

www.worldometers.info

1982 Nairobi BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ve sonrasında yayınlanan “Ortak Geleceğimiz” adlı Brundland Raporundaki sürekli ve dengeli kalkınma politikası ile ancak kalkınmanın çevreye zarar vermeden devam edebileceğinin altı çizilmiştir.

Sırasıyla:

1992 Rio BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Dünya Zirvesi) sürekli ve dengeli kalkınmanın işlenmesi;

1997 yılında 160 ülke temsilcisi katılımıyla Kyoto Protokolü gerçekleştirilmiş ve dünya sera gazı salınımının yüzde 5,2 altına çekilmesi konusunda antlaşma yapılmıştır;

1998 BM 53. Oturumda **2002 Dünya Dağlar Yılı** olarak kutlanması ve dağlık alanlarda sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi ve bu alanda yaşayan halkın refah seviyesinin ve çevre bilincinin yükseltilmesi;

2002 yılında Johannesburg'da **BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı** yapılmıştır.

Bu konferansların temel konuları:

- Küresel ısınma
- İklim değişikliği
- Hızlı nüfus artışı
- Sağlıklı beslenme
- Doğal kaynakların dengeli kullanımı
- Sağlık
- Su kıtlığı
- Çevre kirlenmesidir.

1.1.2. Coğrafya ve Ekoloji

Coğrafyanın çalışma alanının ne olduğu tartışmaları oldukça eskiye dayanmakta ve çeşitlilik göstermektedir. Bu tartışmalardan birisi ise coğrafyanın konu bakımından kültür ve doğa arası etkileşimi ele alması gerekliliği olmuştur. Bu yaklaşıma insan çevre yaklaşımı adı da verilmiştir(Arı, 2005; 120).

Başlangıçta Yer'i çizerek tarif etmeyi amaçlayan coğrafya, giderek farklı anlamlar kazanmaya başlamıştır. Coğrafya bir yandan yeryüzünün fiziki süreçlerini anlamaya çalışırken, diğer yandan dünyanın farklı bölge ve yerleri arasındaki farklılıklar ve benzerlikleri tespit etmeyi amaçlamış, insanın mekansal organizasyonu ve bu organizasyonu yöneten kuralları ortaya koymaya çalışmış, bir yandan da insanların doğal ortamları ve bu doğal ortamın farklı unsurları ile nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu anlamaya çalışmıştır.Pattison (1964), coğrafyanın bu farklı tanımlamalarına vurgu yaparak, insan-çevre geleneğinin mekânsallıklabirlikte coğrafyanın özünü oluşturduğunu belirtmiştir(Aktaran: Arı, 2017; 2).

Coğrafya, doğal ortamı ve bu ortamla insan arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilimdir. Bu tarife göre coğrafyanın iki temel ilgi alanı vardır. Bunlardan biri doğal ortam, diğeri ise insan etkinlikleridir. Klasik anlamda doğal ortamın incelenmesi fiziki coğrafyanın, insan ve etkinlikleri ise beşeri coğrafyanın kapsamına girer(Atalay ve Mortan, 1995; 1).

Fiziki Coğrafya; doğal ortamın öğeleri olan yeryüzü şekilleri (jeomorfoloji), iklim, toprak, canlıları (bitki ve hayvan) ayrı ayrı ele alarak inceler. Bir bölgedeki yüzey şekillerinin nasıl meydana geldiği açıklanır; bunun iklim, toprak ve bitki örtüsü üzerindeki etkisinin neler olduğunu araştırır. İklimin insan etkinlikleri ve doğal ortam üzerindeki önemi belirlenir. Toprakların nasıl oluştuğu, hangi toprak tiplerinin bulunduğu açıklanır. Bitkilerin yetiştirme koşulları, bunun insan dâhil diğer canlılar üzerindeki etkileri, enerji ve madde dolaşımı yönünden özellikleri belirtilir. Bu haliyle doğal veya fiziki coğrafya, aynı zamanda bir doğa bilimi olan ve canlılarla çevre arasındaki ilişkileri araştıran ekoloji ve ekosistem ile ilgilenir. Bu bağlamda son yıllarda **ekosistem coğrafyası, ekorejyon** (ekolojik yönden bölge ayırımı) konularında da yoğunlaşmaya başlanılmıştır (Atalay ve Mortan, 1995; 1).

“**Beşeri coğrafyanın** ilk sorunu insan ve çevre ilişkilerinin aydınlatılmasıdır” fikrinde olan **M. Sorre**“ bu ilişki karşılıklıdır; çünkü tekniğiniz doğaya uymak zorunda kaldığı gibi, onu değişikliğe de uğratar. Her an çevremizin koşulları ile karşılaştığımız için onu yeniden yaratırız” demektedir (Aktaran: Tümertekin, 1994; 13).

Ekoloji en basit ve yalın anlamıyla organizmalar ve onların çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır (Gökmen, 2011; 21).En yalın tanımıyla **Coğrafya**, doğal ortamı ve bu ortamla insan ilişkilerini inceleyen bir bilimdir (Atalay ve Mortan, 1995; 1). Coğrafyanın en yaygın tanımlarından birisi insan ile çevre arasındaki karşılıklı ilişkilerin incelenmesi şeklinde olandır (Arı, 2017; 1).

Bu tanımlara bakıldığında coğrafya’nın ve ekoloji’nin bu en yalın tanımlarının çok benzeştiği görülmektedir. İki bilimde de çevre ve canlı ilişkisi mevcuttur. Coğrafya, insanın çevre ve diğer canlılar arasındaki ilişkileri incelerken; ekoloji, bütün canlıların birbirleri ve çevreleri arasındaki ilişkileri incelemektedir. Ortak paydanın insan ve çevre olduğu görülmektedir.

Coğrafyanın gerçek konusu yeryüzüdür ve bu yeryüzü üzerindeki fiziki, beşeri ve ekonomik olayların dağılımlarını bağlantılarını sebep ve sonuçlarını inceler. Bu incelemenin sonucunda bazı sorunlar ortaya koyar ve bu sorunlara çözüm yolları arar. Çevre sorunları'nın da bu konuda yaklaşımı aynıdır. Çevre sorunları bilimi veya ekoloji; yeryüzünün dengesini bozacak olan sorunları ortaya koyar ve bu sorunların çözümü için alternatif yolları üretir(Özey, 2009; 24).

Coğrafya ve coğrafyacının gözünden bakıldığında yeryüzü ve şekillerinin muhatabını nasıl etkilediği ve karşılığında aldığı dönütün sonuçları coğrafyaya cevap verirken, ekoloji bilimi bulunduğu ortam ve ortamda bulunan tüm canlıların birbirlerine ve çevrelerine etkileriyle ilgilenmektedir. Örnek olarak küçükbaş-büyükbaş hayvan dağılımına bakıldığında coğrafya, dağılımın nedenlerini araştırırken çevre odaklıdır ve cevabı iklime, klimatolojiye ve jeomorfolojiye kadar dayandırır. Türkiye'de küçükbaş hayvancılık iç kesimlerde daha fazladır çünkü küçükbaş hayvanların yayılımına daha müsait olan bozkırlar buralarda bulunur. Bozkırlar iç kesimlerdeki çünkü step iklimi bozkır oluşumuna neden olur. Step iklime sahiptir çünkü 3. Jeolojik zamanda Anadolu yarımadası, Arap ve Avrasya levhalarının sıkışmasıyla orojenez uğramıştır. Ekoloji ise canlı ve çevre etkileşiminde canlıyı merkeze alır.

İnsan ile fiziki çevre arasındaki ilişkileri incelemenin coğrafya disiplininin esasını teşkil ettiği birçok coğrafyacı tarafından ifade edilmiştir ve çağdaş coğrafyanın da merkezinde bulunduğu varsayılır(Doğanay, 2011;16, ayrıca bakınız: Arı 2017; Pattison, 2003).

Coğrafya ve ekoloji bilimlerinin ortaya çıktığı ilk andan itibaren hiçbir zaman ekoloji ve coğrafya net çizgilerle birbirlerinden ayıramamış fakat bir bütün de olamamışlardır. Ekoloji kapsamını genişlettiğinde coğrafyaya doğru ilerlemiş ve coğrafya merceğini daralttığında ekoloji sınırına yaklaşmıştır.

İnsanın çevreye tepkisi ve çevre içindeki hareketi **“karşılıklı etki modeli ya da sistemi”** olarak kabul edilebilir; coğrafyacıların görevlerinden biri de bu sistemin ana parçalarını ayırt etmek ve onu oluşturan elemanların paylarını belirlemektir. Çevre, insana birçok olanaklar sunarak onun çalıştığı ortamı oluşturur. Ancak, karşılıklı etki modelindeki ilişkilerin karmaşıklığı nedeniyle çevrenin insan üzerindeki etkisini ölçmek de kolay değildir(Tümertekin, 1994; 14).

Coğrafyacılar, artık, çevre sorunlarının önemli boyutlara varmasına da paralel olarak, giderek artan bir şekilde dikkatlerini “insanın çevre üzerindeki etkisi”ni incelemeye, bunun nasıl işlediğini anlamaya, sonuçlarını tespit etmeye ve çevre ya da mekânın en iyi nasıl düzenlenebileceği hakkında fikirler vermeye çevirmektedir (Tümertekin, 1994;13).

Sonuç olarak Özey’in yalın özetiyle: Bugün bağımsız bir bilim dalı haline gelen Çevre Sorunları Bilimi; Biyoloji, Kimya, Coğrafya bilimlerinde bir alt bilim dalı olarak da görülmektedir. Ancak bu bilim dalları içinde görülen Çevre Sorunları Bilimi, genelde benzer özellikler taşısa da ayrıntıda oldukça farklılıklar arz etmektedir. Özellikle çevre konusuna bakış her üç bilimde de farklıdır. Çevre Sorunları Bilimine bakış: Biyolojide mikroskobik, Kimya’da laboratuvar, Coğrafya da ise küresel açıdan olmaktadır. Bir bakıma, biyolog merceksel gözlem, Kimyacı deneysel gözlem ve coğrafyacı ise küresel gözlem metodunu kullanmaktadır(Özey, 2009; 24).

Coğrafya ve ekoloji ilişkisinde coğrafyacılar ekoloji bilimini coğrafyayla beraber yürütmelive çalışmaları bu alanda titizlikle yoğunlaştırmalıdır. Çevre ve insan ilişkisinde sorumluluk asla bir bilim dalının değildir. Eğer aksi düşünülmez ise günümüzdeki çevre sorunlarının kat be kat fazlasıyla gelecekte tüm bilim dalları tek tek ilgilenmek zorunda kalır.

İKİNCİ BÖLÜM

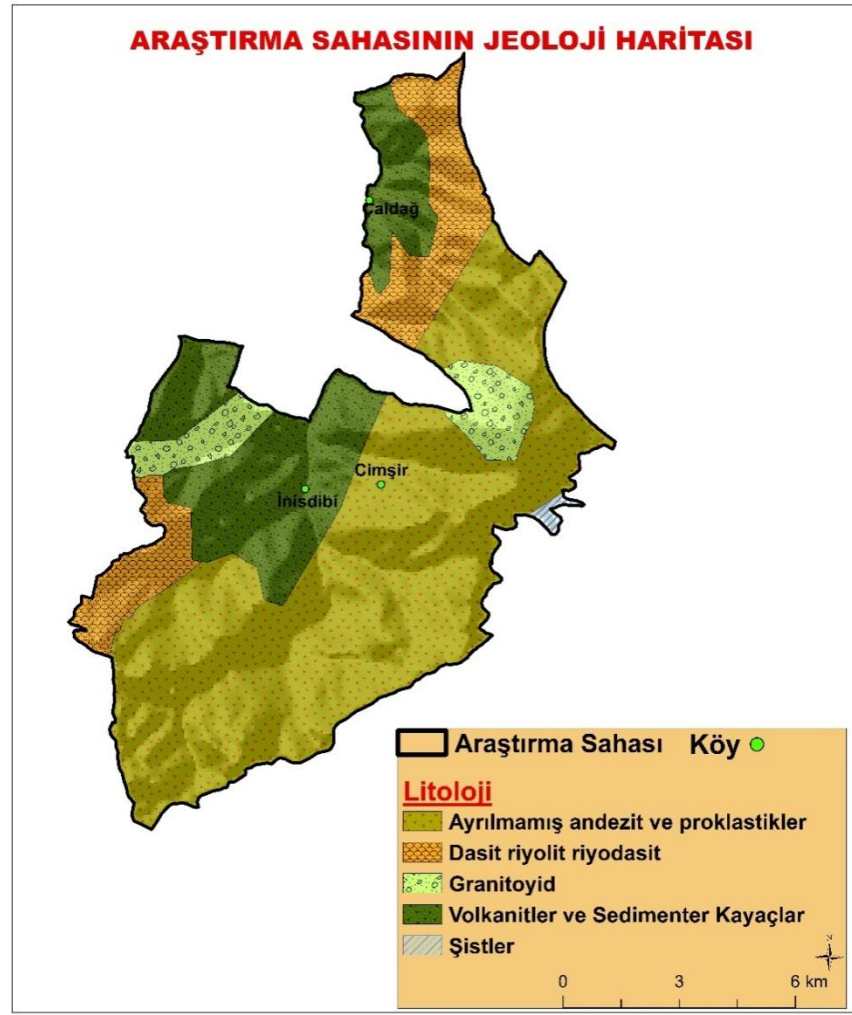
FİZİKİ, BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Araştırma Sahasının Jeolojik Özellikleri

Karadeniz Bölgesi'nin tamamına yakını, Mesozoyik'te Tetis Denizi tarafından kaplanmıştır. Kuzey Anadolu dağ kuşağının büyük bir bölümünü, Mesozoyik'te oluşmuş araziler oluşturur. Bu kuşağın büyük bir bölümünde Tetis jeosenklinalinde çökelmiş olan tortullar ile jeosenklinal tabanına püsküren çeşitli volkanik taşlar, özellikle bazik kaya toplulukları bulunur. Bir bölümü, tortul tabakalarla karışık halde bulunan “volkano-sedimanter” kaya topluluklarıdır (Atalay ve Mortan, 1995;1).

Doğu Karadeniz Bölümü, Pontid tektonik zonuna bağlı olup, Jura-Pliyosen zaman aralığında gelişmiş Pontid-Elbruz ada yayı dizisinin bir parçasıdır (Aktaran: Yıldız, 1983;1). Ordu-Giresun kesimi coğrafya ve jeoloji literatüründe Doğu Karadeniz sıradağları adı altında tanınan silsilenin orta bölümüne düşer. Giresun kıyı bölgesi ve gerisindeki alanlar, kretase yaşlı volkanik kompleksten müteşekkil dağ ve tepelerden meydana gelmiştir. Hemen her yerde olduğu gibi, burada da parçalanma çok ileri gitmiştir (Ardel, 1963; 42). Doğu Karadeniz Havzası'nın kuzey kesimlerinde çoğunlukla bazalt, andezit, bazaltik- andezitik tüf ve aglomeralar, dasit ve riyodasit gibi volkanik kayalar yüzeylenmektedir. Güney kesimlerinde ise dağ silsilesini oluşturan granit, diyorit, granodiyorit gibi magmatik kayalar yüzeylenir (Gültekin ve Hatipoğlu, 2020; 72).

Harita 2. Araştırma Sahası Jeoloji Haritası

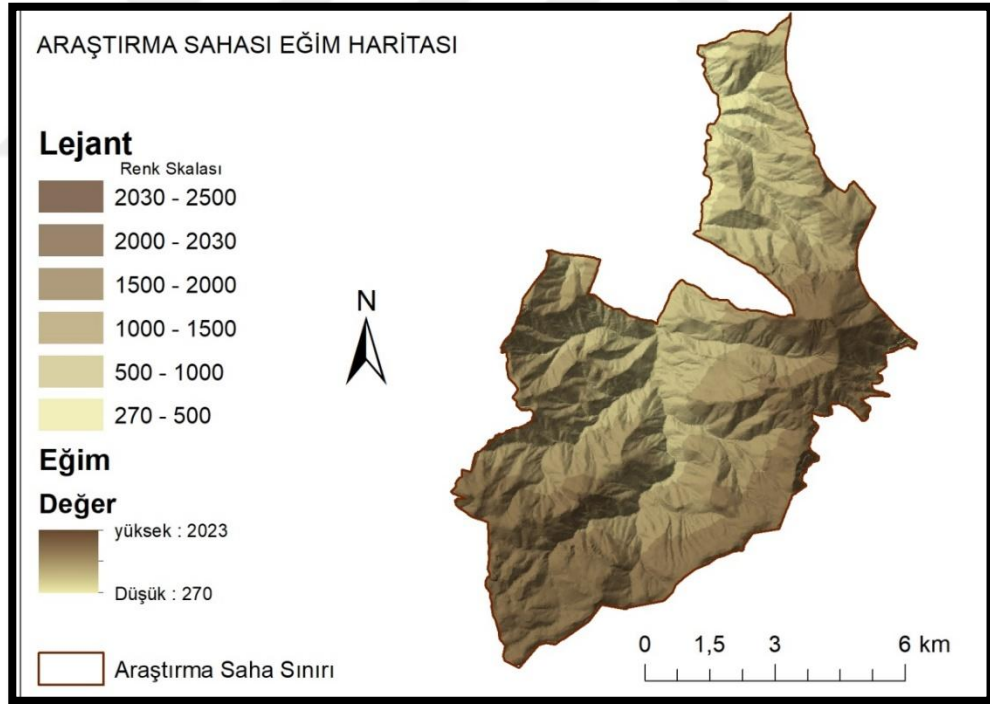
Çalışma sahasının içinde bulunduğu kıyı şeridinin daha güneyinde sarp topografya ile yüzeylenen magmatik kayaçları genellikle granit, granodiyorit, diyorit ve monzonitler oluşturur (Aktaran: Gültekin ve Hatipoğlu, 2020; 73).

Giresun ilindeki araziler Mesozoik ve Tersiyer'deki volkanik patlamalar sonucu meydana gelmiştir. Bu nedenle il arazisi genellikle genç sıradağlarla kaplıdır. Genç dağların doruk noktalarında yer yer buzul gölleri ve bazalt kayaçları bulunmaktadır. Giresun ilindeki dağ sıralarının Karadeniz'e bakan kesimleri, küçük alanlar dışında bütünüyle Mesozoik'in üst kretase volkanik oluşumuyla kaplıdır (Hıdır ve diğerleri, 2005; 8), (Harita 2).

2.1.2. Araştırma Sahasının Jeomorfolojik Özellikleri

Araştırma sahasının yer aldığı Karadeniz Bölgesi topografik özellikler yönünden, ülkemizin en yüksek ve en engebeli bölgelerinden biridir (Harita 3). Bölge kıyıları, Marmara denizi ve Ege denizi kıyılarından farklı olarak, ülkenin iç kısmından, kıyıya paralel olarak uzanan yüksek birtakım sıradağlarla ayrılmış durumdadır. Bu dağlar, bir bütün olarak adlandırılır. Yer yer kıyıya kadar inen veya sahilin hemen gerisinde yükselen bu dağlar, Karadeniz'in kıyı bölgesi ile İç ve Doğu Anadolu arasındaki ulaşımı güçleştirir ve iktisadi büyük engeller teşkil eder (Tanoğlu, 1944; 283).

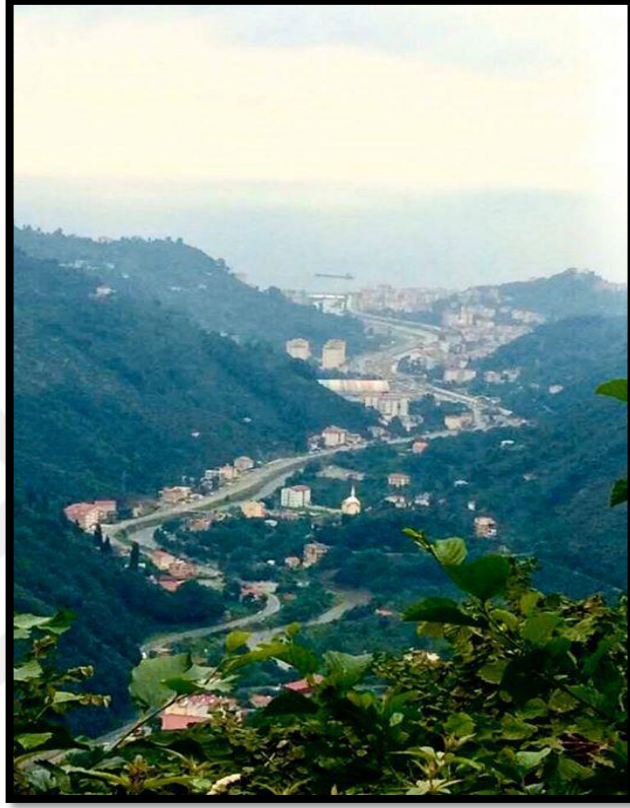
Karadeniz kıyılarımız; ekseriya, kıyıya paralel dağların uzanışına uydukları için az girintili ve çıkıntılı görünürler. Sadece, büyük nehirlerin ağızlarında meydana gelen alüvyon ovalarından dolayı düz ve alçak olan Karadeniz kıyıları, diğer kesimlerde yüksek kıyılar halindedir. Kuzey rüzgârlarının kıyılarımıza doğru sürükledikleri dalgalara karşı muhafazalı limanlarımız çok azdır (Güngördü, 2006; 26).

Harita 3. Araştırma Sahası Eğim Haritası

Dağların kuzey kesimlere göre güneyi, daha fazla yağışlı olduğundan, akarsu şebekesi bu kesimde hem sık hem de daha enerjiktir. Aynı zamanda bu akarsular ve açmış oldukları vadiler, kıyı ile iç kesimler arasında bağlantı kurulmasında, kolaylık

sağlamaktadır (Bekdemir, 2000; 37). Bu akarsu vadilerinde akarsuyun uygun olan kıyısı boyunca ki bazen akarsuyun her iki kıyısının da kullanılmasıyla iç kesimdeki köylere ve iç kesimdeki diğer ilçelere bu akarsuların yardığı vadiler kullanılarak yapılan yollar vasıtasıyla ulaşım sağlanmaktadır (Fotoğraf 1).

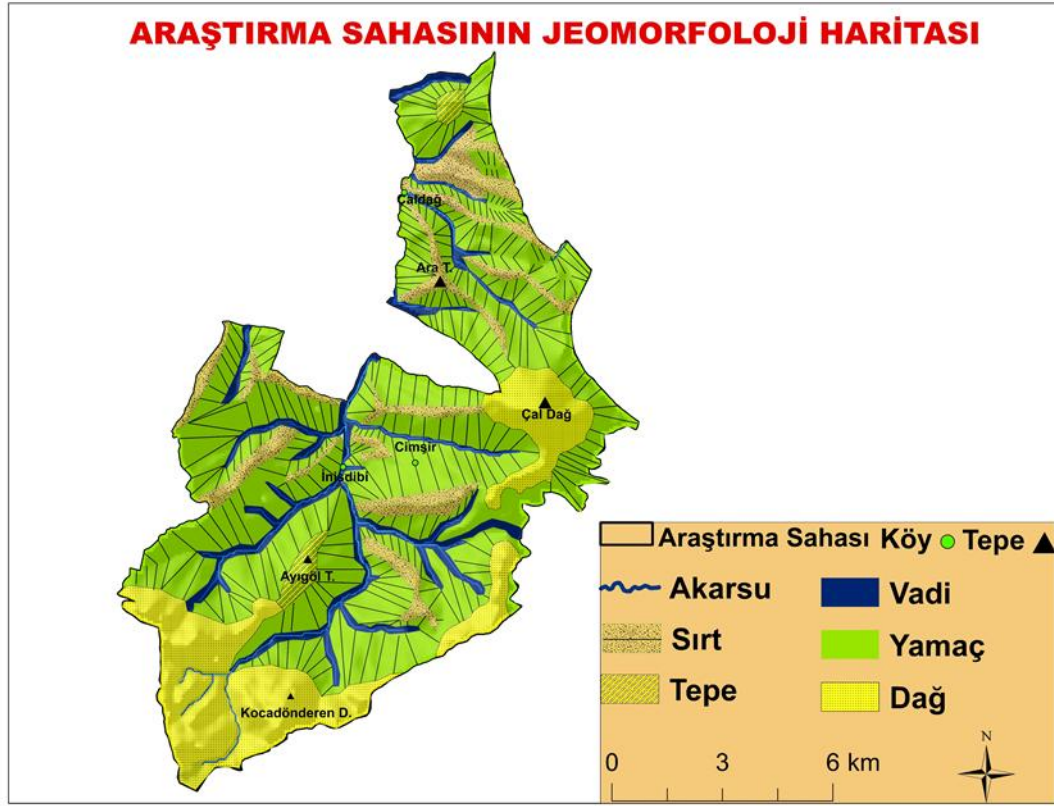

Fotoğraf 1. Giresun Batlama Deresi Vadisi

Çalışma sahasının yükseltisi genel olarak Karadeniz’e bakan kuzey yönünden güneye doğru artmaktadır. Araştırma sahasının en alçak noktasını 270 m ile güney sınırı oluştururken Çaldağ zirvesi 2030 m ile en yüksek seviyeyi oluşturmaktadır. Yükseltinin kısa mesafede büyük artışlar göstermesi arazide eğimi artırmıştır (Harita 5). Genellikle dağlık olan arazinin sık sık daimi ve geçici akarsular tarafından derince yarıldığı görülmektedir. Akarsuların oluştuğu bu vadiler çentik vadi şeklindedir.

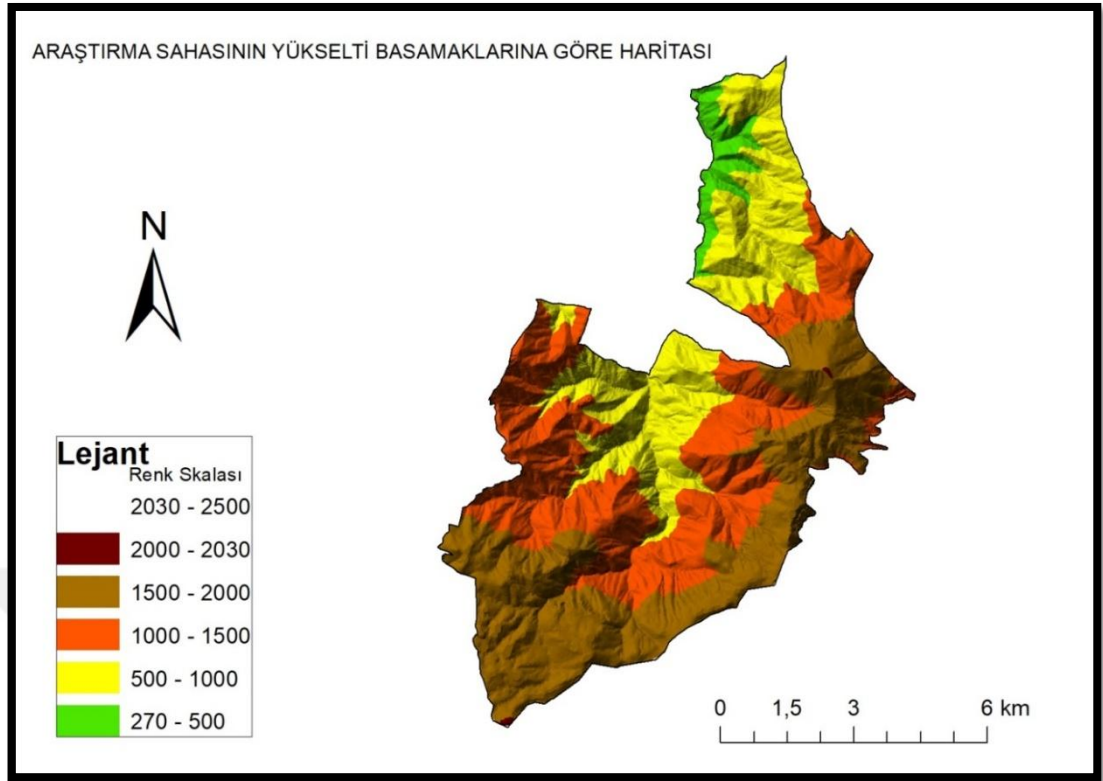
Engelibeli arazi yapısına sahip araştırma sahasında düz arazinin kapladığı alan çok sınırlıdır. Genellikle yer yer dağ yamaçlarında, dağ tepelerinde ve akarsu yataklarında nadir olarak düz alanlara rastlanmaktadır. Buna karşılık tepelik alanlar çok fazladır: Kavaklık Tepe, Aratepe, Ayıgöl Tepe, Göктаş Tepe, Çavlak Tepe, Kabak Tepe,

Çakmalıboğaz Tepe, ÇeşTepe, Zomzom Tepe, Kurt Tepe ve daha birçok ismi belirtilmeyen tepelik alan bulunmaktadır (Harita 4).

Harita 4. Araştırma Sahası Jeomorfoloji Haritası

Giresun Merkez İlçesinin en yüksek noktası 2030 metre ile Çaldağ'dır. Doğu Karadeniz'in karakteristik yapısını oluşturan ve denize paralel uzanan dağlar kıyından itibaren yükselmeye başlar. Dağların kıyıya paralel uzanmasıyla Karadeniz menşeli nemli havanın iç kesimlere sokulamayıp kuzey yamaçlar boyunca Doğu Karadeniz'i yıkamasıyla Karadeniz iklimi ortaya çıkmıştır. Sürekli yağan yağmurların akarsular meydana getirip kendilerine bir yatak oluşturmasıyla engebeli yer şekilleri ve her mevsim yağışlı iklimin yetişen ürün tipine etkisi ile ziraat ve bu zorlu coğrafyada yaşayan insanların adeta buradaki yer şekilleri ve her mevsim yağışlı olan bu iklimle mücadelesiyle, dirayetli ve mücadeleci yöre halkı ortaya çıkmıştır.

Harita 5.Araştırma Sahası Yükselti Basamakları Haritası

2.1.3. Araştırma Sahasının İklim Özellikleri

Bir bölgenin veya bir alanın uzun yıllık hava koşullarının değerlendirilmesi o alanın iklim özelliklerinin belirlenmesindeki en önemli faktördür. Coğrafi mekân birimleri olarak bölge ve yörelerin tanınması, ekonomik potansiyellerinin araştırılması ve muhtemel kalkınma yollarının ortaya konulması bakımından, iklim özellikleri büyük önem taşımaktadır (Nişancı, 1988: 69).

Araştırma sahası sınırlarının neredeyse tamamı Giresun içinde yer almakla birlikte güneyde çok küçük bir alan Dereli ilçesi sınırlarına girmektedir. Yanı sıra kuzeyden güneye gidildikçe yükseltinin artması ve yer yer 2000 metreyi geçmesinden dolayı Karadeniz kıyısına kurulmuş Giresun meteoroloji istasyonu verileri araştırma sahasının iklimini açıklamada yeterli değildir bu sebeple araştırma sahası iklim elemanları Dereli (Yavuzkema) Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu (2013-2016) ve Giresun (1960-2016) meteoroloji istasyonu verilerinden yararlanılarak incelenmiştir.

Giresun ilinin bulunduğu Doğu Karadeniz Bölümü'nün kıyısında ve kıyı dağlarının kuzeye bakan kesimlerinde, her mevsimi yağışlı, yaz mevsimi ile kış

mevsimi arasında sıcaklık farkının oldukça az olduğu, yazların nispeten serin, kışların ise ılık geçtiği tipik Karadeniz İklimi görülmektedir(Atalay, 1997; 145).

Giresun iklimi, Meteoroloji Genel Müdürlüğünden alınan verilere göre çeşitli iklim sınıflandırmalarında şöyledir:

- Aydeniz Kuraklık Katsayısı Yıllık Verileri'ne göre: nemli;
- Erinç Yağış Etkinlik İndeksi'ne göre: çok nemli;
- Köppen İklim Sınıflandırması'na göre: kışı ılık, yazı çok sıcak ve her mevsimi yağışlı iklim
- Köppen-Trewartha İklim Sınıflandırması'na göre: subtropikal nemli iklim kategorisine girmektedir.

Yukarıdaki iklim sınıflandırmalarından çıkan sonuç Giresun ilinin iklimi nemli iklim sınıfına girmektedir.

Erinç İklim Sınıflandırması'nın Giresun Tatbiki:

Yağış miktarlarının doğrudan ortalama sıcaklıklara oranlanması ile elde edilen indis, karasal bölgelerde gerçekte olduğundan daha nemli bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle Erinç, indisin hesaplanmasında ortalama sıcaklık yerine ortalama maksimum sıcaklığı almıştır.

$$\text{Yağış etkinlik indisi: } \mathbf{Im} = \frac{\mathbf{P}}{\mathbf{T_{om}}}$$

P= yıllık toplam yağış(mm),

T_{om}= yıllık ortalama maksimum sıcaklık (Erinç, 1984).

Meteoroloji Genel Müdürlüğünden elde edilen Giresun yıllık ortalama maksimum sıcaklık değeri ve yıllık toplam yağış verilerini yukarıdaki formüle uyguladığımızda Giresun, Erinç İklim Sınıflandırması'na göre çok nemli iklim sınıfına girmektedir (Tablo 2).

$$\mathbf{Giresun: Im} = \frac{\mathbf{1288}}{\mathbf{17.9}} = \mathbf{71.9}$$

Çıkan sonucu Erinç 6 kategoride değerlendirmektedir:

Tablo 2. Erinç İndis Değerleri İle Bunlara Bağlı Bitki Örtüsü ve İklim Sınıfları

İklim Sınıfı	İndis Değeri (Im)	Bitki Örtüsü
Tam Kurak	<8	Çöl
Kurak	8—15	Çöl- step
Yarı Kurak	15-23	Step
Yarı Nemli	23-40	Park görünümlü kuru orman
Nemli	40-55	Nemli orman
Çok Nemli	>55	Çok nemli orman

Karadeniz bölgesinin iklim özellikleri ve topoğrafya koşulları arasında çok sıkı ilişkiler vardır. Kıyının hemen gerisinde yer alan Kuzey Anadolu sıradağları, kuzeyden gelen hava kütlelerinin iç kısımlara ulaşmasını engelleyen ve böylece, kıyı ile iç kesimler arasında termik zıtlıkları güçlendiren bir duvar gibi yükselir. Kıyı kuşağı ile iç kısımlar arasında, özellikle kışın çok belirgin olan nemlilik derecesi, sıcaklık ve yağış farkları, bu bölgedeki relief koşullarının belirlediği özellikler ile yakından ilgilidir (Erinç, 1969; 301).

Kafkas dağları, Karadeniz kıyılarına serinlik getiren kuzey rüzgarlarının önemli bir kısmına (poyraz ve yıldız rüzgarlarına) engel olurlar. Bundan dolayı bu rüzgarların serinletici etkileri Doğu Karadeniz’de görülmez (Güngördü, 2006; 34).

Giresun’un da içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz’in bulunduğu sahanın coğrafi tabiatının meydana gelmesinde, Doğu Karadeniz sıradağları önemli bir rol oynar. Bu dağların bulunduğu bölge ve bu bölgede mevcut iklim tipi, hiçbir şekilde Karadeniz dağlarının üzerinde bulunduğu enlem derecesi ile ilgili değildir. Yani 41 (derece) kuzey enlemi üzerinde Doğu Karadeniz Bölümü’nde egemen olan iklim tipini bundan daha başka bir sahada bulmak mümkün olmaz; aksine bu bölgede lokal koşullardan sentezlenmiş bir iklim yer alır (Tunçdilek, 1985; 158).

Sonuç olarak Orta Kuşak Ilıman- Okyanusal iklim tipinin, yurdumuzdaki en iyi örneğini teşkil eden Doğu Karadeniz kıyı Şeridinde 15° dolayındaki (Giresun 14.4°, Trabzon 15.4 °, Rize 14.9°) oynayan ortalama yıllık sıcaklığı ılık kışları (Şubat ayı ortalaması Giresun 5.8°, Rize 7.3°, Trabzon 7.4°) ve çok sıcak olmayan yaz mevsimi (Ağustos ayı ortalaması Giresun 23.6°, Trabzon 23.2°, Rize 23.9°), bütün yıla çok düzenli dağılmış bol yağışları (yıllık ortalama miktar Giresun 1324.6 mm, Rize 2332.2 mm) ve her ay yüksek bağıl nem oranı (%70’in üzerinde) ile gerçek bir nemli-ılıman iklim hüküm sürmektedir (Nişancı, 1988; 227).

2.1.3.1. Sıcaklık

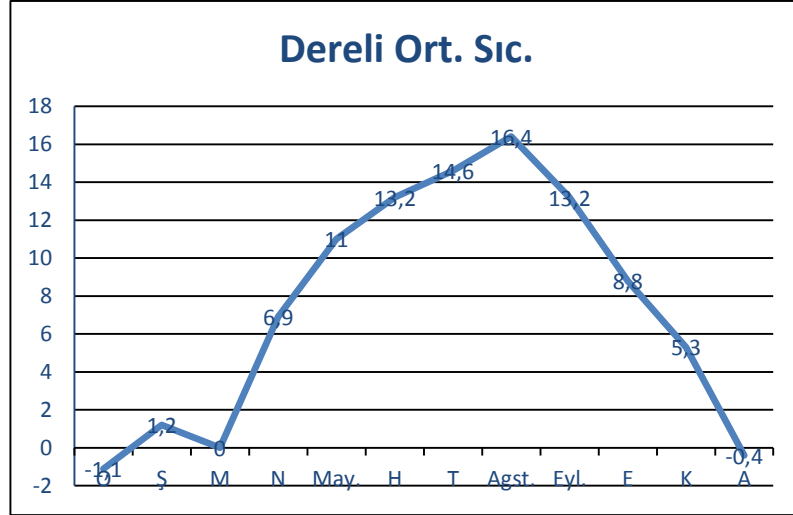
Türkiye genelinde sıcaklık ve sıcaklığın yıl içinde değişmesi; coğrafi enleme ve mevsimlere bağlı olarak güneş ışınlarının gelme açısına, topoğrafyaya, özellikle bakı ve yükseklik, havadaki bağıl nem, bitki örtüsü ve karasallık durumuna bağlıdır (Atalay, 2011; 34).

Araştırma sahasının kuzey sınırı kıyıdan 20 km içerde ve 350 m yükseklikten başlamaktadır. Araştırma sahası boyunca ilerledikçe yükselti artmakta ve bazı yerler 2000 m’yi geçmektedir. Bu sebeple sıcaklık değerleri incelenirken kıyıda kurulu Giresun Meteoroloji İstasyonu verileri yanı sıra 1711 m yükseklikte kurulmuş Dereli (Yavuzkema) Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu verilerinden de yararlanılmıştır.

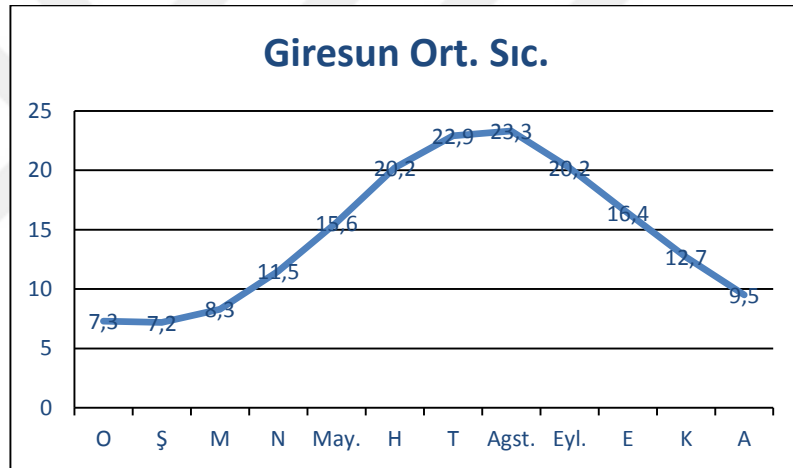
Tablo 3. Giresun ve Dereli En Yüksek, En Düşük ve Ortalama Sıcaklık Değerleri (MGM)

İstasyon		O	Ş	M	N	May.	H	T	Agst.	Eyl.	E	K	A	Yıl
Dereli (Yavuzkema)	Ort. Sıc.	-1,1	1,2	3,0	6,9	11	13,2	14,6	16,4	13,2	8,8	5,3	-0	7,7
	Ort.Max. Sıc.	4,9	5,8	8,1	12,1	15,4	18,3	18,8	21,1	19,5	13,1	11,9	4,9	12,8
	Ort. Min. Sıc.	-3,8	-2	-0,4	3	7,3	9,9	11	13	9,2	5,6	2,1	-3	4,3
	En Yük. Sıc.	33,9	32	28,9	45,6	24,2	43,8	44,2	30,7	47,5	37,6	33,9	34	47,5
	En Düş. Sıc.	-16	-12	-13	-8,4	0,8	4,1	0	0	0	-3,3	-6,2	-13	-16
Giresun	Ort. Sıc.	7,3	7,2	8,3	11,5	15,6	20,2	22,9	23,3	20,2	16,4	12,7	9,5	14,6
	Ort.Max. Sıc.	10,6	11	11,9	15,2	18,9	23,5	26,2	26,7	23,7	19,7	16,2	13	18
	Ort. Min. Sıc.	4,7	4,5	5,5	8,7	12,9	17,2	20	20,4	17,4	13,8	10	6,9	11,8
	En Yük. Sıc.	24,1	30	34,9	36	35,4	36,2	35,3	35,2	32,9	34	32,8	28	36,2
	En Düş. Sıc.	-5,8	-10	-4	-1,4	6,3	6,8	12,1	12,1	4,8	4,4	0	-2	-9,8

Tablo ve grafikler incelendiğinde istasyonların en yüksek sıcaklık değeri Giresun haziran ayında 36.2 °C ve Dereli eylül ayında 47.7 °C’dir. En düşük sıcaklık değerleri Giresun şubat ayı -10 °C, Dereli ocak ayı -16 °C’dir. Ortalama en yüksek ve en düşük sıcaklık farklarının Giresun 46.0 °C iken Dereli 63.3 °C olduğu görülmektedir. Dereli’nin kıyıdan uzakta ve yükseltisinin fazla olması karasal bir iklim yaşanmasına sebep olmaktadır bu sebeple sıcaklık farkı kıyıdaki Giresun’a oranla daha fazladır (Tablo 3; Şekil 3; Şekil 4).

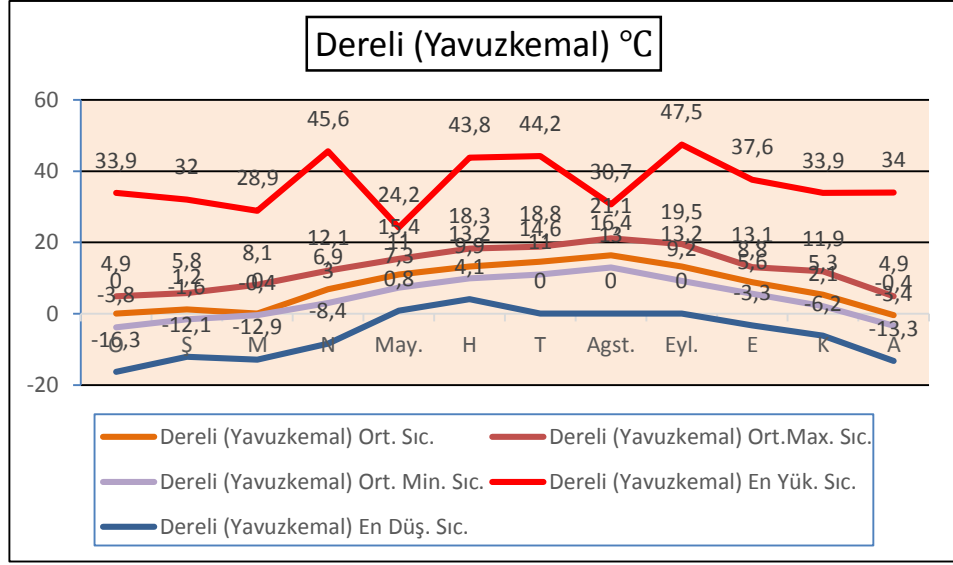
Şekil 1.DereliYıllık Ortalama Sıcaklık (MGM)

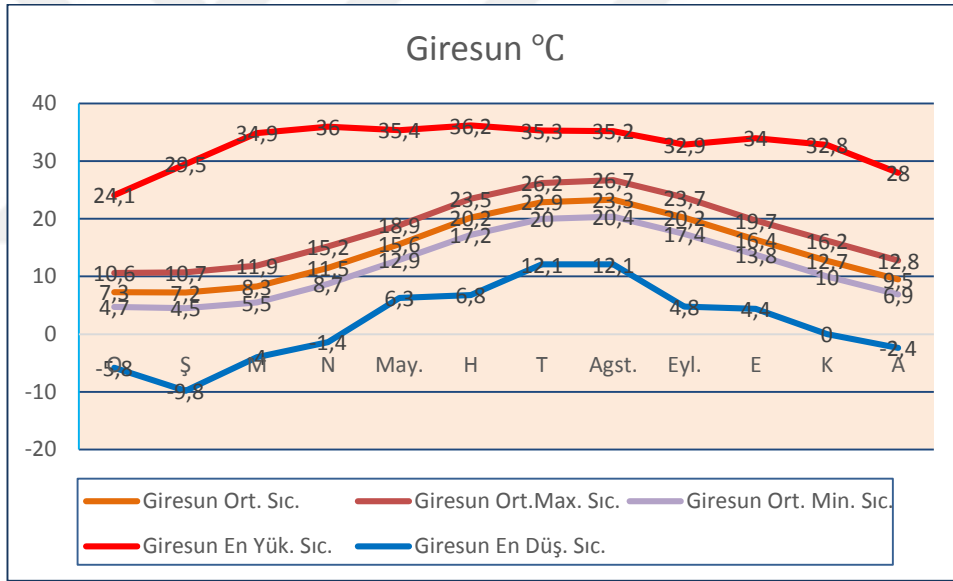
Sekil 2.Giresun Yıllık Ortalama Sıcaklık (MGM)

Yıllık ortalama sıcaklık grafikleri incelendiğinde Giresun istasyonunda sıcaklık 7°C altına düşmezken Dereli istasyonunda -1.1 °C'ye düşmektedir (Şekil 1; Şekil 2).

Kıyı ile araştırma sahasının bulunduğu iç kesim arasındaki yükselti farkını düşününce sıcaklık ortalaması kıyı sıcaklık ortalamasının altında kalmaktadır. Araştırma sahasının yaylaya tekabül eden yüksek noktalarında kışın hava sıcaklığının 0°C'ın altına düşmektedir (Şekil 1-2).

Şekil 3. Dereli Aylara Göre Sıcaklık Değerleri (MGM)

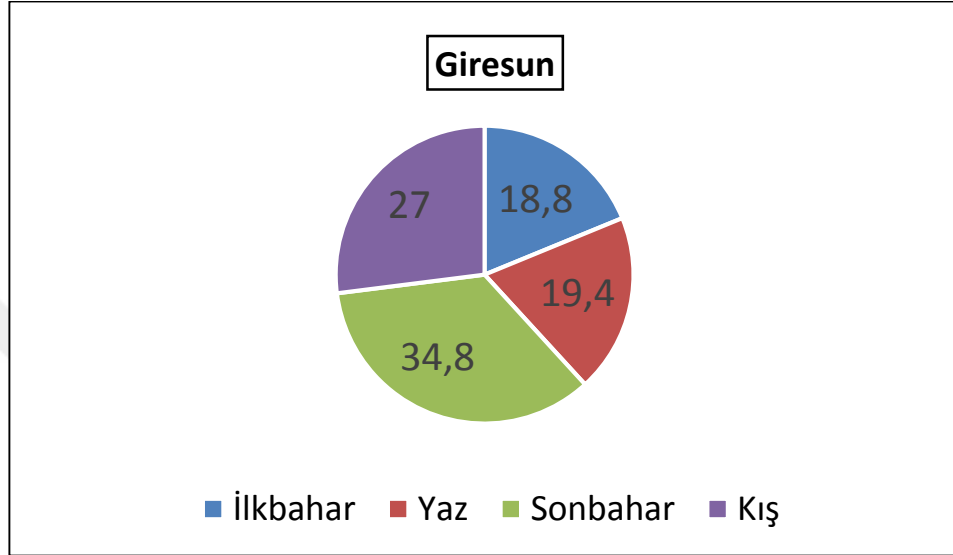
Şekil 4. Giresun Aylara Göre Sıcaklık Değerleri (MGM)

2.1.3.2. Yağış

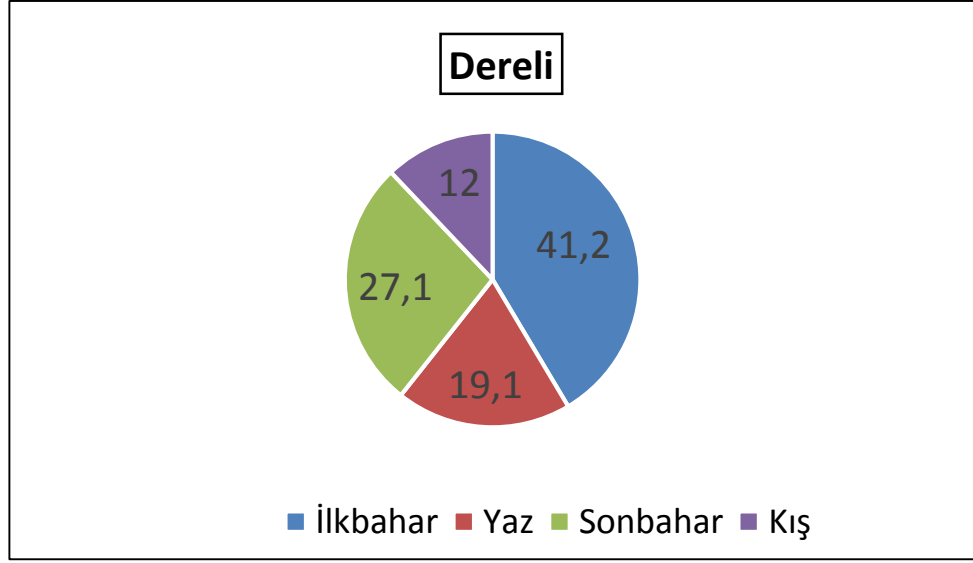
Araştırma sahasının yağış verileri, Dereli (Yavuzkema) Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu (2013-2016) ve Giresun (1960-2016) meteoroloji istasyonundan elde edilmiştir. Giresun yıllık ortalama yağış 1268.9 mm iken Dereli yıllık ortalama yağış 693.9 mm'dir (Tablo 4).

Tablo 4. Dereli ve Giresun Mevsimlik Yağış Verileri (MGM)

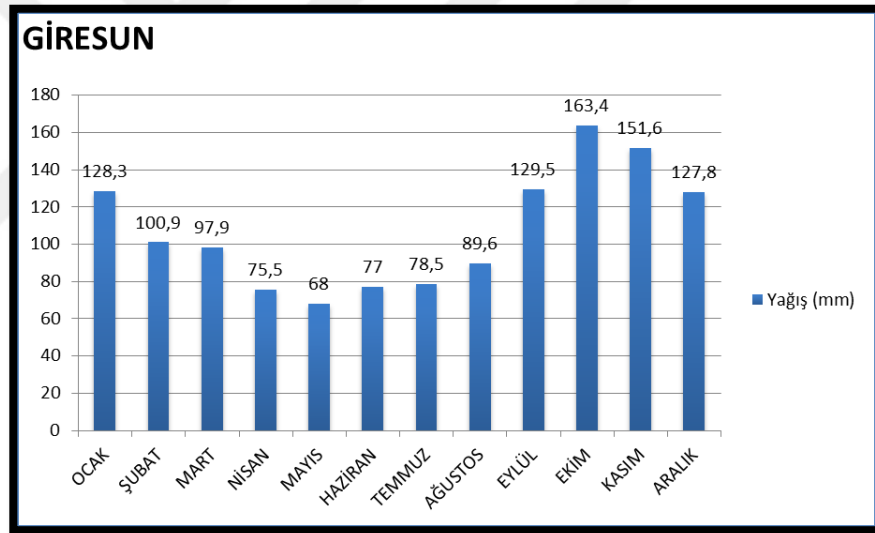
İstasyon	İlkbahar	%	Yaz	%	Sonbahar	%	Kış	%	Toplam
Dereli (Yavuzkema)	287	41,2	136,66	19,7	188,18	27,1	83,28	12	693,9
Giresun	239	18,8	246,2	19,4	441,9	34,8	341,5	27	1269

Şekil 5. Giresun Mevsimlik Yağış Grafiği (MGM)

Giresun mevsimlik yağış dağılışına bakıldığında en fazla yağış % 34.8'lik oran ile sonbahar mevsiminde görülürken; en az yağış % 18.8 oran ile ilkbaharda düşmektedir (Şekil 5). Giresun'a oranla daha yüksek kalan ve karasal olan Derelide ise % 41.2'lik oran ile en fazla yağış ilkbaharda düşerken; en az yağış % 12'lik oranla kışın düşmektedir(Şekil 6).

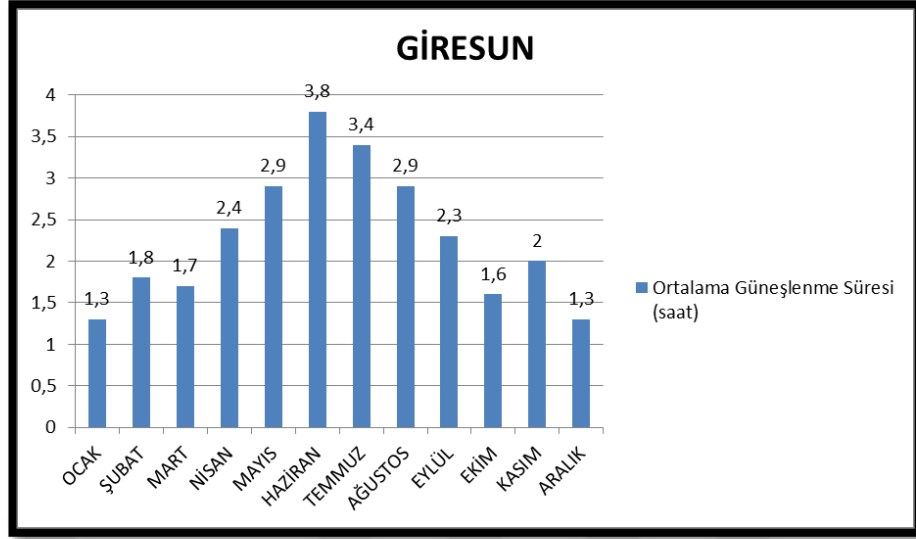

Şekil 6. Dereli Mevsimlik Yağış Dağılışı (MGM)

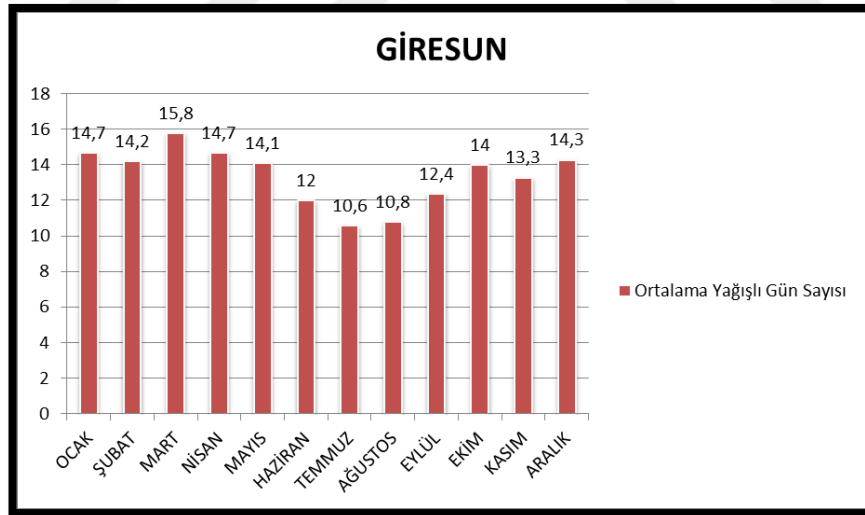
Şekil 7. Giresun Yıllık Yağış Ortalaması(MGM)

Yıllık ortalama yağış grafiğini incelediğimizde en az yağış alan ay olan mayıs ayında dahi ortalama aylık yağış değerinin 50 mm altına düşmediğini görmekteyiz. Karadeniz ikliminin en yağışlı mevsimi olarak bilinen sonbahar mevsiminde ise aylık ortalama yağış değerleri 120 mm altına düşmemektedir(Şekil 7).

Şekil 8. Giresun Ortalama Güneşlenme Süresi(MGM)

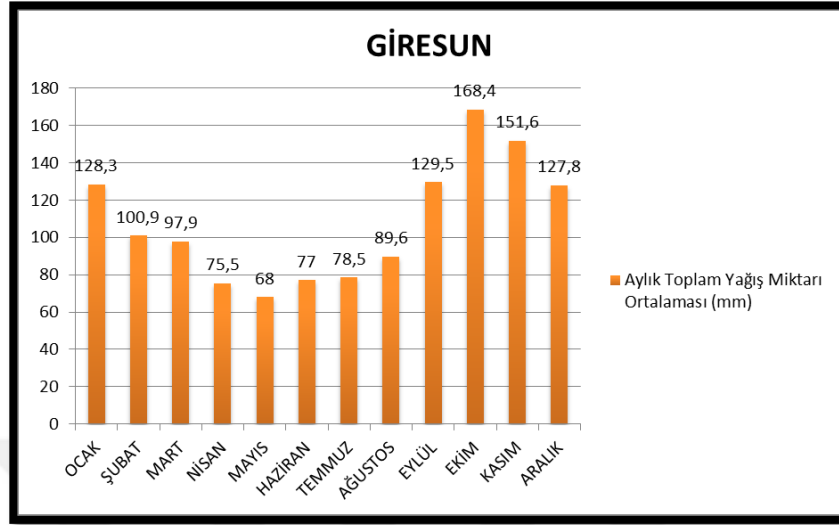
Güneşlenme süresi yaz mevsiminde artmakta kış mevsiminde azalmaktadır. Bulutluluğun fazla olduğu yörede yıl boyu güneşlenme süresi düşüktür. Ortalama güneşlenme süresi ortalama yağışlı gün sayısı ile ters orantılıdır(Şekil 8).

Şekil 9. Giresun Ortalama Yağışlı Gün Sayısı(MGM)

Ortalama yağışlı gün sayısı grafiği incelendiğinde neredeyse bir ayın günlerinin yarısının yağışlı geçtiği görülmektedir. Mart ayı ortalama yağışı 15,8 oranıyla en fazla, temmuz ayı 10,6 ortalama yağış oranıyla en az yağış alan aydır. Geri kalan aylar bu iki ayın aldığı ortalama yağış arasında değerler almaktadır. Bu değerler Giresun'un toplam

160,9 yıllık ortalama yağış oranıyla neredeyse yılın yarısına yakınına yağışlı geçirdiğini göstermektedir (Şekil 9).

Şekil 10. Giresun Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması(MGM)

Giresun'un yıllık ortalama yağış miktarı 1269 mm'dir. Yağış miktarının en fazla olduğu ay 168,4 mm ile ekim ayı iken, 68 mm ile en az yağış aldığı ay mayıs ayıdır (Şekil 10). Aylara göre yağışlar dengeli dağılmıştır ve kurak mevsim yoktur. En çok yağış sonbahar mevsiminde, en az yağış ise ilkbahar mevsiminde düşmektedir. Kış ve ilkbahar mevsimlerinde güneydeki dağlık alandan sahile doğru esen rüzgârlar fön karakteri kazanmakta, nispi nemliliğin azalmasını ve açık günlerin sayısının artmasını sağlamıştır. Doğu Karadeniz kıyılarında yazın deniz üzerinden gelen hava kütleleri yüksek dağlara tırmanmaya zorlanır. Böylece bütün memleketi içine alan yaz kuraklığı bu kıyılarda ortadan kalkar(Aktaran: Koday, 2014; 44).

Tablo 5. Giresun ve Dereli İstasyonlarında Aylık Ortalama Nispi Nem Miktarı (%) (1960-2016).

İstasyon	Parametre	O	Ş	M	N	May.	H	T	Agst.	E	Ek.	K	A	Yıl
Giresun	Ortalama Nem Miktarı %	67,8	68,7	72,4	75,8	78,3	75,5	75,3	75	75,4	75	69,1	67	72,9
Dereli (Yavuzkema)		63,3	63,9	62,3	66,9	69,1	79,1	81,5	78,4	70	74,4	59	67	69,6

2.1.3.3. Rüzgar

Yatay yönde yer değiştiren bir hava kütesinin hareketine rüzgâr denir. Yeryüzü, çeşitli nedenlerle farklı ısınır ve ısınan hava kütlesi genişler ve yükselir. Hava akımı soğuk olan bölgeden sıcak olan bölgeye doğru gerçekleşir yani ısının neden olduğu basınç farkına bağlı hareket oluşur. Farklı ısı derecelerine sahip olan iki komşu bölgede soğuk olan hava kütlesi nisbetensıcak olan bölgeye doğru akmaya başlar. Böylece rüzgarlar meydana gelir (Sensoy vd., 2005: 12).

Tablo 6. Dereli Yönlere Göre Rüzgar Esme Sayıları (2013-2016)

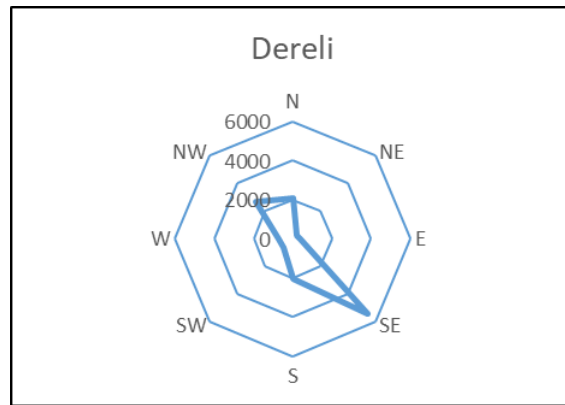
Rüzgar Y.	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Yıllık Rüzgar Esme Sayısı	2085	286	375	5412	2019	660	704	2657

Dereli istasyonu verileri incelendiğinde en etkin iki rüzgar yönü 5412 esme sayısı ile SE yönü ve 2657 esme sayısı ile NW yönüdür (Tablo 6; Şekil 11).

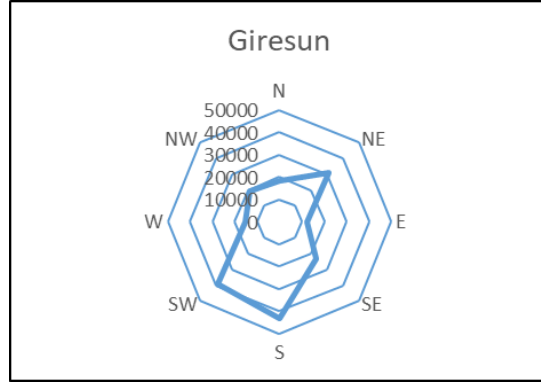
Tablo 7. Giresun Yönlere Göre Rüzgar Esme Sayıları (1960-2016)

Rüzgar Yönü	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Rüzgar Esme Sayısı	18566	31241	12268	23448	43062	39306	15207	19083

Giresun İstasyonu verileri incelendiğinde ise hakim rüzgar yönü 43602 esme sayısı ile S doğrultusu olarak görülmektedir. Diğer baskın doğrultu ise 39306 esme sayısı ile SW yönüdür (Tablo 7; Şekil 12).

Şekil 11. Dereli (Yavuzkema) İstasyonu Rüzgar Frekans

Şekil 12. Giresun İstasyonu Rüzgar Frekansı

2.1.4. Doğal Bitki Örtüsü Özellikleri

Bölgenin her mevsimi yağışlı, yazları nisbetenserin geçen ve kışları pek soğuk olmayan okyanusal iklim özellikleri, bitkisel hayata olağanüstü elverişli gelişme şartları sağlayarak, bu kıyı kuşağının ve genellikle kenar dağların eteklerini, nemcil ormanları, karakteristik orman gülleri (Rhododendronları) ile karakterize eden gür kolşikformasyonun doğal temelini hazırlamıştır (Bekdemir, 2004; 27).

Fotoğraf 2. Giresun Çaldağ Ladin Ormanları ve Çalı Formları

Araştırma sahasının en alçak noktasından itibaren ormanlık alanlar başlamaktadır. Sahada elverişli yağış ve sıcaklık şartları bu ormanların sık ve gür olmasına ortam hazırlamıştır. Aynı yağış şartlarını gösterdiği için Karadeniz'in doğusunda sınırlarımız dışında Kafkas Dağları'nın etekleri boyunca da yayılmış bu orman sahasına, Kafkaslar'ın güneyindeki tarihi "Kolşid" ülkesine atfen verilmiş isimle "Kolşik Flora" denilmektedir(İnandık, 1965; 16).

Kayın ormanları araştırma sahasının en alt sınırı olan 400 metreden başlayarak yer yer ladinleri, meşe ve gürgen ağaçlarını içine alarak 1500 metrelere kadar karışık ormanları oluşturur (Fotoğraf 2). 1500 m sonrasında iğne yapraklı ormanlar başlamaktadır. Bunlar genellikle saf ladin topluluklarıdır. İğne yapraklı ormanların sona erdiği 2000 metrelerden itibaren alpinvejetasyonubaşlar.

Ağaçbaşı Tabiat Parkı ve yakın çevresindeki zengin flora ve fauna doğa turizmi açısından dikkat çekicidir .Ağaçbaşı Tabiat Parkı'nda orman ekosistemi 1500 m-1700 m arasında yayılır ve hakim ağaç türü ladin (*Piceaorientalis*)ve kayın (*Fagusorientalis*)'dır.Parkta 38 değişik familyaya ait 75 tür bulunmaktadır. Endemik türlere rastlanmamaktadır. Bölgede yapılan habitat çalışmaları ve literatür kayıtları dikkate alındığında 3 familyaya ait 4 iki yaşamlı, 3 familyaya ait 7 sürüngen, 33 familyaya ait 90 kuş türü ve 13 familyaya ait 30 memeli türü olmak üzere, toplam olarak 131 tür omurgalının yayılış gösterdiği anlaşılmaktadır (Sezer, 2016; 14).

Tablo 8. Ağaçbaşı Tabiat Parkı Flora ve Fauna Üyeleri

AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI VE ÇEVRESİ FAUNA VE FLORA LİSTESİ				
FAUNA		FLORA		
MEMELİ	KUŞ	OT FORMASYONU	AĞAÇ	ÇAYIR-MERA
kirpi, fare, köstebek, yabani tarla tavşanı, kafkas sincabı, kızıl tilki, çakal, sansar, gelincik, vaşak, boz ayı, geyik, karaca, yaban domuzu	leylek, güvercin, saksağan, guguk kuşu, kiraz kuşu, doğan, kerkenez, saka, florya, karabaş iskele, çütre, ispinoz, çaprazgaga, şakrak, kırlangıç, örümcek kuşu, çekirge kuşu, arı kuşu, incir kuşu, kuyruk sallayan, ötleğen, orman söğüt bülbülü, çırvcın, sürmeli çalkuşu, kamyş bülbülü, sinekkapan, kuyrukkakan, kızkıyruk, kızılgerdan, bülbül, taşkuşu, karatavuk, ökseotu ardıcı, sarasma, baştankara, sülün, kınalı keklik, bildirgin, ağaçkakan, serçe, çulluk, sıvacı, baykuş, kukumav, puhu, İshak kuşu, alaca baykuş, sığırçık, çit kuşu, ibibik, yılan kartalı, kaya kartalı, şahin, çakırkuşu, yaz atmacağı, kara çaylak, arıcıl, toygaz, kulaklı tarla kuşu, yalıçapkını, yeşilbaş, kadife ördek, suna, ebabil, çobanaldatan ve orman tırnaşığı	ova akçaağacı (Acer campestre), maydonoz (Petroselinum crispum), saçak otu (Asplenium Spp.), papatya (Chamomilla recutita), kına çiçeği (Impatiens balsamina), hodan (Borago Officinalis L.), turp (Raphanus Sativus L.), hanımeli (Lonicera caprifolium), karanfil (Dianthus caryophyllus), dam koruğu (Sedum palmeri), tarak otu (Dipsacus fullonum), at kuyruğu (Equisetum telmateia), sütleğen (Euphorbiaceae Juss), baklagil (Fabaceae Lindl.), frenk üzümü (Ribes L.), kantaron (Hypericum perforatum), süsen (Iridaceae Juss), balıbbaba (Lamium L.), zambak (Liliaceae Juss.), küpe çiçeği (Fuchsia Plum), eğrelti otu (Pteridium aquilinum), sinir otu (Plantago lanceolata), buğdaygiller (Poaceae), karanfilgiller (Caryophyllaceae), düğün çiçeği (Ranunculus L.), gül çiçeği (Rosa L.), kök boyası (R. Tinctorum), adı sıraca otu (S. Nodosa), sıyrıcık (Daphne L.), ısırgan (Urtica L.), mantar (Fungi L.), dağ mayasılı (Ajuga Orientalis), Meryem saçı (Ajuga reptans), su pençesi (Alchemilla sentenisii), hoş keçi sakalı (Aruncus vulgaris), dağlızca (astrantia maxima subsp. Haradjianii), koyungözü (Bellis perennis), bürük (Calystegia silvatica), yumurta kısıksı (Crepis sancta subsp. obovate), filiski (Cyclamen parviflorum), sırmağı (Daphne pontica), ayı mısırı (digitalis ferruginea subsp. schischkini), güzel gözlük otu (Euphrasia rostkoviana subsp. rostkoviana), dağ çileği (Fragaria vesca), yapraklı yıldız (Gagea foliosa), sütli güşad (Gentiana asclepiadae), Hemşin gentiyanı (Gentiana verna subsp. Pontica)	ladin (Picea orientalis), kayın (Fagus orientalis), akçaağaç (Acer cappadocicum, Acer trautvetteri), fındık (Corylus avellana), sarıçam (Pinus sylvestris), Doğu Karadeniz göknarı (Abies nordmanniana) ve ihlamur (Tilia rubra)	orman gülleri (Rhododendron luteum, Rhododendron ponticum) ve alpin çayırlar

2.1.5. Toprak Özellikleri

“Toprak; tortul, metamorfik ve volkanik kayalardan oluşan dünya kabuğunun fiziksel ve kimyasal ayrışma olayları sonucunda meydana gelen ve bünyesinde son derece zengin flora ve fauna barındıran, sürekli olarak kimyasal olaylara sahne olan, bitkilere durak vazifesi gören, bitkilerin beslenmesini sağlayan ve yer yüzeyini birkaç mm ile birkaç metre arasında saran bir örtü” olarak tarif edilebilir (Atalay, 2011a: 182).

2.1.5.1. Alüvyal ve Kolüvyal Topraklar

Alüvyal topraklar akarsuların taşıdığı ince malzemelerin akarsuların yayıldığı alanlarda birikmesi ile oluşur (Atalay, 2011a: 211). Araştırma sahasındaki ana akarsu BatlamaDeresi ve kollarının taşıyarak düz alanlarda depoladıkları materyaller üzerinde oluşan gençoluşumlualüvyal topraklara rastlanmaktadır. Dik yamaçların eteklerinde ve yan derelerle taşınarak biriken materyaller üzerinde oluşmuş kolüvyal topraklar da görülmektedir. Eğimin çok azaldığı yerlerde kolüvyal ve alüvyal topraklar kademeli olarak birbirlerine karışmaktadır.

2.1.5.2. Gri-Kahverengi PodzolikTopraklar

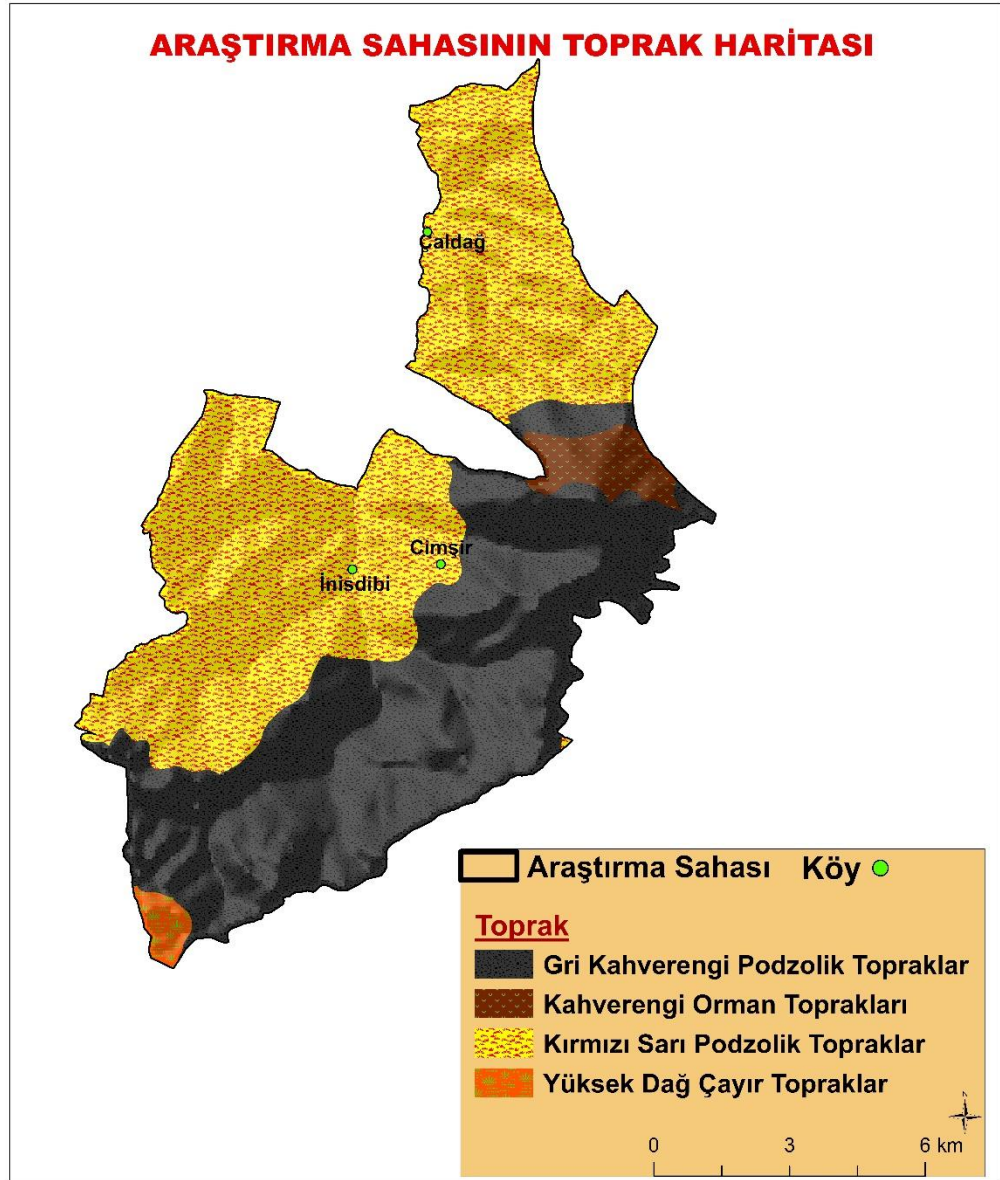
Kıyıdan itibaren yaklaşık 700 m'ye kadar olan sahada gri-kahverengi podzolik toprak görülmektedir. Yaprakını döken ormanların yayılışıyla gri-kahverengi podzolik toprakların yayılışı arasında sıkı bir ilişki vardır (Atalay, 2006: 261). Gri kahverengi podzolik topraklar araştırma sahasında en geniş yayılış alanına sahiptir. Çünkü araştırma sahasında yaygın olarak görülen geniş yapraklı orman ve örtüsünün hâkim türleri arasında yaygın olarak görülen kayın ve meşe gibi ağaç türleri altında bu toprak türünü görmek mümkündür (Kaymaz, 2019;74).

2.1.5.3. Kırmızı-Sarı PodzolikTopraklar ve Dağ Çayırı Toprağı

700 m'den 1.500 m'ye kadar olan sahada kırmızı-sarı podzolik toprak yayılış gösterirken yüksek dağ çayırı toprağı 1.500 m'den sonra görülmektedir.

2.1.5.4. Kahverengi Orman Toprağı

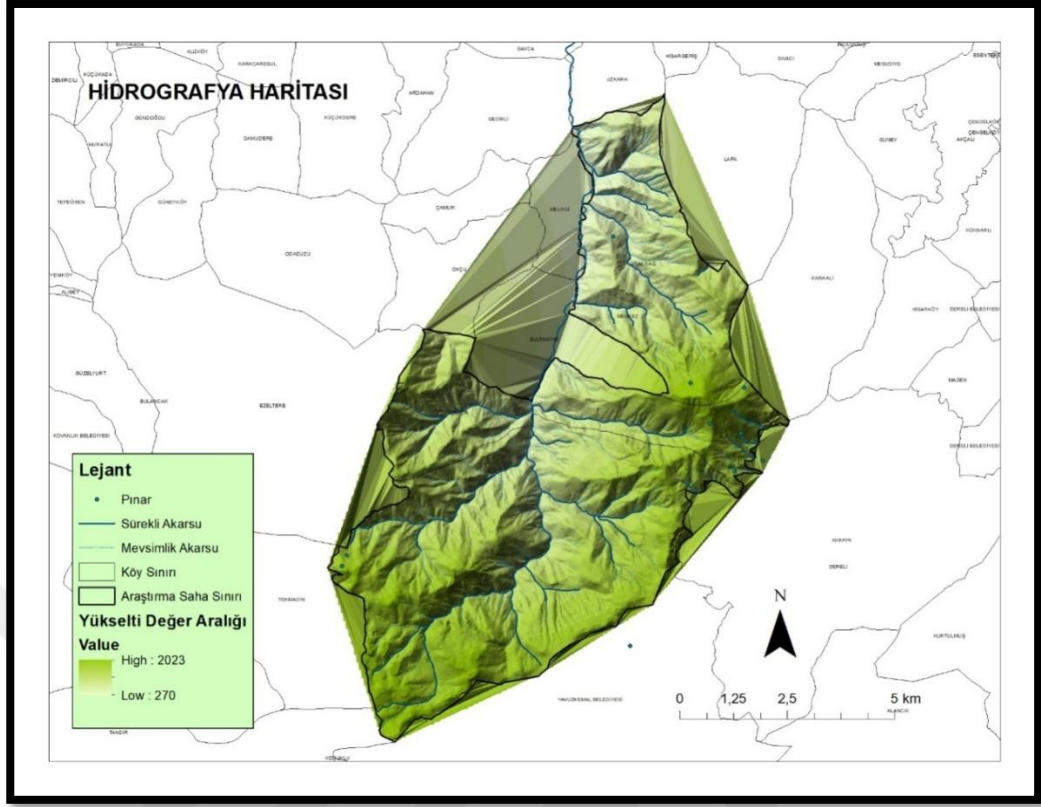
Araştırma sahsında geniş yapraklı ormanlar mevcuttur ve geniş yapraklı ormanların altında kahverengi orman toprakları görülmektedir(Hıdır ve diğerleri, 2005; 85-86).Nemli-ılıman iklim kuşağında yaprakını döken ormanlar altında yayılış gösteren, organik maddeler üst toprakla karışmış olan bu toprak tipinde yağışın fazla olduğu yerlerde karbonatlar topraktan uzaklaşmıştır (Atalay, 2014; 24), (Harita 6).

Harita 6. Araştırma Sahası Toprak Haritası

2.1.6. Hidrografiya Özellikler

Araştırma sahası her mevsimi yağışlı Doğu Karadeniz Bölümü'ndeyi aldığı için zengin yer altı ve yer üstü su kaynaklarına sahiptir. Kaynağını dağların yamaçlarından alan mevsimlik ve sürekli; irili ufaklı birçok akarsuya sahiptir(Harita 7). Sahip olduğu en büyük akarsu kaynağını: Kaynarca, Süngütlü, Çimşir, Çaldere, Köyderesi, Deregözü, Horozluk, Keçilik, Hartamalık, Sifon, Muhacir, Kadioğlu, Taşyalak ve daha birçok küçük dereden alan Batlama Deresidir. DSİ (2018) verisine göre 40 km uzunluğundaki Batlama Deresinin yağış alanı 122 km², debisi 3.2 Q100m³/s'dir.

Harita 7. Araştırma Sahası Hidrografi Haritası

Bu dereler Karadeniz Bölgesi derelerinin tipik özelliğini gösterir: boyları kısadır ve rejimleri düzenli değildir. Akarsuların çoğu dik yamaçlardan hızla aktığı için oluk biçiminde derin vadiler oluşturmuşlardır. Kış mevsiminde kar yağışından dolayı akımları azalırken, kar erimelerinin olduğu ilkbahar mevsiminde akımları artar. Buderelerin dışında kar erimeleriyle ve fazla yağışlarla ortaya çıkan yazın ise kuruyan mevsimlik akarsular vardır (Hıdır ve diğerleri, 2005; 60).

Fotoğraf 3. Araştırma Sahasında Yer Alan Bir Madensuyu Çeşmesi

Araştırma sahasında çok sayıda su kaynağı bulunmaktadır. Bunlara yörede ‘puar’ (pınar) veya ‘göz’ denilmektedir. Su kaynaklarının bazılarında maden suyu kaynamaktadır (Fotoğraf 3). Maden sularının oluşumu bölgenin jeoloji ve tektoniği ile yakından ilgili olup, fay ve kırık sistemleri maden suyu kaynaklarına çıkış yolu sağlamaktadır (Tamgaç ve diğ., 1990: 11). Çaldağ köyü sınırları içinde Çaldağ Madensuyu tesisi bulunmaktadır. Tesiste madensuyu ve meyveli gazoz şişelenmekte ve soğuk dolum yapılmaktadır (Fotoğraf 4). Su yönünden zengin olan araştırma sahasında Fatsu Su Dolum tesisi bulunmaktadır. İnşidibi köyü sınırları içinde bulunan tesiste su dolumu gerçekleştirilir.

Fotoğraf 4. Çaldağ Madensuyu Dolum Tesisi

Yerleşme tipi su kaynaklarının bol ve çeşitli olması nedeniyle dağınık yerleşmedir. Gerek engebeli arazi yapısı gerek var olan bol su kaynaklarından dolayı araştırma sahasında dağınık yerleşme tipi görülür.

Rize’den sonra Türkiye’de en fazla yağış alan il Giresun’dur. Bu nedenle bazı dönemler yağışın şiddeti artmaktadır ve bu durumda yüzeysel akışa geçen sular, dere yataklarında toplanarak, kıyı kuşağı boyunca taşkınlara neden olmaktadır. Türkiye’de depremde sonra en fazla can ve mal kayıplarına neden olan afet sel ve taşkınlardır. Türkiye’de yaşanan taşkın felaketi konusunda Doğu Karadeniz Bölümü ilk sırada gelir (Avcı ve Sunkar, 2015: 100). En son 22 Ağustos 2020 tarihinde aşırı yağış nedeniyle Giresunda gerçekleşen sel felaketinde araştırma sahasında yer alan Batlama Deresi taşmış ve bu taşkında üç kişilik bir aile hayatlarını kaybetmiştir.

2.2. BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Nüfus Özellikleri

Nüfus, yeryüzünde sınırları belirli alanlarda veya yerlerde belirli zamanda yaşayan insan sayısı olarak da tanımlanmaktadır (Özçağlar, 2000; 82). Anadolu topraklarında geçmişten günümüze belirli dönemlerde nüfus sayımları mevcuttur, fakat uzun yıllık nüfus verilerinden yararlanılarak, nüfusun bu devrelere ilişkin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında ayrıntılı bilgiler ortaya koymak pek mümkün değildir (Doğanay, 2014; 75).

2.2.1.1. Araştırma Sahası ve Çevresinin Nüfus ve Yerleşme Tarihi

Ordu ve Giresun yöresi, Türklertarafından ancak 14. yüzyıl sonlarından itibaren fethedilmiştir. Önce, Niksar'ın doğu taraflarındaki bölgede kurulmuş olan Hacıemirli Beyliği, faaliyetlerini 14. yüzyılın sonlarından doğuya doğru geliştirmiş ve bu Türk Beyliğinin en büyük beylerinden birisi olan Süleyman Bey, 1396-97'de Giresun şehrini zapt etmiştir. Süleyman Bey'in fethiyle birlikte bölgeye Çepni, Döğer, Eymir, Karkın, Ala-Yundlu, Bayındır, İğdir gibi Oğuz boyları gelip yerleşmişlerdir (Yediyıldız, 2018; 85).

Araştırma sahası, Başbakanlık Arşivinde bulunan Tahrir Defterlerinin 1455-1485 taksimatlarında Bölük-i Pir Kadem Ketbuda (MELİKLİ) adındaki yerleşim yeri, Giresun'un batısında denize dökülen Baltama Deresi'nin yukarı kesiminde bu günde mevcut olan Giresun Merkez İlçesine bağlı bulunan Melikli Köyü'dür. Tahrir defteri 13'e göre (370-373) o dönemde Gedüklü, Sayca, Çukurköy, Küre Köyleri Meliklü'ye bağlıdır. Melüklü Köyüne kayıtlı ilk kişi bölüğe (köye) adını veren Pir Kadem Ketbuda Divanbaşı-yı Geriş-i Melükdür. Burada kullanılan *bölük kelimesi*, tıpkı bugün ordu teşkilatındaki bölük gibi, o idari birime, yani *dîvân* a yerleşen insan grubunu ifade etmekte, ayrıca bölgeye bol miktarda Türk'ün gelerek yerleştiğini ve orayı yurt tuttuğunu açıkça göstermektedir (Yediyıldız, 2018; 85), (Harita 8).

Çakıroğlu Pir Kadem Kethüdâ'nın yönetiminde bulunan bölük veya dîvân, altı köyden oluşuyordu: Meliklü (40 hâne), Gedüklü (8 hâne), Sayha (7 hâne), Çukurköy (8 hâne), Akköy (9 hâne) ve Küre (11 hâne) köyleriydi. Bu köylerde oturan aile reislerinin

olduğunu düşündürmektedir. Bir diğer önemli husus ise mezar taşlarının sade, mezarlıkların da süslemeden uzak oluşudur (Yiğit, 2006; 3).

Tablo 9. Bahsi Geçen Köylerin Müslim- Gayri Müslim Nüfus Dağılışı (Yediyıldız, 1985; 175).

İskan Yerleri	1455 yılı		1485		1520		1547		1613	
	Müslim Nüfusu	G. Müslim	Müslim Nüfusu	G. Müslim	Müslim Nüfusu	G. Müslim	Müslim Nüfusu	G. Müslim	Müslim Nüfusu	G. Müslim
Gedüklü	10 Hane	0	13 Hane	0	31 Hane	0	53 hane	0	83 Hane	0
Sayca/ Mülk	3 Hane	0	4 hane	0	11 hane	0	11 hane	0	30 Hane	0
Akköy	9	0	7	0	10	0	14	0	55	0
Meliklü	41	0	21	0	50	0	86	0	168	0

Araştırma sahası köylerinin kurucu aileleri: Kadı Oğulları, Bayraktar Oğulları, Cinhacı Oğulları, Ali Efendi Oğulları, İmam Mehmet Oğulları, Yahyu Oğulları ve Topal Oğulları aralarında geçmişte hiçbir husumetin yaşanmaması, farklı yörelerden gelen insanları aralarına alması, kabilelerin kendi arasında bölünürken bile değişik nedenlerden (miras vb.) çatışmaması, devşirme yaparak yerini ve aşını paylaşması, Osmanlı ve Cumhuriyet idaresi dönemlerinde asilik ve eşkıyalık olaylarının yaşanmaması, ve bu tür eylemlerde bulunanların çıkmaması, Kurucu kabilelerin Hoca Ahmet Yesevi tarafından Anadolu'ya gönderilenlerden olabileceğini düşündürmektedir (Yiğit, 2006; 3).

2.2.1.2. Nüfus Miktarı

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde nüfus sayımları, 1927'den 2007 yılına kadar Genel Nüfus Sayımı olarak adlandırılmakta ve her beş yılda bir gerçekleştirilmekteydi ancak 2007 yılından sonra yapılan nüfus sayımları ise her yıl Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi tarafından yapılmaktadır. TÜİK kaynaklarından edinilen bilgiler neticesinde 1965 ve 2019 yılı arası nüfus miktarlarına ulaşılmıştır. 1965 yılında 2380 olan araştırma sahası toplam nüfus miktarı 2019 yılına gelene kadar kademeli olarak azalmış ve 2019 yılında 1200 kişiye düşmüştür.

Araştırma sahasını Ağaçbaşı Tabiat Parkı ile Çaldağ (Osmaniye), Çimşir ve İnişdibi köyleri oluşturmaktadır ve her bir idari birimin nüfus değerleri ayrı ayrı sunulmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Nüfus Sayım Yıllarına Göre Araştırma Sahası Köyleri Erkek-Kadın-Toplam Nüfus Miktarları (1965-2019).

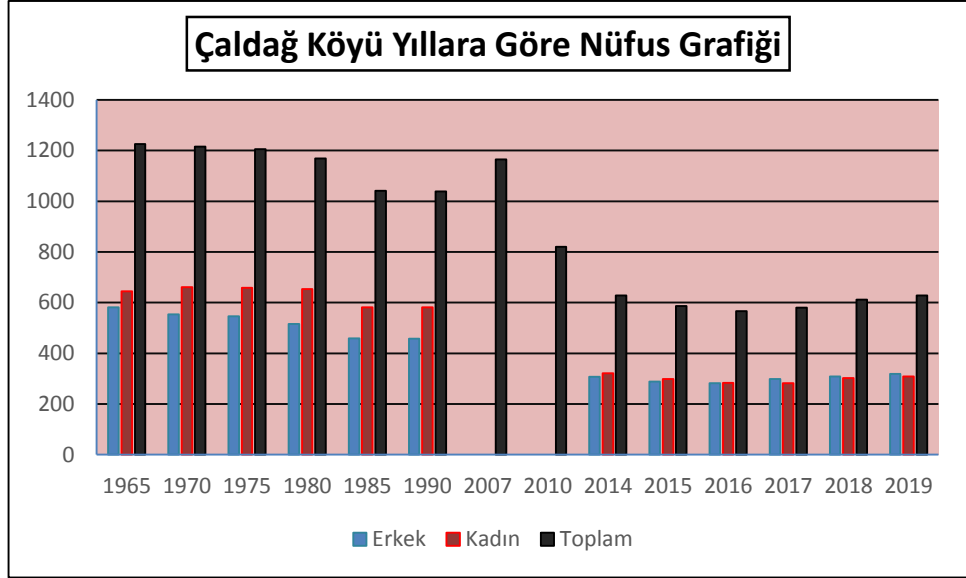
<i>Yıllar</i>	<i>Köy Adı</i>	<i>Erkek</i>	<i>Kadın</i>	<i>Toplam</i>
1965	Osmaniye (Çaldağ)	581	644	1225
	Çimşir	165	179	344
	İnişdibi	378	433	811
1970	Osmaniye (Çaldağ)	554	661	1215
	Çimşir	149	178	327
	İnişdibi	374	446	820
1975	Osmaniye (Çaldağ)	546	659	1205
	Çimşir	170	177	347
	İnişdibi	422	534	956
1980	Osmaniye (Çaldağ)	516	653	1169
	Çimşir	155	173	328
	İnişdibi	387	483	870
1985	Osmaniye (Çaldağ)	459	582	1041
	Çimşir	171	177	348
	İnişdibi	372	425	797
1990	Osmaniye (Çaldağ)	458	581	1039
	Çimşir	124	116	240
	İnişdibi	318	378	696
2014	Çaldağ	307	321	628
	Çimşir	112	94	206
	İnişdibi	247	257	504
2015	Çaldağ	289	298	587
	Çimşir	89	75	164
	İnişdibi	226	220	446
2016	Çaldağ	282	284	566
	Çimşir	78	69	147
	İnişdibi	215	201	416
2017	Çaldağ	298	282	580
	Çimşir	78	64	142
	İnişdibi	215	194	409
2018	Çaldağ	309	303	612
	Çimşir	126	118	244
	İnişdibi	248	210	458
2019	Çaldağ	319	309	628
	Çimşir	84	65	149
	İnişdibi	224	199	423

Çaldağ (Osmaniye) Köyü Nüfus Bilgileri:

Çaldağ Köyü araştırma sahası içinde en fazla nüfusa sahip olan köydür. Tablolar incelendiğinde köy nüfusunda yıllar içinde kademeli bir azalma görülmektedir. 1990-2010 yılları arası Gedikli Köyü'yle birleşip belde olan Çaldağ Köyü, tekrar köy olduktan sonra belde öncesi döneme oranla nüfus oranında %8.6 oranında düşüş olduğu görülmektedir (Tablo 11-12). 2000 yılı öncesi kadın nüfusu erkek nüfusundan fazlayken, 2000 yılı sonrası kadın-erkek nüfus sayıları birbirine çok yakındır (Şekil 13).

Tablo 11. Çaldağ Köyü Yıllara Göre Nüfus Miktarı (TÜİK-DİE)

Yıl	Köy Adı	Erkek	Kadın	Toplam
1965	Osmaniye (Çaldağ)	581	644	1225
1970	Osmaniye (Çaldağ)	554	661	1215
1975	Osmaniye (Çaldağ)	546	659	1205
1980	Osmaniye (Çaldağ)	516	653	1169
1985	Osmaniye (Çaldağ)	459	582	1041
1990	Osmaniye (Çaldağ)	458	581	1039
2000	Çaldağ+Gedikli (Belde)	3.044	1.555	1.489
2014	Çaldağ	307	321	628
2015	Çaldağ	289	298	587
2016	Çaldağ	282	284	566
2017	Çaldağ	298	282	580
2018	Çaldağ	309	303	612
2019	Çaldağ	319	309	628

Şekil 13. Çaldağ Köyü Toplam ve Cinsiyete Göre Nüfus Verileri (TUIK-DIE)

Tablo 12. Çaldağ Köyü Toplam Nüfus ve Yıllık Değişim Oranı (TUIK-DIE)

Yıl	Çaldağ Köyü Nüfusu	Nüfus Artış ve Azalış Oranları (Kişi)	Yıllık Artış ve Azalış Hızı (%)
1965	1225	-	-
1970	1215	-10	-0,1
1975	1205	-10	-0,1
1980	1169	-36	-0,36
1985	1041	-128	-1,28
1990	1039	-2	-0,02
2000	1.489	450	4,5
2014	628	-861	-8,61
2015	587	-41	-0,41
2016	566	-21	-0,21
2017	580	14	0,14
2018	612	32	0,32
2019	628	16	0,16

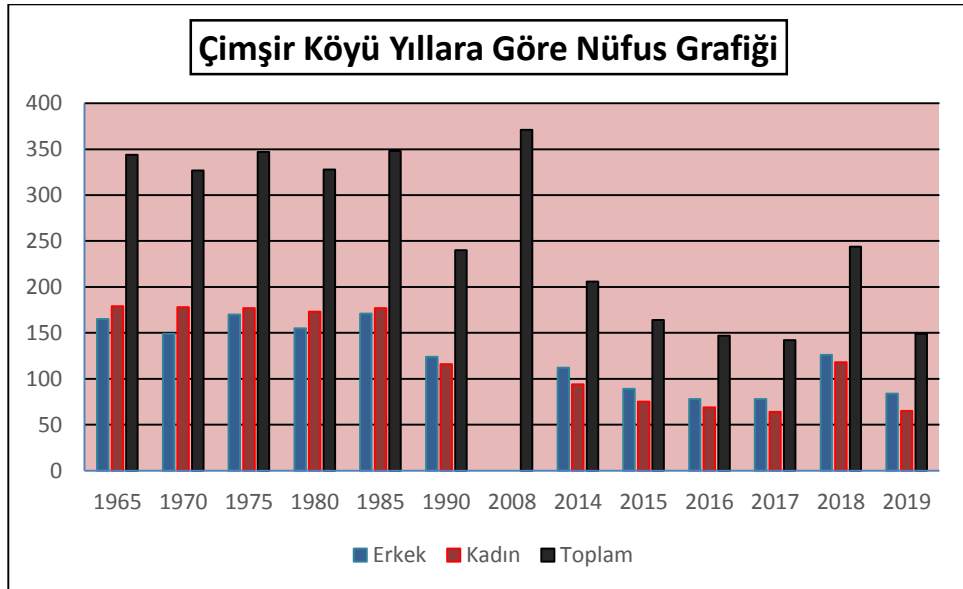
Çimşir Köyü Nüfus Bilgileri:

Çaldağ ve İnişdibi Köylerine oranla nüfus miktarı çok daha düşük olan Çimşir Köyünde, 1965 yılından 2014 yılına kadarki sayımlarda nüfus artışında dalgalanmalar görülmektedir. 2008 yılından 2018 yılına kadar azalma devam etmiş 2018 yılında

yeniden artmıştır (Tablo 13-14). 1985 yılına kadar köy toplam nüfusunun çoğunluğunu kadınlar oluştururken 1985 yılından sonra erkek nüfus toplam nüfus içinde fazlaştırmıştır (Şekil 14).

Tablo 13.Çimşir Köyü Yıllara Göre Nüfus Miktarı (TUIK-DİE)

Yıl	Köy Adı	Erkek	Kadın	Toplam
1965	Çimşir	165	179	344
1970	Çimşir	149	178	327
1975	Çimşir	170	177	347
1980	Çimşir	155	173	328
1985	Çimşir	171	177	348
1990	Çimşir	124	116	240
2014	Çimşir	112	94	206
2015	Çimşir	89	75	164
2016	Çimşir	78	69	147
2017	Çimşir	78	64	142
2018	Çimşir	126	118	244
2019	Çimşir	84	65	149

Şekil 14. Çimşir Köyü Toplam ve Cinsiyete Göre Nüfus Verileri (TUIK-DİE)

Tablo 14. Çimşir Köyü Toplam Nüfusu ve Yıllık Değişim Oranı (TUIK-DİE)

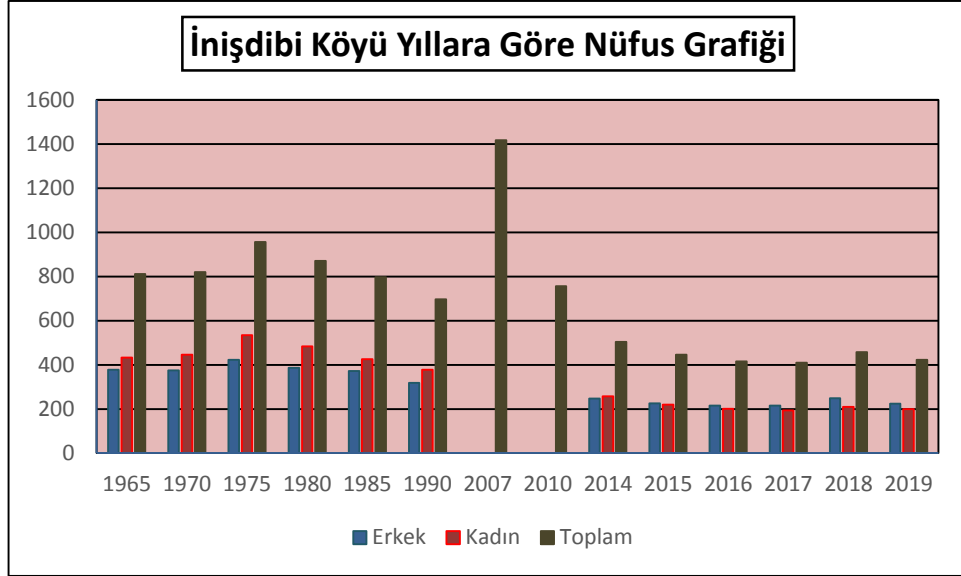
Yıl	Çimşir Köyü Nüfusu	Nüfus Artış ve Azalış Oranları (Kişi)	Yıllık Artış ve Azalış Hızı (%)
1965	344	-	-
1970	327	-17	-0,17
1975	347	20	0,2
1980	328	-19	-0,19
1985	348	20	0,2
1990	240	-108	-1,08
2008	371	131	1,31
2014	206	-165	-1,65
2015	164	-42	-0,42
2016	147	-17	-0,17
2017	142	-5	-0,05
2018	244	102	1,02
2019	149	-95	-0,95

İnişdibi Köyü Nüfus Bilgileri:

İnişdibi Köyü nüfus tablo ve grafikleri incelendiğinde 1965 yılından günümüze kadar nüfusun zaman zaman artsadastabil bir azalış gösterdiği gözlenmiştir (Tablo 15-16). Kadın-erkek nüfus oranına bakıldığında 2014 öncesi erkek nüfus oranı kadın nüfus oranından fazlayken 2014 yılından sonra erkek nüfusun toplam nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir (Şekil 15).

Tablo 15. İnişdibi Köyü Yıllara Göre Nüfus Miktarı (TUIK-DİE)

Yıl	Köy Adı	Erkek	Kadın	Toplam
1965	İnişdibi	378	433	811
1970	İnişdibi	374	446	820
1975	İnişdibi	422	534	956
1980	İnişdibi	387	483	870
1985	İnişdibi	372	425	797
1990	İnişdibi	318	378	696
2014	İnişdibi	247	257	504
2015	İnişdibi	226	220	446
2016	İnişdibi	215	201	416
2017	İnişdibi	215	194	409
2018	İnişdibi	248	210	458
2019	İnişdibi	224	199	423

Şekil 15. İnişdibi Köyü Toplam ve Cinsiyete Göre Nüfus Verileri (TUIK-DIE)

Tablo 16. İnişdibi Köyü Toplam Nüfusu ve Yıllık Değişim Oranı (TUIK-DIE)

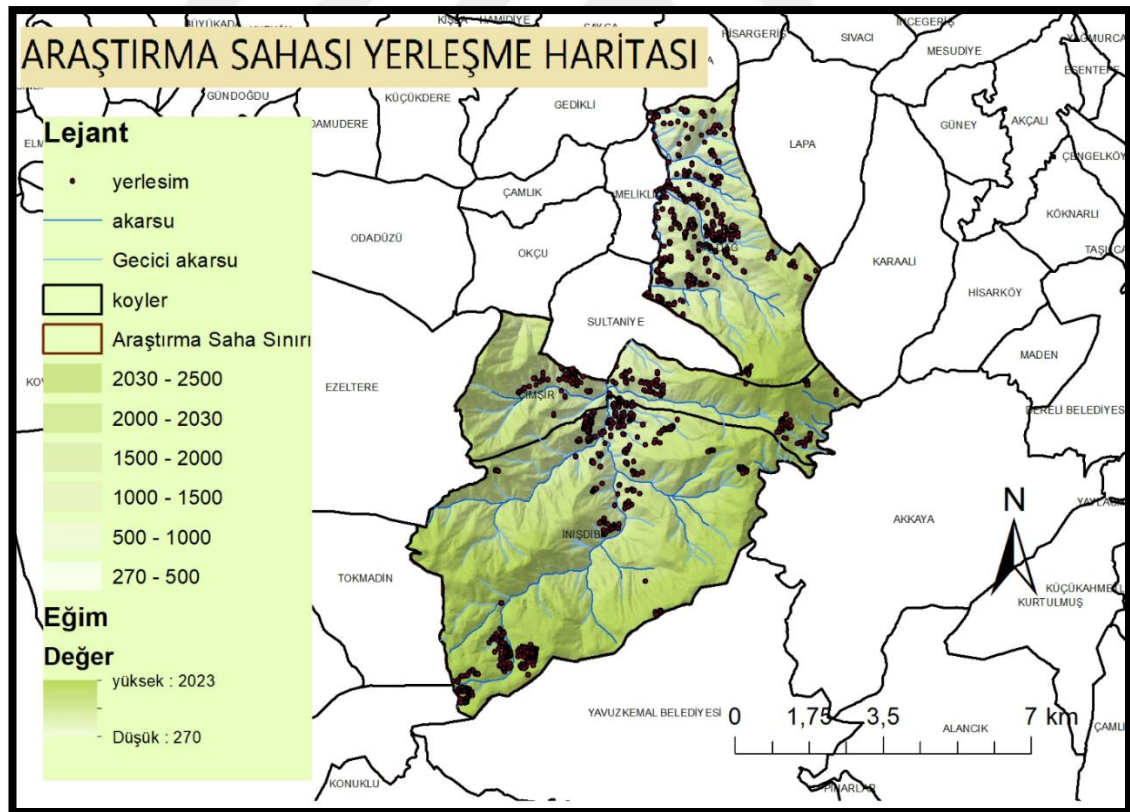
Yıllar	İnişdibi Köy Nüfusu	Nüfus Artış ve Azalış Oranları (Kişi)	Yıllık Artış ve Azalış Hızı (%)
1965	811	-	-
1970	820	9	1,27
1975	956	136	-2,22
1980	870	-86	0,13
1985	797	-73	-0,28
1990	696	-101	8,22
2007	1417	721	-13,82
2010	756	-661	4,09
2014	504	-252	1,94
2015	446	-58	0,28
2016	416	-30	0,23
2017	409	-7	0,56
2018	458	49	-0,84
2019	423	-35	0,35

2.2.1.3. Nüfusun Dağılışı

Yükselti kuşaklarına göre nüfus dağılışını araştırma sahasında içinde bulunduğu Karadeniz Bölgesinde yer alan yerleşim birimleri içerisinde tam anlamıyla ortaya koymak oldukça güçtür. Doğal, beşeri ve ekonomik coğrafi etkenler sonucunda il idari sınırları içerisinde toplu, yarı dağınık veya dağınık dokulu bir yerleşme formunun

görülmesi yerleşimyerleri içerisinde hem yerleşmeler, hem de nüfusun düzensiz bir dağılışı göstermesine yol açmıştır(Kaymaz, 2018; 186).

Doğu Karadeniz Dağları'nın kuzeye bakan yamaçları, denize dik olarak inen güney-kuzey doğrultulu akarsular tarafından dar ve derin bir şekilde yarılmış ve parçalanmıştır. Bu sebeple engebeli bir yeryüzü şekline sahiptir. Bu topoğrafya üzerinde, yerleşme birimleri sırt, vadi içi, yamaç ve tepe gibi morfolojik üniteler üzerine yayılmışlardır (Zaman, 2018; 326).Coğrafi olarak bakıldığında yerleşme tipi klasik Doğu Karadeniz dağınık yerleşme tipidir. Su kaynaklarının bol ve çeşitli olması ve arazi yapısının engebeli olması sonucu araştırma sahasında dağınık yerleşme tipi görülmektedir (Harita 9).Yerleşme formunun dağınık olması o bölgeye hizmet götürmeyi de zorlaştırmaktadır. Toplu yerleşmelerde bir cami, bir sağlık ocağı, tek bir ana yol ve yerleşme içi ara yollar yeterli iken:dağınık yerleşmelerde yol, elektrik, su gibi temel hizmetler için dahi her mahalleye ayrı ayrı hizmet götürmek gerekmektedir (Koday, 2003; 207).

Harita 9. Araştırma Sahası Yerleşme Haritası

2.3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ekonomik coğrafya; mal ve hizmetlerin üretimi, değiş-tokuşu ve tüketiminin çeşitli ekonomik faaliyetlere göre durumu, karşılıklı ilişkileri ve mekânsal farklılık ile benzerlikleri üzerinde durmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2012: 110).

2.3.1. Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri

Doğu Karadeniz Bölümünde kıyından iç kesimlere doğru, yükselti artışına bağlı olarak denizin ılıman etkisi kaybolur ve iklim sertleşir. Eğim değerlerinin yüksek oluşu, olumsuz toprak şartları ve orman varlığı, tarım yapılabilecek alanları oldukça sınırlandırmıştır. Tarım toprakları, orman alanları içinde küçük parçalar halinde kalmıştır(Yılmaz, 1997; 5).

Giresun hinterlandında yer alan orman içi kır yerleşmelerinin arazilerine, kabiliyet sınıfları itibariyle bakıldığında mevcut arazilerin tamamına yakın bir kısmının işlemeli tarıma uygun olmadığı görülür. Nitekim tarıma en uygun topraklar olarak kabul edilen I. II. III sınıf toprakları, yerleşmelerin sahip oldukları topraklar içinde bulunmamaktadır. İşlemeli tarım için; dik eğim, şiddetli erozyon gibi olumsuzluklar taşımakla birlikte, iklime adapte olmuş bahçe ve tarla bitkileri için kullanılabilir olan IV. sınıf araziler ise; yerleşmelerin toplam arazi varlıkları içinde ancak % 1.6 gibi çok düşük bir orandadır. Bunun dışındaki toprakların tamamı (% 98.4) işlemeli tarıma uygun olmayan VI., VII. ve VIII. sınıf topraklardır(Yılmaz, 1997, s.8).

Tablo 17. Araştırma Sahası Tarımsal Üretim Alanı Ürün Dağılımı

KÖY	TOPLAM TARIMSAL ÜRETİM ALANI (da)	FINDIK ALANI (da)	TARLA ALANI (da)
ÇALDAĞ	6.362	6.286	76
ÇİMŞİR	2.381	2.338	43
İNİŞDİBİ	3.446	3.346	100

Kaynak: Giresun Bitkisel Üretim Şube Müdürlüğü

Araştırma sahası üç köyden meydana gelmektedir ve Türkiye'nin çoğu köyünde olduğu gibi ekonomik faaliyetler yoğun şekilde tarım ve hayvancılıktan oluşmaktadır. En önemli tarım ürünü fındıktır. Yöre insanı dere tabanından yayla alt sınırına kadar,

hatta çoğu yerde ormanları kesip fındık bahçesine çevirerek, yeni fındık bahçeleri oluşturmuştur (Tablo 17).

Fotoğraf 5. Dalında Yeşil Fındık

Her mevsimi yağışlı, yıl içinde sıcaklığın sıfır derecenin altına pek düşmediği kıyıda; mevcut yeryüzü şekilleri ve iklim şartlarında fındık yöreye en iyi uyum sağlamış veiyi gelir getiren üründür(Fotoğraf 5). Bu yüzden bütünüyle Giresun yöresi kıyı kesiminde, tarım alanlarının hemen tamamı fındık bahçeleriyle kaplıdır. Kıyıdan iç kesimlere doğru kuzey-güney yönünde ilerledikçe yükselti hızla artmaktadır. Yükselti artışına bağlı olarak değişen iklim şartları içinde, fındık tarımı ekonomik değerini kaybeder (Yılmaz, 1997; 10).

Fındığın neredeyse tamamından ticari gelir elde edilirken sebze ve meyve yetiştiriciliği çoğunlukla geçim tipi şeklinde sürdürülmektedir. Fakat az da olsa yerel çevrede satılır. Her evin önünde ürün ekip-dikmek için muhakkak bir parsel ‘avlu’ bulunur. Sebzeler bu avlulara ekilir ve bu tarım tipi geçim tipi olarak adlandırılan sınıfa girer, ekonomik fayda gözetilmez. Genellikle karalahana, mısır, fasulye, kabak, bezelye, biber, patlıcan, salatalık, domates, patates, soğan, yeşil soğan, maydanoz, pırasa, marul, ıspanak, pazı, nane vs. sebze ve yeşillik ekilir (Fotoğraf 6).

Sebze tarımının genellikle küçük parsellerde polikültür ve enterkültür tarım faaliyeti şeklinde sürdürülmesi, modern tekniklerin kullanılmasını büyük ölçüde engellemiş ve ekstansif metodlarla yapılan üretim faaliyeti, birim alana verimi de önemli ölçüde azaltmıştır (Ceylan, 1995; 280).

Fotoğraf 6. Ev Önünde Avlu

Meyveler fındık bahçelerinin içindedir ve çoğunlukla kendi hallerine terkedilmiş, zirai müdahalede bulunulmadığı için yani budanmadığı için, metrelerce gökyüzüne doğru uzanmaktadırlar. Meyveler: elma çeşitleri, armut çeşitleri, kiraz çeşitleri, dut, erik çeşitleri, yaban mersini, incir çeşitleri, üzüm, muşmula(töngel), ceviz, kivi'dir.

Hayvancılık olarak; büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı ve arıcılık yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılığı -nadir olan mandıralar dışında- her aile öncelikle kendi süt ve süt ürünleri ihtiyacını karşılamak için yapmaktadır. İhtiyaçtan fazla süt ve süt ürünleri civardaki hanelere satılmakta ya da şehir merkezine yollanmaktadır. Çok yaygın olmamakla birlikte küçükbaş hayvancılık olarak koyun beslenmektedir. Koyun Doğu Karadeniz Bölümünde köylerden ziyade yaylalarda beslenmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesini kapsayan Ordu, Giresun, Trabzon, Rize Artvin, Gümüşhane ve Bayburt İllerinde Türkiye arıcılığının %14.34'ünü teşkil eden 1.012.942 adet koloni bulunmaktadır. Yine bu bölgelerdeki kolonilerden Türkiye bal üretiminin %19,62'si olan 20.113 ton bal üretimi yapılmaktadır (Anonim, 2015). Bitki örtüsünün

gür ve çeşitli olması araştırma sahasında arıcılığı elverişli kılmaktadır., Özellikle kestane ağaçlarının yaygın olması hasebiyle kestane balı meşhurdur. Fakat hava yıl genelinde kapalı ve yağmurludur ve arılar yağmurlu havalarda çalışmadığından bal verimi düşüktür(Koday, 2005: 85).

Kümes hayvancılığı her ailenin beslediği 5-10 tane tavuk ve birkaç kaz ve ördekten oluşmaktadır. Kümes hayvancılığı yapmanın asıl amacı ekonomik gelir elde etmekten ziyade hanenin ihtiyacının karşılanmasıdır.

Fotoğraf 7. Yörede Yetişen Kırmızı Benekli Alabalık

Araştırma sahasındaki derelerde alabalık bulunur(Fotoğraf 7). Buna bağlı olarak İnışdibi köyünde Alabalık Tesisi vardır(Fotoğraf 8). Kültür olarak alabalık yetiştiren tesise bağlı restoran bulunmaktadır. Bu tesiste alabalığın yanı sıra çeşitli yöresel tatlar da bulunur.

Fotoğraf 8. İnışdibi Alabalık Tesisi

2.3.2. Sanayi Faaliyetleri

Araştırma sahasında su ve maden suyu kaynakları bulunmaktadır. Buna bağlı olarak su dolum tesisi ve madensuyu dolum tesisleri vardır.

Türkiye’de önemli bir pazarı bulunan İnışdibi Madensuyu ve aynı tesiste üretilen meyve aromalı maden suyu firması Freşa, İnışdibi köyü sınırları içindedir(Fotoğraf 9). Buradan çıkarılan maden suyu dünyadaki nadir soğuk çıkan doğal maden sulardan biridir. 1962’den bu yana firma tarafından şişelenen maden suyu yapısında bakteri ve nitrit bulundurmayan Ca-HCO₃ tipi bir maden suyudur. Bir litrede Sodyum miktarı 20 mg’ dan azdır ve dengeli bir mineral yapısına sahiptir(www.fresa.com.tr).

Fotoğraf 9. İnışdibi Freša Tesis

Freša markası Türkiye’de ilk olarak gazozdan farklı olarak meyve aromalı maden suyunu üretmiş markadır. Tüm Türkiye’ye satış yapan marka yurtdışına ihracatta yapmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI ÇEVRE KÖYLERİNDE(ÇALDAĞ(Osmaniye), ÇİMŞİR, İNİŞDİBİ) EKOLOJİDEN KÜLTÜRE YANSIYANLAR

3.1. GİRESUN AĞAÇBAŞI TABİAT PARKI

Tabiat parkları sahip oldukları farklı doğal kaynaklarıyla kullanıcıya birçok seçenek sunmaktadır. Bu özellikleriyle tabiat parkları insanlara hem fiziksel hem de ruhsal yönden de olumlu katkılar sağlamaktadır. Tabiat parklarının doğal özelliklerine göre, katılımcılar ilgileri ve tercihleri doğrultusunda tabiat parklarında, açık hava sportif rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirme olanağına sahip olabilmektedirler (Çalık ve diğ., 2013; 36).

Fotoğraf 10. Ağaçbaşı Tabiat Parkı

Adını bitişigindeki Ağaçbaşı Yaylasından alan 89,3 hektar büyüklüğündeki Ağaçbaşı Tabiat Parkı'nın tamamı devlet arazisidir. Giresun İl merkezine 28 km Dereli İlçesine ise 30 km mesafede olan park Giresun Merkez ilçe ve Dereli ilçe sınırlarında yer alır(Fotoğraf 10-11).

Söz konusu park, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından değerli bir yer olarak ve manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun olarak 2873 sayılı

Milli Parklar Kanunu'nun 3. maddesine istinaden 09.02.2010 tarihinde tabiat parkı olarak ilan edilmiştir (Anonim, 2012; 130).

Parkın doğu sınırını oluşturan 1760 metredeki tepe ve güneybatıdaki 1732 metredeki avlak Tepe tabiat parkının en yüksek noktalarını oluşturmaktadır. Parktan aldağ Tepesi ve Karagl Dağı izlenebilmektedir.

Doğu Ladini ormanının çevrelediği tabiat parkı ayır ve meralardan oluşmaktadır. Bu ormanlarda doğu ladininin yanı sıra Doğu Karadeniz kknarı ve sarıçam görülür. Orman harici bölgeler ayırdır ve ayır orman arasında sarı ve mor renkli orman glleri bulunur (Fotoğraf 10).

Fotoğraf 11. Ağaçbaşı Tabiat Parkı 2

evre köylerden ve Giresun'dan gerek rekreasyon amaçlı gelenler gerekse yazlık konutları olan insanlar Ağaçbaşı Yaylasını ziyaret etmektedir. Yıl boyu ikamet eden yayla sakinleride bulunmaktadır. Her yıl ‘‘Ağaçbaşı Yayla şenlikleri’’ yapılmaktadır.

Fotoğraf 12. Ağaçbaşı Tabiat Parkı Restoranı

Ağaçbaşı Tabiat Parkı içerisinde:

- Park giriş kontrol ünitesi,
- Otopark,
- Traking/ tabiat yürüyüşü rotası ve mola noktaları,
- Doğayla uyumlu seyyar tuvalet, çeşme, yağmur barınakları,
- Tabiat parkının etrafındaki eşsiz orman manzaralarının rahatlıkla seyredilebilmesi için 3 adet manzara seyir noktası,
- Bisiklet rotaları,
- Rekreasyon faaliyetleri için uygun piknik alanları, kır lokantası, çocuk parkı, yöresel ürün pazarı, mescit,
- Tabiat parkı orman köşkleri,
- Yayla şenlikleri alanı bulunmaktadır.

Ayrıca Ağaçbaşı Tabiat Parkında atlı tabiat yürüyüşü, kamp-karavan, macera turizmi, ekoturizm, kuş ve kelebek gözlemciliği, fotosafari vb. birçok tabiat turizm aktiviteleri yapılabilmektedir(Fotoğraf 12).

3.2. YAPI MALZEMESİ OLARAK KÜLTÜRE YANSIYANLAR

Çevrede orman varlığı zengin olduğu için,araştırma sahasında en çok tercih edilen yapı malzemesi ağaç olmuştur.İnşa edilen hemen hemen tüm yapılarda en çok tercih

edilen bitki kestane ağacıdır. Neme karşı dayanıklılığı ve uzun süre sağlamlığını koruması kestanenin tercih sebebidir.

Emsallerine oranla daha geç alev alan kestane ağacı, yağmura ve rutubete karşı dayanıklı olduğu kadar kurt işlemeyecek kadar da serttir. Kestane malzemesinin dezavantajı olarak, pahalı malzeme olmasının yanında, çabuk kararması zikredilebilir(Nefes, 2015; 537).

Araştırma sahasında yapılan çalışmada evlerin iç cephesinde kullanılan kestane ağaçlarının kararmış olduğu görülmüştür. Bazı hane sahiplerinin odalar daha aydınlık olsun diye kararmış ev duvarlarını açık renklere boyadıkları görülmüştür.

3.2.1. Kestane Ağacı

3.2.1.1. Dağılışı ve İstekleri

Kestane (Castanea),25- 30 metreye kadar uzayabilen 1000 yaşına kadar yaşayabilen Fagaceae familyasına ait bir orman ağacıdır. Dünyada 12 türe yakın çeşidi olduğu bilinen bu türün ülkemizdeki çeşidi Anadolu kestanesi (CastaneasativaMill)'dir. Anadolu kestanesi yurdumuzda Kafkaslardan başlayarak Kuzey Anadolu (Karadeniz sahili) boyunca Bulgaristan sınırına kadar, Marmara çevresi ve Batı Anadolu'da yayılış göstermektedir. Ayrıca Akdeniz Bölgesi'nde Isparta, Manavgat, Alanya'da da bölgesel olarak bulunmaktadır. Karadeniz bölgesinde sahilden başlayarak 1200 m'ye, Ege bölgesinde yer yer 1800 metrelere kadar çıkmaktadır. Kestane Doğu Karadeniz'de 700-800 metreye kadar gürgen, kızılâğaç gibi geniş yapraklı ağaçlarla, yer yer ladinle karışık, bazen de saf kestane toplulukları halinde bulunmaktadır. Bu bölgede kayınla karışık olarak 1200 metreye kadar çıkar (OGM, 2013; 9).

Fotoğraf 13. Kestane Ağacı

Kuraklıktan hoşlanmayan, bağıl nemin yüksek olduğu iklimlerde yetişen kestane çiçeklenme dönemi olan haziran ayında yağışı sevmez(Fotoğraf 13).

Kumlu balçık, balçık ve ağır balçık, asit toprakları sever. Su geçirgenliği az ağır killi topraklarda iyi gelişme göstermez. Kuru, iyi drene olmuş, derin, verimli, potasyumca zengin ve asit topraklarda iyi gelişim gösterir. Mutedil rutubetli toprakların dışına çıkmaz. Kireçli toprakları sevmez (OGM, 2013; 15).

3.2.1.2. Araştırma Sahasında Kestane Ağacından Yararlanma

Yörede ladin; kızılâğaç, gürgen gibi ağaçlarla karışık halde bulunan kestane ağaçlarından birçok şekilde faydalanılır. Hepsinden önce modern inşaat malzemelerinin olmadığı dönemlerde temel yapı malzemesi olarak kestane kerestesinden faydalanılırdı. Hem esnek ve işlenebilir oluşu hem de suya karşı dayanıklı oluşu nedeniyle bölge de temel yapımalzemesi olarak tercih edilmektedir. Evlerin, ahırların ve diğer yapıların temel malzemesi çoğunlukla kestane ağacıdır.

Kestane ağacını neme karşı dayanıklıdır ve uzun yıllar çürümez. Bu sebepten kalın dallarından çit yapımı için kazık olarak kullanılmaktadır.

Yörede yetişen kestanein meyvesi olmakla beraber bu kestaneler bakımlı olmadığı için çoğunun meyvesi iri ve randımanlı değildir.

Kestane yapraklarının taze sürgüleri kesilir veahırlardakidiş yayılıma çıkmaya hazır olmayan buzağların yemeleri için önlerine dallarıyla bağlanır.

Yöre de kestane ağacından diğer bir faydalanma alanı ise arıcılıktır. Kestane balı olarak bilinen ve tadı çiçek balından daha keskin ve acı fakat şifası çok olan bu balı arılar kestane ağacının çiçeklenme döneminde kestane çiçeklerinden elde etmektedir. Soğuk algınlığı ve öksürüğün tedavisinde yöre halkı tarafından sıkça başvurulur ve evlerde ilaç olarak bulundurulur.

Bunların dışında yakacak olarak da kullanılmaktadır.

3.2.2. Ladin / Doruk Ağacı

Doğu ladini (*Piceaorientalis* (L.) Link.) Gymnospermae'lerinConiferae sınıfı, Pinaceae familyasına dahil olup sivri tepe, dolgun ve düzgün gövdeler yapan, 40- 50 m bazen 60 m kadar boyanabilen 1.5 - 2 m çapa ulaşan piramit görünümlü, sık dallı (serbest büyüyenler dibe kadar dallı) bir evcikli, birinci sınıf orman ağacıdır (Aktaran:Erkuloğlu,1989; 15), (Fotoğraf 14).

Fotoğraf 14. Ladin Ağacı

3.2.2.1. Dağılışı ve İstekleri

Doğu ladininin karışık ve saf halde yayılış gösterdiği mıntıklalarda yıllık ortalama sıcaklık 5 - 10 °C arasında değişmektedir. Kışın -20 °C altına düşen sıcaklık, yazın temmuz - ağustos aylarında nadiren de olsa 30 °C'nin üstüne çıkmaktadır. Ladin ormanlarının yayılış alanlarında nisan -eylül olarak kabul edilen vejetasyon süresinde ise ortalama sıcaklık 10 - 20 °C arasındadır(Atalay, 1984; 24).

Yayılış gösterdiği sahada yıllık ortalama yağış 700- 2000 mm arasındadır ve aylara göre dağılımı farklılık gösterir. En çok yayılış gösterdiği Doğu Karadeniz Dağlarında batıdan doğuya doğru yağışın 700 mm'den 2500 mm'ye kadar çıktığı görülür(Fotoğraf 15).

Fotoğraf 15. Ladin Ağaçlarının Oluşturduğu Ormanlar

Doğu Karadeniz'de ladinin yayılış sahalarında tam veya kısmen gelişmiş esmer orman toprağı tipindeki topraklar hakimdir. Ancak, mıntıkanın bazı kısımlarında da çok zayıf ve orta derecede podsollaşmış (Podsölümsü) esmer orman toprağı tipi bulunmaktadır (Aktaran: Erkuloğlu ve Diğerleri, 1989; 43) Doğu Karadeniz ladin sahalarında topraklar genel olarak kumlu balçık, balçık ve tozlu balçık türündedir. Toprakların iskelet muhtevaları genelde fazla olup, su tutma özellikleri zayıftır. Ancak; yağış fazlalığı nedeniyle bu husus bir problem yaratmamaktadır. Tekstürel yapılara kum + toz hakim bulunmaktadır. Drenaj ve havalanma iyidir (Erkuloğlu, 1989; 43).

Doğu ladini, dünya üzerinde sadece Doğu Karadeniz Bölgesi'nde ve Kafkaslarda yayılış gösteren kalıntı endemik bir orman ağacı türüdür. Türkiye'de Ordu Melet Irmağı'ndan başlayarak Gürcistan sınırına kadar Doğu Karadeniz dağlarının denize bakan yamaçlarını koyu yeşil rengi ile süsler. Çoruh ve Kelkit Vadisi boylarınca Karadeniz ardında da geniş bir alana yayılmıştır. Trabzon ve Giresun'da doruk, Rize ve Artvin'de köknar olarak adlandırılır. Karadeniz'de yayılış aralığı 1100-2000 metre aralığındadır fakat uygun şartları bulduğunda yer yer sahile kadar indiği yada 2500 metrelere kadar çıktığı da görülmektedir. Her dem yeşil olan doğu ladini ağaç türleri içerisinde 4 mm uzunluğu ile en küçük iğne yaprağa sahip ağaç türüdür. İğne yapraklar sürgünde çok sık dizilişlidir. Sert, küt ve dala doğru yatmış durumdadır (Güner, 2014; 3).

3.2.2.2. Araştırma Sahasında Ladin Ağacından Faydalanma

Kiremit olmayan, ya da getirilmesi zor olan yerlerde 2-3 cm. ye kadar biçilen, enli, bindirmeli tahtalarla çatılar kaplanır. Genellikle Hartama, daha doğuda Pedavra denilen bu çatı kaplamaları şimdi yasaklanmış, yerine saz, kamış, hasır, ziftli teneke, oluklu saç gibi çeşitli malzemeler kullanılmıştır. Bu değişik çatı kaplamalarıyla tipik evler doğa içinde bir başka görünüm oluştururlar (Çetinor, 1986; 19).

Yörede doruk ağacı olarak adlandırılan doğu ladini yöre halkı için farklı bir öneme sahiptir. Çatı kaplama malzemesi olarak metal levhalar, metal çatı kaplama malzemeleri yörede yaygınlaşmadan önce ladin ağacından çatı kaplama malzemesi olarak yararlanılmaktaydı. Yörede bu malzemeye hartama adı verilir. Ladin/doruk kerestesinin yarılarak kiremit gibi tabletlere ayrılmasıyla elde edilen pedavra/hartama adı verilen malzemeye çatılar kaplanıyordu. Çatı malzemesi olarak ladinin tercih edilme sebebi ağacın düzgün ve kolay yarılmasıydı. Daha sonraları hartama yapımı devlet tarafından bu ağaçların korunması için yasaklanmıştır.

Doğu ladini reçineli bir yapıya sahiptir ve çok kolay tutuşmaktadır. Yörede yakacak tutuşturmak için kullanılan çırılar ladin ağacından elde edilmektedir. Ladin ağaçları kesildikten sonra kurumaya bırakılır ve kuruyan ağaçlar kalem şeklinde yarılarak çıra olarak kullanılmaya hazırdır.

Ladin ağacından elde edilen diğer bir ürün ise çam sakızıdır. Ağaç gövdesindeki reçinenin ağacının dışına sızıp katılarak belli bir olgunluğa ulaşmasıyla çam sakızı oluşur. Sert bir kütle halinde bulunan sakız ağzı alındığında önce ağızda çam kokuları bırakarak dağılır, çiğnendikçe toplanıp sakız halini alır. Ağız kokusuna, sindirim sistemine iyi geldiği bilinmektedir(Fotoğraf 16).

Fotoğraf 16. Ladin Ormanında Çam Sakızı Toplayan Vatandaş

Eski zamanlarda ladinden elde edilen akan dorukları toplayan kadınlar bu doğal yapışkandan ağda olarak faydalanmıştır. Yöre halkı yine akan doruktan vücutta oluşan kesikleri tedavi etmek için yararlanmıştır. Kesik olan bölgeye sürülerek yaranın birbirine yapışması ve daha çabuk kapanması hedeflenmiştir.

Doğu Ladininin kendisine has bir de mantarı vardır(Fotoğraf 17). Bu mantar yalnız doğu ladini yani doruk ağacının çevresinde yetişir ve adına doruk mantarı denir. Beyaz renk olan bu mantar bölgede yetişen acı mantara benzemektedir fakat bu ikisi birbirinden farklı mantarlardır.

Fotoğraf 17. Doruk Mantarı

3.3. YAPILAR

3.3.1. Ev

Demir (2004)'e göre: "Orta ve Doğu Karadeniz bölgesinde hane, yakın zamanlara kadar küçüklü büyüklü dört yapıdan oluşmaktaydı: Ev, serendi/serender, samanlık ve fırın. Ev, Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi, insanların barınması için inşa edilir. Samanlıklar hayvanların ihtiyaçlarının muhafaza edildiği, herhangi bir mimarî özelliği olmayan, ahşaptan alelâde yapılmış yapılardır. Yiyeceklerin uzun dayanması ve daha lezzetli olması için fırınlanması gerekmektedir. Genellikle taş kullanılarak yapılan fırınlar ise hane çevresinde bulunan en küçük birimdir."(s.102).

İnsanlar, soğuk, sıcak kar gibi hava tesirlerinden hayvan ve diğer insanlardan gelebilecek tehlikelere karşı korunabilmek, tabii yahut suni az çok kapalı bir sığınakta yemek, dinlenmek, uyumak gibi ihtiyaçlarını giderebilmek için meskenler inşa etmişlerdir (Tanoğlu, 1969; 211).

Kır yerleşmelerindeki meskenler, bir sahanın coğrafyasıyla daha çok ilişkilidir. Bir başka anlatımla kır meskenleri sahanın coğrafyasını en iyi şekilde ortaya koyan beşeri eserlerin başında gelmektedir. Tarım ve hayvancılığın hâkim olduğu kırsal kesimde yerleşmenin esas hâkim unsurunu konutlar oluşturmaktadır (Koday, 2014; 138).

3.3.1.1. Yapısal Özellikleri

Araştırma sahasında yeni betonarme evler dışında genel olarak ev yapısı geleneksel Giresun dolma evidir. Evin dış cephesine boydan boya dikdörtgen kutucuklar yapılır. Bu dikdörtgenlerin içi daha sonra taş, balçık, çamurla doldurulmuştur. İmkânlar dâhilinde dış cephenin sıvanıp boyandığı da olmuştur(Fotoğraf 18).

Fotoğraf 18. Klasik Giresun Dolma Dış Cephesi

Çalışma sahasında çatki (karkas) sistem her ne kadar aynı anlamda kullanılsa da bazı farklılıklar gösterir. Dış duvarların örgüsü dikmelerin yerleştirilmesine göre değişir. Dikmeler kareye yakın dikdörtgen şekil oluşturacak şekilde yatay elemanlarla düzenlenirse “göz dolma”; 45 veya 30 derecelik açılarla düzenlenirse “muskalı” ; dış duvar yüzeyine sık sık çıtalar çakıp üzeri kireç harcı ile sıvanırsa “bağdadi” (çakatura) diye adlandırılır (Aktaran: İltar, 2016 ;36).

Koday(2003): Meskenler genellikle iki katlı olup, alt kat ahır, üst kat mesken olarak kullanılmaktadır. Alt katta ahırın olmasının sebebi, hem evin sıcak olmasını sağlamak, hem de hayvanlarını çevre ormanlarda bol miktarda bulunan ayıların saldırılarına karşı korumak içindir. Bu meskenlerde çatı kiremit veya saca örtülmüştür(s.97).

Temel malzemeden iç dekoruna kadar hemen her şey ağaçtan yapılmaktadır: Duvarlar, kapılar, pencereler, terek (mutfak)... Hatta eski evlerin musluk evyeleri, tuvalet ve banyoları dahi ahşaptır.

Doğu Karadeniz'in ormanlarındaki çam, meşe, kestane ağaçları, işinin ehli ustalarca kesilip biçilip evin her yerinde kullanılmıştır. Taşıyıcı karkasından kaplama tahtasına, bağdadî çıtasından ev eşyalarına kadar ustalıklı, nakışlı ve boyasız ahşap, köy evinin ana inşaat malzemesidir (Çetiner, 1986; 15).

3.3.2. Sirendi/ Serender

Serander, serin havadar yer anlamına gelmektedir. Fındık ve mısır gibi ürünlerin muhafaza edildiği bir ambardır, en güzel örnekleri Trabzon, Rize ve Artvin'de görülür. Fonksiyon yönünden basit bir bina türüdür, ayrıca tesisat da olmadığı için plan, kesit ve konstrüksiyon son derece sadedir. Çoğu zaman tek veya iki bölmelidir. Bu tek hücreli yapının değişmez kuralları vardır bölgenin ustaları bu kısıtlamalar içerisinde gayet değişik nakış örnekleri ortaya koymuşlardır. İlk bakışta bütün seranderler birbirlerine benzer, aynen evler gibi, ancak yakından bir tetkik aralarındaki farkları gösterir (Özgüner, 1970; 24)

Fotoğraf 19. Çaldağ Köyü Sakinlerinden Hacı Mustafa Aşuk'un Sirendesi

Araştırma sahasında bu yapı “sirendi” olarak adlandırılmaktadır. Yerden birkaç metre yükseğe dört direk üzerine oturtulmuş bu yapının yapılmasının amacı temel gıda maddelerininserin ve kuru ortamda haşerelerden ve bilhassa farelerden muhafaza edilmek istenmesidir(Fotoğraf 19).

1860 yılında yolculuğu sırasında Trabzon’da altı gün kalan Prusya’nın İspanya-Portekiz başkonsolosu Julius vonMinutoli’nin tuttuğu notlarda şu şekilde bahsetmektedir:

“Yörenin irili ufaklı birçok sorunu var; bunlar arasında, geceleri kedilere dahi saldıran fareler önemli bir yer tutuyor. Bu fareler insanlardan dahi korkmuyor; her gece, insanların bulunduğu odalara ve hatta yatakların altına kadar geliyor. Yaz aylarının sıcak günlerinde en temiz evlerde dahi akrep eksik olmuyor. Fakat bu farelerin Mısır’dakiler gibi sokma alışkanlıkları yok. Bize vatanımıza dönene kadar eşlik eden diğer sorunlardan ve dertlerden söz etmeyelim ve susalım.”...(Aktaran: Yeşilyurt Tunç, 2019)

3.3.2.1. Yapı Özellikleri

Doğu Karadeniz’de seranderler, yapı tekniği ve barındırdığı maddeler açısından evlerden sonra anılması gereken en önemli yapılardır (Güngör, 1987; 17).

Bilindiği üzere araştırma sahamız Doğu Karadeniz’de bulunmaktadır, dolayısıyla nemli bölge sınıfı içine girmektedir. Bölgedeki rutubet yiyeceklerin saklanması zorlaştırmaktadır. Yıl boyunca yağış alan bu bölgenin insanı yiyecek kurutmak ve saklamak için ambarlarını içinde bulundukları coğrafyanın iklimine uygun biçimde inşa etmişlerdir. Topraktan nem almaması ve fare gibi kemirgenlerin rahatça girememesi için yapı yerden en az 2 metre yükseklikte bulunan dört ahşap direk üzerine oturtulur. Böylece yer ve ana yapı arasında boşluk bırakılır ve sirendi yerin neminden uzak kuru ve korunaklı bir ambar haline gelir.

Yapının yer altında ahşap temeli bulunmamaktadır, bütün ahşap yapı tamamıyla zemin üstüne inşa edilir(Şekil 16). Ahşap yastıklar ve toprağın temasını engellemek için çevreden elde edilen taşlarla ahşap yastıklar altına taştan bir duvar örülür. Böylece tamamıyla ahşaptan oluşan bu yapının böylesine nemli bir iklimde topraktan nem alarak çürümesi engellenmiş olur.

Yapının üzerine inşa edildiği ahşap sütunlar ve yapı arasına silindir şeklinde ahşaptan yatay tekerlekler yerleştirilmiştir. Bu tekerleklerin yere bakan kısmı iç bükey oyulmuştur, bunun sebebi ahşap sütunlara tırmanabilen farelerin kolaylıkla sirendiye girmelerini engellemektir.

Şekil 16. Serenderleri Oluşturan Katmanlar (Yeşilyurt Tunç, 2017)

Çatısı ve altındaki taş duvar hariç tutulduğunda sirendiler tamamıyla ahşaptan oluşur. Ağaç olarak çevrede rahatlıkla bulunan ve neme karşı dayanıklı ve uzun yıllar sağlam kalabilen kestane ağacı tercih edilir. Bazı yerlerde yapısının kalın ve düzgün olması sebebiyle kiraz ağacının tercih edildiği de görülmektedir.

Sirendi içerisinde temel gıda maddeleri olan: Mısır, patates, soğan, şeker, tuz, buğday unu, fındık, ceviz, turşu, tuzlama gibi bilhassa kışın yemek üzere hazırlanmış kışlık yiyecekler muhafaza edilir.

Orhan (1970) , “Köyde Mimari” adlı makalesinde; Ambarın döşeme ve tavanları ızgara şeklindedir ve gene havalandırma maksadı ile duvarlarda yer yer hava delikleri bırakılır. Gayet geometrik bir düzeni, statik görünüşü olan seranderlerde bu hava delikleri bir fantezi unsurudur. Serander, ahşap yapısı, geçme detayları alaturka kiremidi ve çardağı ile eve has nitelikler gösterir, fakat İçinde insan barınmadığı, tüten bir bacası, açılan bir penceresi olmadığı için etkisi tamamen farklı olmaktadır (s.24).

3.3.3. Değirmen

İnsanlık tarihi boyunca temel besin kaynağı olan tahıllar, taşlar yardımıyla ezilerek un haline getirilmiş ve ekmek, çörek, yufka, makarna gibi çeşitli yiyeceklere dönüştürülerek tüketilmişlerdir.

Değirmenlerle ilgili eskiçağın coğrafyacısı Strabon (M.Ö.65-M.S.23), Geographika adlı eserinde, Anadolu tarihinde bilinen ilk su değirmeninin Tokat-Niksar yakınlarındaki Kabeiria’da, Lykos (Kelkit) ırmağı üzerinde Mithridates Krallığı döneminde yaklaşık olarak M.Ö. 1. yüzyılda inşa edildiğini yazmaktadır (Soyel, 2007; 18).

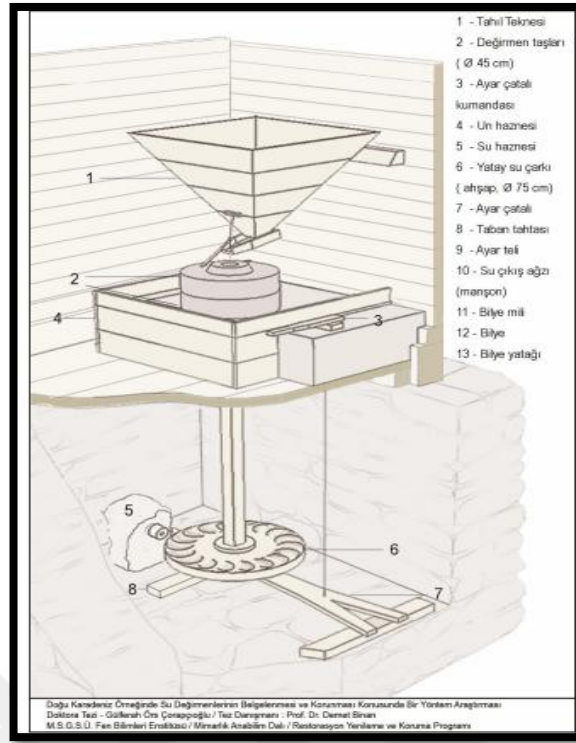
Çok nemli iklim sınıfına giren araştırma sahasında mısır kolaylıkla yetiştirilmektedir. Buğday unu yaygınlaşana kadar temel besin kaynağı olan mısırdan ekmek yapabilmek için mısırın un haline getirilmesi gerekiyordu. Bu sebeple araştırma sahamızı içine alan Doğu Karadeniz’de taşınabilir küçük el değirmenleri ve yapı halinde, yerleşik su değirmenleri bulunmaktadır. Su gücüyle çalışan bu değirmenler, akarsu yakınına yapılır. Akarsudan değirmene bir kanal eşilerek değirmene su bağlanır ve değirmenin öğütücü taşlarını döndürecek olan güç çarklarla birleştirilir(Fotoğraf 20).

Fotoğraf 20. Değirmene Giden Su Kanalı

3.3.3.1. Yapısal Özellikleri

Ortak özellikleri doğrultusunda; düşey milli yatay çarklı su değirmenleri; üretim işleminin gerçekleştirildiği üst bölüm ve değirmen taşlarını harekete geçiren yatay su çarkının bulunduğu alt bölüm olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Üretim bölümü: Üretim işleminin gerçekleştirildiği üst bölümde; ahşap malzemeden imal edilmiş tahıl teknesi ve mekanizmaları (1), alt (sabit) ve üst (hareketli) değirmen taşları (2), su çarkı bölümü ile bağlantıyı sağlayan ayar kolu (3) ve un haznesi (4) bulunmaktadır(Fotoğraf 21). Su çarkı bölümü: Zemin kotunun altında kalan ve bazı yörelerde “domuzluk” olarak anılan bu bölüm; suyun değirmen binasına girdiği, enerjisini çarka vererek sistemi çalıştırdığı ve suyun dışarı atıldığı bölümdür. Su çarkı bölümünde su haznesi veya su oluğu girişi (5), değirmen taşları ile düşey bir mil aracılığı ile bağlantılı olan yatay su çarkı (6), üretim bölümü ile bağlantılı olan ve çarkın su oluğu ile ilişkisini düzenleyen ayar tahtası veya ayar çatalı (7) ve bu sistemin oturması için zemine boydan boya yerleştirilmiş olan taban tahtası (8) bulunmaktadır. Yatay su çarkından elde edilen güç, düşey bir mil aracılığı ile hareketli üst değirmen taşına iletilerek üst taşın dönmesini sağlamaktadır. Büyük tahıl teknesinden küçük tekneye dökülen tahıl tanecikleri, dönen taşlardaki titreşimin çakıldak yardımı ile küçük tekneye aktarılması sonucunda üst değirmen taşının ortasındaki boşluğa dökülmekte ve taşlar arasında öğütme işlemi gerçekleşmektedir. Öğütülen tahıl un haline gelerek un haznesinde toplanmaktadır(Çorapçıoğlu, 2015; 85), (Şekil 17).

Şekil 17. Değirmen Çalışma Sistemi(Çorapçıoğlu, 2015, s:82)

Karadeniz’de iklim şartları ve bölgenin geleneksel kültürünün ürünü olan mısır tarımı yapılmakta ve değirmenlerde mısır unu üretilmektedir. Buna bağlı olarak, bölgedeki değirmen taşlarının özelliği; “iri taneli tahıl türü olan mısır tahılını öğütmek üzere” imal edilen tek parçalı, küçük çaplı (45-50cm.) olmaları ve bu sayede hızlı dönebilmeleridir (Çorapçıoğlu, 2015; 88).

Fotoğraf 21. Değirmen Mısır Teknesi, Un Teknesi ve Değirmen Taşı

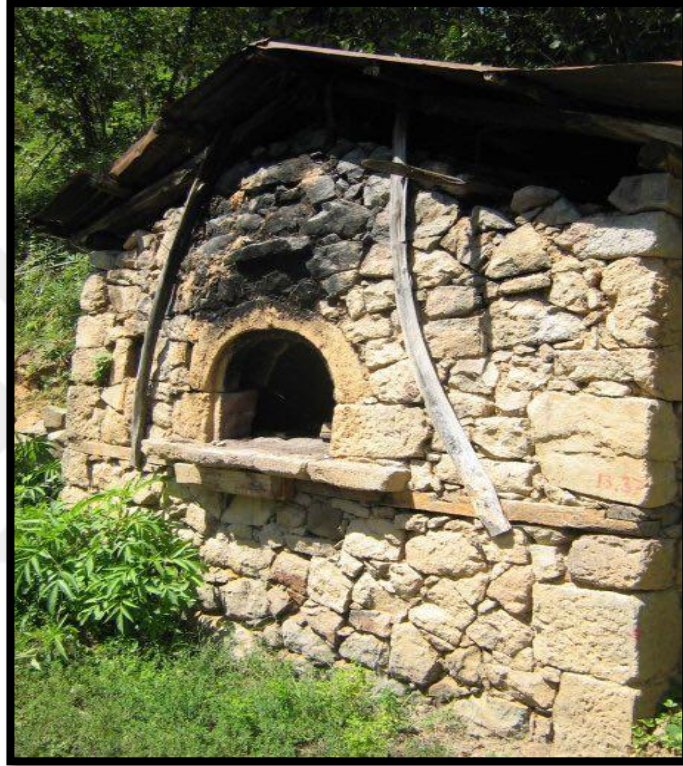
Araştırma sahasındaki değirmen ustalarından değirmen taşıyla ilgili alınan bilgilere göre: Öğütme işlemini aynı kalınlıktaki iki değirmen taşı gerçekleştirmektedir. Bu taşlardan alttaki taşın yatay genişliği üstteki taşın yatay genişliğinden 10 cm daha büyüktür. Bunun sebebi unun tüm kenarlardan etrafa saçılmasını engellenmek istenmesidir. Taşların içine dikey şekilde dişler oyulur ve bu dişler arasına giren mısırlar taşın merkezinden taşın kenarına kadar kademeli olarak incelererek en son un olarak dışarı atılır.

Değirmen taşının yatay genişliği suyun gücüne göre belirlenir. Su kaynağı zayıf olan değirmenlerin yatay taş genişliği 50-70 cm; daha güçlü su kaynağına sahip olan değirmenlerin yatay taş genişliği ise 90 cm'e kadar çıkmaktadır. Dikey taş kalınlıkları ise en az 25-30 cm olmalıdır. Aksi takdirde dikey taş kalınlığı 20 cm'den az olan öğütücü taşlar uzun süreli kullanımda aşırı ısınır mısır özünü yakabilir. Bu da mısır ununun lezzetini azaltır.

3.3.4. Fırın

3.3.4.1. Fırınlara Ortaya Çıkışı

Tarihe bakıldığında hemen hemen her icadın bir ihtiyaçtan doğduğu görülmektedir. Doğu Karadeniz'e has olan geleneksel taş fırınlar ise yemek ya da ekmek pişirmek için değil kışlık yiyecekleri kurutmak için yapılmıştır(Fotoğraf 22).

Fotoğraf 22. Klasik Karadeniz Taş Fırını

Doğu Karadeniz mutfağına baktığımızda fırında yemek pişirme kültürü bir çeşit fırınlı soba olan kuzinenin evlerde kullanılmaya başlamasıyla yaygınlaşmıştır. Kuzine öncesine kadar yemekler her zaman ateş üstünde bakır tencerelerde pişirilirdi. Yani yöre köylerindeki fırınlar ekmek ya da yemek pişirmekten ziyade mısır, fasulye kurutmak ve çeşitli meyvelerden meyve kurusu yapmak için inşa edilmiştir.

Yörenin ana besin kaynağı, buğday unu yaygınlaşana kadar mısırdı. Mısır unundan ekmek pişirmek için ya demir saclar ya da pileki-bileki adı verilen taştan veya killi çamurdan yapılmış tepsiler kullanılırdı. Sacda yapılırken suyla yoğurulan mısır unundan elde edilen hamur saca bir el büyüklüğünde yapıştırılır ve arkalı önlü

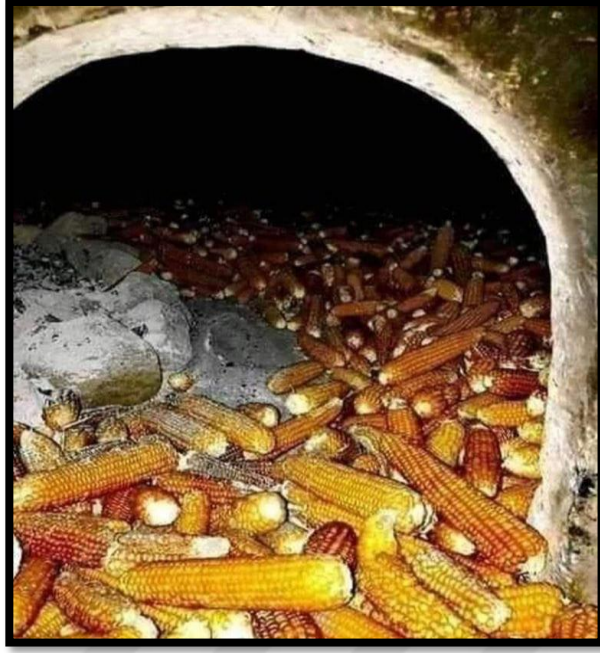
kızartılırdı(Fotoğraf 23). Diğer yöntemde ise aynı şekilde elde edilen hamur pileki tepsiye yayılır ve köze gömülerek pişirilirdi.

Fotoğraf 23. Sacda Pişirilen Mısır Ekmekleri(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak Adlı Yerel Facebook Grubundan Alınmıştır.)

Geleneksel taş fırınlar ise güzün toplanan mısırlar öğütülemeyecek kadar yaş olduğunda bu mısırları öğütülebilecek kuruluğa getirmek için kullanılırdı. Böyle durumlarda ihtiyaç duyulan kadar mısır fırınlarda kurutulur ve kendi kendine kurumasını beklemeye gerek kalmazdı(Fotoğraf 24).

Mısır unu; “fırınlı mısır unu” ve “seren unu/fırınsız mısır unu” olarak yemeklerde ve tatlılarda katkı malzemesi olarak kullanılır. Fırın darası için sütlek mısırlar toplanıpsomaı (mısır tanelerini bir arada tutan ağacımsı yapı) ile birlikte ta fırınlarda kavrulur. Daha sonra mısırın taneleri somaından ayıklanır ve ta deirmenlerde un haline getirilir. Tat ve lezzet açısından fırın darası/ fırınlanmış mısır daha kıymetlidir. Ancak mısır ekmeği çoğunlukla seren unundan yapılır(Şişman, 2009; 238-7).

Fotoğraf 24. Fırında Kurutulmuş Mısır(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak Adlı Yerel Facebook Grubundan Alınmıştır.)

Gün kurusu mısırdan daha lezzetli olan fırın kurusu mısır unu buğday unu yaygınlaştıktan sonra ihtiyaç olmaktan çıkıp gelenek halini almıştır.

Mısırın dışında, yine mısırlarla aynı zamanda toplanan fasulyeler eğer fırınlarda kurutulursa kış için saklanabiliyordu(Fotoğraf 25). Kışın bu taze fasulye kuruları suda bekletilir ve şiştikten sonra sulu veya kuru yemeği yapılabilirdi.

Fotoğraf 25. Fırında Kurutulmuş Taze Fasulye (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak Adlı Yerel Facebook Grubundan Alınmıştır.)

Yine mevsiminde toplanan elma ve armutlar dilimlenir bu fırınlarda kurutulurdu. Kışın ise hem çerez olarak hem de kompostosu yapıp tüketilirdi.

Geleneksel taş fırınların en yaygın kullanım zamanı mısırların hasat edildiği ekim ayıdır. Bu fırınlarda kurutulan mısır kavruk bir tat alır ve lezzeti artar. Bu şekilde kurutulan mısırdan elde edilen unla yapılan ekmek, yöresel bir yemek olan yağlaş (yağlı aş), yine kurutulan mısırdan elde edilen un ya da yarma katılarak yapılan diğer yemekler daha lezzetli olmaktadır.

3.3.4.2. Yapı Özelliği

Doğu Karadeniz’de ısıya dayanıklı malzeme ile inşa edilen bu fırınlar hemen hemen köylerin her mahallesinde bulunur. Karadeniz insanı, ya bir şahsa ait olan ya da tüm mahallenin-köyün ortak kullandığı bu fırınlarda mısırlarını kurutmaktadırlar.

Bazalt taşlardan yapılan ve kemerli bir ağza sahip olan fırınların içi küre şeklindedir. Giresun kırsalında bu tip fırınlar, genellikle her köyde ya da mahallede bir tane olur ve mahalleli tarafından ortak kullanılır (İltar, 2011; 64).

Geleneksel bu fırınların yapımında bazalt ve kireçtaşı gibi ısıya dayanıklı taşlar kullanılır böylece istenilen sıcaklığı elde etmek için içinde 2-3 saat odun yakıldığında taşlar çatlamaz ve uzun yıllar kullanılabilir.

Kubbeli bir yapıya sahip olan fırınların büyüklükleri değişmektedir. Genişliği 130-210 cm arasında değişmektedir. En yüksek yeri kubbenin tam ortasına gelen yerde 65 cm'dir ve buradan fırının kenarlarına gidildikçe yükselti azalır. 65 cm'den daha yüksek yapılan tavanlarda ürün istenildiği gibi kurumamaktadır. Bu ölçülerdeki fırında hem ısıtılacak alan az hem de mahsulü sermek ve toplamak için içerisinde bir insanın rahatlıkla hareket edebileceği kadar alan olmaktadır.

Fotoğraf 26. Fırınlara Açılan Yalnızca Bir Pencere Vardır(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak Adlı Yerel Facebook Grubundan Alınmıştır.)

Fırına açılan tek bir pencere bulunmaktadır. Ateş yakmak için, duman çıkışı için ve en sonunda ürünü serip kuruyunca da toplamak için aynı pencere kullanılmaktadır(Fotoğraf 26). Bu girişin yüksekliği içeride yanan ateşin dumanının rahatlıkla çıkmasına olanak sağlayacak şekildedir. Tavana doğru yükselen ateş kubbemsi yapı sayesinde aşağı doğru akarak fırın girişinden dışarı çıkabilmektedir. Böylece ateş tüm tavanı dolaşmakta ve fırını iyice ısıtmaktadır.

3.3.4.3. Mahsul Fırlnlama

Mısırlar ve fasulyeler hasat edildikten sonra, çevreden elde edilen odunlarla tutuşturulan fırında yöresel tabirle fırının büyüklüğüne göre 2-3 arka yükü odun yakılır. Tüm odunlar yandıktan sonra fırın içindeki küller boşaltılır ve içerinin iyice temizlendiğinden emin olunur. Sonra dış yaprakları soyulmuş olan mısırlar, fasulyeler ve soyulup doğranmış elmalar, armutlar fırının içine serilir ve ahşaptan yapılmış olan fırın kapağı kapatılır ve kenarları çamurla sıvanır.

Taş fırınlarda pişirme yapılırken fırın kapağı yöresel ağızla cimillitoprak denilen bir çeşit killi topraktan elde edilen çamur ile sıvanmaktadır. İnsanlar yakınlarında cimilli toprak yoksa çevreden çuval ile cimilli toprak getirip fırında pişirme yapacağı zaman kullanmaktadır. Kilin tercih edilmesinin sebebi ısı yalıtımı sağlamasıdır. Kil su aldığı zaman şişerek toprağın gözeneklerini kapamakta böylece fırının dışarıdan hava almasını önlemektedir. Kilin bu özelliğinden faydalanan insanlar taş fırındaki ısınının dışarı kaçmasını ve fırının çabuk soğumasını önlemek için bu yöntemi kullanmışlardır (Usta, 2017; 25).

Fırın kapağı kapatıldıktan sonra mahsul bir gün boyunca kurumaya bırakılır. Ara ara fırın açılarak fırının tavı alınır yani mısırlar karıştırılır böylece daha iyi kurumaları sağlanır. Mısır, kavrulmak için taze fasulye ve meyvelere göre daha yüksek sıcaklık ister. Bunun için mısır kurutulmadan önce fırının içinde daha çok odun yakılıp sıcaklık artırılırken fasulye ya da meyve kurusu yapılacağı zaman daha az odun yakılarak fırın daha düşük sıcaklığa getirilir, böylece kavrulmak için serilmiş taze fasulyeler ve dilimlenmiş meyvelerin fazla kavrulması önlenir(Fotoğraf 27).

Fotoğraf 27. Fırınlanmış Taze Fasulye (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak Adlı Yerel Facebook Grubundan Alınmıştır.)

Geleneksel taş fırınların kullanımı eskisi kadar sık olmasa da devam etmektedir. Günümüzde bu fırınlar tuğla, briket ve çimentodan yapılmakta kapağı ise ahşaptan değil çelikten tercih edilmektedir.

3.4. YEMEK KÜLTÜRÜNE YANSIYANLAR

Avcılık ve toplayıcılıktan gelen insanoğlu için tarımsal üretime geçmeden önce tek besin kaynağı çevrede kendiliğinden yetişen bitki ve hayvanlardı. Yerleşik hayata geçilip tarım faaliyetleri gerçekleştirildikten sonra artık insan sadece doğanın sunduklarıyla değil aynı zamanda doğanın imkânlarını kullanarak kendi ürettikleriyle de beslenmeye başlamıştır. Tabi iklimin, yer şekillerinin, toprağın ve bilgi seviyesinin izin verdiği kadarıyla.

Araştırma sahamızın yemek kültürüne baktığımızda son derece yeşil bir sofraya görmekteyiz. Doğu Karadeniz Bölümü'nün son derece nemli olan iklimi gür ve yeşil bir bitki örtüsü oluşturmuştur bu da çevreden beslenen yöre insanının sofrasına yansımıştır. Doğu Karadeniz denilince akla gelen ilk yiyecekler karalahana, fasulye, mısır, kabak ve daha birçok yöreye has yeşilliklerdir.

3.4.1. Mısır ve Mısırın Oluşturduğu Kültürel Ögeler

Tüm dünyaya Amerika kıtasından yayıldığı düşünülen mısır bitkisi, ülkemize Kuzey Afrika'dan Mısır ve Suriye üzerinden girdiği için bu ismi aldığı düşünülmektedir (Babaoğlu).

Mısır olgunlaşma döneminde buğday, arpa, çavdar gibi tahılların aksine bol su istemektedir (Doğanay, 1995; 103). Her mevsimi yağışlı olan Karadeniz iklimi mısır bitkisine istediği iklim özelliklerini sağlamaktadır.

Günümüzde Türkiye mısır üretiminde Akdeniz Bölgesi birinci, G. D. Anadolu Bölgesi ise ikinci sıradadır. Sonra sırasıyla İç Anadolu, Ege, Marmara, Karadeniz ve en son Doğu Anadolu Bölgesi gelmektedir (Tablo 18).

Tablo 18. Coğrafi Bölgelere Göre Mısır Üretimi Alanları Üretim ve Verim 1999-2015.

Yıl	1999			2015		
Bölgeler	Ekim Alanı (hektar)	Üretim (ton)	Verim (ton/hektar)	Ekim Alanı (hektar)	Üretim (ton)	Verim (ton/hektar)
Karadeniz	224.237	584.671	2,6	65.661	259.171	3,9
Akdeniz	155.679	1.027.791	6,6	201.639	2.148.250	10,7
Güneydoğu Anadolu	7.625	33.343	4,4	172.310	1.630.385	9,5
Marmara	88.708	493.259	5,6	62.151	560.791	9,0
Ege	37.296	149.738	4,0	74.082	775.132	10,5
İç Anadolu	2.611	3.919	1,5	100.422	997.578	9,9
Doğu Anadolu	1.470	4.279	2,9	3.750	28.693	7,7

Kaynak: TÜİK Bitkisel Üretim Verileri

Karadeniz Bölgesi her ne kadar mısır üretiminde yedi bölge içinde 6. sırada olsa da, mısır kültürü denildiğinde akla Karadeniz gelmektedir. Günümüzde Karadeniz'de mısır ekimi ekonomik değil kültürel olarak yapılmaktadır. Çiftçi tüketiceği kadar mısır eker bu nedenle ekonomiye yansımaz.

Nemli iklimin buğday ekimine izin vermediği bölgede mısır, ekonominin ve sanayinin gelişmediği dönemlerde temel besin maddesiydi. 1970-80'li yıllara kadar insanlar tarlalarına boydan boya mısır ekerlerdi. Araştırma sahasında yaşayan 50'li yaşlarındaki muhtar azası o zamanlarda mısırın bölgede ne anlama geldiğini:

“Fakirlik vardı. Tarlalara boydan boya mısır ekerdik. Eğer mısırın bir mısır vaktinden öbürüne yeterse zenginsin demekti. Fakirin fukaranınki yetmezdi. Kışın ortasında elinde bir sahan komşudan ödünç mısır unu almaya giden çok olurdu. Buğday unu nerde? Giresun’a inersen var ama para yok ki un alsın.” Diye özetledi. Başka bir anısında:

“ Askerdeydim. Bir arkadaşla memleketlerimizden konuşuyorduk. Bizim mısırdan ekmek yaptığımızı öğrenince “Yahu mısır hayvan yiyeceği değil mi?” Dedi. Çok şaşırdı. Bilmiyormuş Karadeniz’de mısır ekmeği yediğimizi. Ne yiyelim, ne varsa, ne yetişirse onu yiyorduk.” Diye anlattı.

Fındık ve çay tarımı Doğu Karadeniz’de yaygınlaştıktan sonra mısır ekimi yapılan tarlalara çay ve fındık diken yöre insanı ekonomik gelir elde etmeye başlamıştır. Böylece temel besin kaynağı olan mısır unu yerini kolaylıkla satın alınabilir hale gelen buğday ununa bırakmıştır.

3.4.1.1. Mısırdan Elde Edilen Ürünler:

Mısır unu:Mısır ekim- kasım aylarında hasat edildikten sonra ya serenderlerde kendiliğinden kurur ya da mısır kurutmak için özel olarak yöre halkı tarafından inşa edilmiş fırınlarda kurutulur ve sonra araştırma sahasında fazlaca bulunan su değirmenlerinde öğütülür ve un haline gelir(Fotoğraf 28).

Fotoğraf 28. Farklı Özelliklerdeki Mısır Unları

Kendiliğinden kurumuş olan mısırdan elde edilen una mısır unu denirken; fırınlarda kurutulan mısırlardan elde edilen una “fırın kurusu mısır unu” denmektedir. Sadece mısır kullanılarak yapılan ekmek ve yağlı aş (yağlaş) gibi yemekler olduğu gibi mısır unu pek çok yemekte ve balık unlamada kullanılmaktadır.

Mısır Yarması: Mısır öğütüldükten sonra elenir ve elekten geçemeyecek kadar kalın parçalara yarma denir. Mısır yarması yemeklerin içine katılarak değerlendirilir.

Mısır Unu Yağlı Aşı (Yağlaş):Mısır ununun suya katılıp kaynatılmasıyla elde edilen yemeğin üzerine eritilmiş tereyağı dökülür ve ister bu haliyle yemek olarak ister şeker serpilip tatlı olarak yenir(Fotoğraf 29).

Fotoğraf 29. Mısır Unu Yağlı Aşı (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Mısır Ekmeği:Buğday unu yaygınlaşana kadar yörede ekmek yapımında mısır unu kullanılırdı. Önceleri suyla ve tuzla yoğrulmuş mısır unundan elde edilen hamuru sacüzerinde pişirirken, sonra bir çeşit fırınlı soba olan kuzinenin yaygınlaşmasıyla fırında tepside pişirmeye başlanmıştır(Fotoğraf 30). Fakat alım gücünün artması ve refah seviyesinin yükselmesi önce buğday ununa ulaşımı sonra fabrikasyon ekmeklere ulaşımı kolaylaştırmıştır ve günümüzde mısır unu ekmeği ihtiyaç değil kültürel bir zevk haline gelmiştir.

Fotoğraf 30. Mısır Ekmeği

3.4.1.2. Mısırdan Elde Edilen İkincil Ürünler

Alaf: Mısır hasat edildikten sonra kalan yapraklı saplara araştırma sahasında alaf adı verilir. Alaflar biçilir ve düzineler halinde bağlanır. Bağlanan bu alaflar merek adı verilen, hayvanlar için yem ve ot depolanan odalara koyulur ve kışın hayvanlara yem olarak verilir(Fotoğraf 31).

Fotoğraf 31. AlafYığını (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Kesmük: Mısır daneleri koçanından ayrıldıktan sonra kalan kısma araştırma sahasında kesmük denilmektedir. Kesmükler kışın yakacak olarak kullanılmaktadır.

Hatta eskiden kış uzun ve çetin geçip hayvanlara verecek kuru ot ve yem kalmadığında hayvan yemi olarak kullanılmıştır(Fotoğraf 32).

Fotoğraf 32. Yakacak Olarak Kullanılan Kesmükler(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

3.4.2. Fasulye

Araştırma sahasında bol miktarda yetişen fasulye Doğu Karadeniz’le özdeşleşmiş çeşitli yemeklere ve saklama stillerine sahiptir. Nemli havayı ve yetiştirme döneminde suyu sever. Mayıs ayında ekimi yapılan fasulye haziran ortasından itibaren mahsul vermeye başlar ve ekim ayının soğukları gelene kadar devam eder.

Fasulye Turşusu: Turşu kurma mevsimi olan sonbaharda, ekim ayında turşular kurulur. Yeşil ve bütün fasulyeler sertliğini kaybedene kadar bir kat kaynatılır. Plastik, cam ya da çömlek küplere doldurulur. Dövmüş sarımsak ve kalın tuz ve su ilave edilir ve kışa kadar beklemesi için kilere, ambara, serendere kaldırılır.

Fasulye tuzlaması/ salamura: Fasulyeyi bir diğer saklama şekli de tuzlama yöntemidir. Turşudan farkı, sarımsak kullanılmaz ve çiğden pişirilmeden yapılır. Turşusu kurulamayacak kadar karta kaçmış fasulyeler ince ince kıyılır ve çiğ halde kalın tuzla karıştırılıp bidonlara ya da küplere basılır üzerine su ilave edilir.

Fırın Kuru Fasulye: Mısır kurutulan köy fırınlarında taze fasulyeler bir gece bekletilerek sıcaktan kavrulmaları sağlanır(Fotoğraf 33). Kışın suya koyularak şişirilir ve hem kuru hem sulu yemeği yapılır.

Fotoğraf 33. Geleneksel Taş Fırında Kurutulmuş Taze Fasulye Kuruları
(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Dane Fasulye: Fasulye tohumlarını kuru fasulye tarzında saklanıp tüketilmesidir.

3.4.3. Karalahana/ Pancar

Karalahana Doğu Karadeniz’le özdeşleşmiş bir bitkidir(Fotoğraf 34). Nemli havayı ve su tutma kapasitesi yüksek killi toprakları seven bu bitki araştırma sahasında yaz-kış yetişmekte ve tüketilmektedir. Giresun’da pancar olarak adlandırılan geniş yapraklı bu bitkinin taze sap ve yapraklarından çeşitli yemekler yapılmaktadır. Karalahana araştırma sahasında haftanın en az üç günü sofrada yerini alır. Her hanenin avlusunda muhakkak pancarlığı bulunur ve ihtiyaç duyuldukça toplanıp taze taze yemeği yapılır.

Fotoğraf 34. Karalahana/ Pancar

Karalahana/Pancar Çorbası:Karalahananın taze sap ve yapraklarıyla yapılan bu sulu yemek “pancar çorbası” olarak adlandırılmaktadır. Çorbaya patates, fasulye, mısır ve mısır unu ya da mısır yarması da eklenmektedir.

Karalahana/Pancar Sarması:Kaynar suda haşlanan taze yapraklarının içini pirinç, bulgur ya da mısır yarmasıyla doldurup sarılmasıyla karalahana/pancar sarması yemeği yapılır(Fotoğraf 35).

Fotoğraf 35. Karalahana Sarması

Karalahana/Pancar Diblesi: Yörenin kendine has başka bir karalahana yemeği de “dible”dir. Taze karalahana yaprak ve sapları ince ince doğranır sonra, mısır, pirinç, patates ile haşlanır. Haşlanan bu karışım süzildükten sonra, iyice suyu sıkılır ve bol tereyağı ve soğanla kavrulur.

Karalahana Çiçeği:Karalahana bitkisi çiçek açar ve bu çiçekler ardından tohuma dönüşür. Karalahananın açmamış çiçekleri toplanır ve haşlanıp soğanla kavrulur ya da tavada kızartılır. Aynı familyadan olan brokoliyle lezzetleri benzeşir.

3.4.5. Muşmula (Döngel) *Mespilus germanica*

Ülkemizde Marmara ve Karadeniz Bölgelerinde yetişen muşmula ağacı araştırma sahasında döngel olarak adlandırılır(Fotoğraf 36). Meyvesini yemek için topladıktan sonra birkaç hafta olgunlaşmasını beklemek gerekmektedir. Araştırma sahasında meyvesinden pekmezi, sirkesi yapılır ve mısır unuyla beraber yağlaşı yapılır ve tatlı olarak tüketilir.

Fotoğraf 36. Döngel /Muşmula(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

3.4.6. Kiraz

Kirazın anavatanı olarak anılan Giresun ilinin adının da kirazdan geldiği söylenmektedir. İlde doğal olarak yetişen yabani kiraz ağaçları hem meyve olarak hem de yemek olarak tüketilir(Fotoğraf 37).

Fotoğraf 37. Kendi Halinde Büyümeye Bırakılmış Kiraz Ağacı

Kiraz Tuzlaması: Olgunlaştıktan sonra uzun süre dayanamayan kirazlar çürümeden ve kurtlanmadan önce tüketilmelidir. Yöre halkı derin dondurucuların olmadığı zamanlarda salamura geleneğinden faydalanarak kirazları daha sonra yemek için saklamışlardır. Yenmek istendiğinde çekirdekleri çıkartılarak birkaç saat suda bekletilen kirazlar, suyu sıkılıp soğan ve tereyağı ile kavrulduktan sonra tüketilir(Fotoğraf 38).

Fotoğraf 38. Kiraz Tuzlaması ve Yemeği

3.4.7. Karayemiş/ Taflan

Meyveden elde edilen bir başka salamura çeşidi de Doğu Karadeniz’de doğal olarak yetişen ve yerel olarak taflan diye adlandırılan karayemiş tuzlamasıdır(Fotoğraf

39). Aynı kirazda olduğu gibi olgunlaşmış meyvelerin tanelerinin kalıntıyla bidonlara basılmasıyla elde edilir. Tüketilmek istendiğinde çekirdekleri çıkartılıp tuzu giderildikten sonra soğan ve tereyağıyla kavrularak tüketilir.

Fotoğraf 39. Taflan / Karayemiş

3.4.8. Pekmezler

Araştırma bölgesinde meyve balı olarak adlandırılan pekmezler birçok meyveden yapılmaktadır. En çok tercih edilen: kara üzüm, elma, armut, muşmula/döngel, dut meyveleridir(Fotoğraf 40).

Fotoğraf 40. Pekmez Yapmak İçin Toplanan Kara Üzüm ve Amasya Elmaları

Katı meyveler su ile haşlanıp elde edilen meyve ve su karışımı koyulaşana kadar saatlerce kaynatılır. Yeterince koyulaşan pekmezler tüketilmek için hazırdır ve birkaç yıl bozulmadan saklanabilir(Fotoğraf 41). Pekmezler su ile karıştırılır ve içilir, tatlılara katılır, kahvaltılık olarak tüketilir.

Fotoğraf 41. Kaynayan Kara Üzüm Pekmezi ve Şıra Rahlesinden Süzülen Üzüm Suyu

3.4.9. Yabani Bitkiler ve Meyveler

Türkiye fitocoğrafik konumu (Avrupa-Sibirya, İran-Turan ve Akdeniz Fitocoğrafik Bölgeleri) nedeniyle bitki gen kaynağı bakımından zengin bir ülkedir. Yaklaşık 12.000 bitki türünün bulunduğu Türkiye tek başına Avrupa Kıta Florası'na eş

bitki çeşitliliğine sahiptir (Kutbay, Sürmen, Kılıç ve İmamoğlu, 2014; 13). Bu zengin çeşitlilik içinde kültüre alınarak üretilen bitkiler olduğu gibi doğada kendiliğinden yetişen, insanlar tarafından tanınıp tüketilen bitkiler de fazladır.

Araştırma sahasının nemli bir iklime sahip olması burada bitki çeşitliliğini artırmaktadır. Daima yeşil bu coğrafya da yabani bitki tüketimi yaygındır. Tanındıkları bitkileri ve mantarları tüketen yöre halkı bu konuda risk almamaktadır. Pişirme şekilleri genellikle aynıdır. Toplanan yabani bitkiler ayıklanır, temizlenir ve sonra kaynayan suda yumuşayana kadar 5-10 dk haşlanır. Haşlanan bitki soğanla ve tereyağıyla kavrulur. Ya da yayvan tavada tereyağıyla iki yüzü kızartılır. Pişirme tarzı olarak yöre fazla çeşitlilik barındırmamaktadır.

Sakarca (*Ornithogalum Sigmoidum* Freyn)

Fotoğraf 42. Çiçek Açmış Sakarca ve Pazara Satılmak İçin Getirilmiş Sakarca

Sahilden yayla alt sınırındaki köylere kadar yani 0- 1000 metre arası her yerde özellikle fındık bahçelerinde görülebilen beyaz çiçekli bu bitki tüm Karadeniz’de görülmektedir ve bilhassa Orta ve Doğu Karadeniz’de tüketilmektedir. Araştırma sahasında kökleri ve sapları haşlanarak kızartması ya da soğanla kavurması yapılarak tüketilir. Endemik değildir(Fotoğraf 42-43).

Fotoğraf 43. Sakarca Kızartması(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Galdirik(*Trachystemon Orientalis* L.)

Türkiye kuzey kıyıları boyunca 100- 1000 metre arasında yetişen bu bitki geçici akarsu vadileri gibi nemli ve serin alanları sever. İlkbaharda mavi çiçekleri açan bitki araştırma sahasında yiyecek olarak tüketilir. Genellikle sapları haşlanıp soğanla ve tereyağıyla kavrulan bitkinin turşusu da kurulmaktadır. Endemik değildir(Fotoğraf 44).

Fotoğraf 44. GaldirikBitkisi ve Yumurtalanıp Kızartılmış Galdirik Yemeği (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Ezeltene

Anasonla karıştırılan bu bitki anasonla benzetilse bile aynı bitki değildir(Fotoğraf 45). Yaprakları atıldıktan sonra sapları küçük küçük doğranır ve haşlanır. Ardından sarımsak ve kalın tuz ile turşusu kurulur.

Fotoğraf 45. Ezeltene Bitkisi

Mendek (*Aegopodium Podagraria* L.)

Hoş aromalı baskın tadı olan bir bitkidir. Çok yıllık otsu formda olan bitki endemik değildir. Yaprak ve saplarından çorba yapılmaktadır. Aroma versin diye karalahanadan yapılan yemeklere katılır.

Menevcen (*Smilax Excels* L.)

Dikenli çalı formunda tırmanıcı ve çok yıllık bir bitki olan menevcen' in (diken ucu) taze sürgüleri tüketilir. Sahilden yayla alt sınırına kadar ormanlık ve çalılık alanlarda görülmektedir. Endemik değildir (Fotoğraf 46).

Fotoğraf 46. Menevcen/ Dikenucu Bitkisi ve Yemeği (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Isırgan (*UrticaDioica* L.)

Türkiye'nin her yerinde bulunan ısırgan bitkisi nemli toprakları sevmektedir. Sahilden yüksek yaylalara kadar her yükseltide bulunabilen otsu formda tek yıllık bir bitkidir. İşgalci bir bitkidir. Araştırma sahasında taze sürgünleri toplanıp çorbası ya da yağlı aşı yapılır(Fotoğraf 47).

Fotoğraf 47. Isırgan Yağlı Aşı

Çalı Çileği/ Çileklik/ Yaban Mersini

Fotoğraf 48. Yaban Mersini(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel Facebook grubundan elde edilmiştir)

Karadeniz Bölgesi yaban mersini için uygun iklim şartları nasıhtır. Araştırma sahasında yabani olarak yetişen yaban mersini çalı formunda olduğu için yörede çalı çileği olarak bilinmektedir(Fotoğraf 48). Çalı çileği ya da çileklik olarak adlandırılan yaban mersininin taze yapraklarından sulu yemek yapılmaktadır.

Dağ Çileği (*Fragaria Vesca*)

0-2000 metreler arasında ülkemizde Karadeniz Bölgesinde görölmektedir. Araştırma bölgesinde doğal olarak bahçelerde, çayırarda yetişen dağ çileği mayıs-haziran ayında toplanır. Reçeli yapılır ya da taze olarak tüketilir(Fotoğraf 49).

Fotoğraf 49. Dağ Çileği

3.4.10. Yabani Mantar Çeşitleri

Araştırma sahasında yenilebilen ve yenilemeyen birçok mantar çeşidi vardır. Bu mantarlardan kimi işlem görmeden tüketilebilirken çoğu ise tüketilebilmek için belli işlemlerden geçirilmektedir.Çoğunlukla haşlandıktan sonra kızartılarak, soğanla kavrularak ya da mısır unu ile yağlı aş yapılarak tüketilir. Mantarlar çıktıkları mevsimde taze tüketildikleri gibi tuzlanarak kış için de saklanabilmektedir. Temizlendikten sonra kalın tuzla karıştırılıp salamurası yapılan mantarlara “mantar tuzlaması” denmektedir. Araştırma sahasında yetişen ve tüketilen mantarlar:

Fındık Mantarı(*Lactarius pyrogalus*)

Fotoğraf 50. Fındık Mantarı

Daha çok fındık hasat zamanında ve fındık bahçelerinde ya da çevresinde bulunabilen bu mantar bu yüzden fındık mantarı adını almıştır. Kesildiğinde içinden beyaz renkli acı bir sıvı çıkmaktadır bu yüzden çiğ olarak tüketilemeyen mantar haşlandıktan sonra yemeği yapılır(Fotoğraf 50).

Tavuk Mantarı (*cantharelluscibarius*)

Fotoğraf 51. Tavuk Mantarı(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel Facebook grubundan elde edilmiştir)

Altın sarısı rengiyle tavukyağına benzeyen bu mantar çiğ olarak tüketilebilir. Nemli ve humuslu topraklarda ve küme halinde yetişir(Fotoğraf 51).

Geyik Mantarı (*Lactifluus volemus*)

Fotoğraf 52. Geyik Mantarı(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel Facebook grubundan elde edilmiştir)

Hoş kokulu bu mantar çiğ olarak tüketilebilmektedir. Adında da anlaşılacağı üzere rengi geyik kahverengisidir(Fotoğraf 52).

Acı Mantar (*Lactifluus piperatus*)

Fotoğraf 53. Acı Mantar (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel Facebook grubundan elde edilmiştir)

Nemli ormanları seven bu mantar beyaz renklidir ve acı beyaz bir sıvıya sahip olduğu için acı mantar denmiştir. Haşlanmadan tüketilmez. Haşlandıktan sonra hala acımsı tadı vardır(Fotoğraf 53).

Doruk Mantarı (russuladelica)

Fotoğraf 54. Doruk Mantarı (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel Facebook grubundan elde edilmiştir)

Ladin ağaçlarının diplerinde yetişen bu mantarlar acı mantara benzemektedir fakat sadece ladin ağacı dibinde bulunabildikleri için ladin ağacının yöredeki adı olan doruk ismiyle anılırlar(Fotoğraf 54).

Pos Mantarı

Ladin ormanlarında yetişen bu mantarlar koyu kahverenginde ve pütürlü bir yapıya sahiptir. Kalın bir post gibi görünen bu mantar türü de yörede tüketilmektedir(Fotoğraf 55).

Fotoğraf 55. Pos Mantarı(Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel facebook grubundan elde edilmiştir)

Şavleli / Şalvarlı / Şemsiye Mantarı (*Lepiotaprocera*)

Fotoğraf 56. Şalvarlı Mantar (Fotoğraf Giresun Köşe Bucak adlı yerel Facebook grubundan elde edilmiştir)

Şemsiye mantarı olarak da bilinen mantar uzun bir sapa ve geniş bir şapkaya sahiptir. Normal mantarlardan daha büyük yapıdadır ve sapındaki halkası/ kolyesiyle tanınır. Çok lezzetli olan bu mantar türü kahverengidir ve grup halinde orman kenarlarında bulunur. Humuslu ve kumlu toprakları sever(Fotoğraf 56).

3.5. HAYVANCILIKTAN KÜLTÜRE YANSIYANLAR

Doğu Karadeniz’de her ne kadar büyükbaş hayvancılık yaygın olsa da, köylerden yaylalara çıkıldıkça küçükbaş hayvancılık yaygınlaşmaktadır. Etinden, sütünden, yününden faydalanılan bu hayvanlar şimdilerde eskisi kadar olmasa da araştırma sahamızın kültürüne çeşitli unsurlar katmıştır.

Sahilden iç kesimlere doğru gidildikçe temel ekonomik faaliyet olan tarım, yerini hayvancılığa bırakır. Bu değişime bağlı olarak, bal ve süt ürünleri sahil kesimine kıyasla bölge mutfağında daha fazla yer tutar. Dağlık bölgelerin en önemli geçim kaynağının hayvancılık olmasına rağmen, et ürünlerinin bölge mutfağı içindeki payı büyük değildir. Bunun nedeni, özellikle kış aylarında hayvanları besleyecek yeterli ot bulmanın zor olması ve Karadeniz’de hayvanların etleri için değil, sütleri için beslenmesidir. Bu yüzden bölge mutfağında et yemekleri çok yaygın ya da özel değildir. Etler yapılan yemeklerin içine eklenerek ya da kıyma haline getirilerek etli sarma, köfte gibi yemek çeşitlerinde kullanılmaktadır. Özellikle kemikli etler veya etin sıyrılıp kullanılmasından arta kalan kemikler kuru fasulye, karalahana gibi yemeklerin yapımında değerlendirilir (Kabacık, 2016; 7).

3.5.1. Koyundan Kültüre Yansıyanlar

Fotoğraf 57. Koyun Yününden Yapılmış Dastar (Kilim/Seccade)

Fotoğraf 58. Koyun Yününden İp Eğiren Yöre Sakini

Koyun denildiğinde her şeyden önce akla yün gelmektedir ve gerçekten yün araştırma sahamızda yatak, yorgan, yastık gibi ev eşyalarında bütün olarak kullanıldığı gibi işlenip ip haline getirilerek kilim, ip(yük ipi) ve çeşitli kıyafetler dokunmuştur(Fotoğraf 58-59). Kerman ve eğirecek yardımıyla ip haline getirilen yünden dokuma kılıcıyla kilim, dastar, seccade dokunmaktadır(Fotoğraf 60). Koyundan elde edilen posttan, derisi tuzlanarak ve post kısmı defalarca yıkanarak temizlendikten sonra kilim ya da çoğunlukla seccade olarak kullanılmıştır(Fotoğraf 57).

Fotoğraf 59. Koyun Yününden El Örmesi Çorap

Koyundan kırkılan yünler yıkanıp temizlendikten sonra kötü yerleri kesilir ve ince ince didilir, böylece yün kabarır ve bu yünle:

- Yatak doldurulur,
- Yorgan sınıır,
- Yastık doldurulur,
- Minder yapılır.

Fotoğraf 60. Kerman, Eğircek ve Dokuma Kılıcı

3.6. FINDIKTAN KÜLTÜRE YANSIYANLAR

3.6.1. Fındığın Tarihçesi

Fındık terminolojisi, en eski mitolojik hikayelerde geçmektedir. Mitolojik rivayetlerde fındık meyvesini Cennet'ten Hz. Adem'in yeryüzüne getirdiği bilgisi dikkat çekmektedir. Bu yüzden bolluk ve bereket sembolüdür. Ayrıca fındık bitkisinin ve meyvesinin birçok hastalığa şifa olduğuna inanılır. Fakat fındığın anavatanı konusunda kesin bir bilgi olmasa da iki ihtimal üzerinde durulmaktadır: Çin ve Anadolu (Korkmaz, 2021; 3). M.Ö. I. Yüzyılda yaşamış olan Pliny'e göre fındık, Yunanistan'a Doğu Karadeniz kıyılarından getirilmiş ve buradan yakınlardaki birkaç ülkeye daha yayılmıştır (Özdemir ve diğ., 2007; 3).

Fındık huşgiller familyasına ait bir meyve olup, dünya genelinde az sayıda ülkede üretimi yapılmaktadır. FAO 2016 yılı verilerine göre fındık üretimi Türkiye'nin de dâhil olduğu 30 ülkede yapılmakta ve Türkiye dünya üretiminin %65'ini sağlamaktadır. Türkiye dışında İtalya, ABD, Gürcistan ve Azerbaycan fındık üretiminde önde gelen diğer ülkelerdir. Türkiye'de 2013-2017 yılı itibarı ile 43 ilde fındık üretimi yapılmakta en fazla fındık üretimi ise sırası ile Ordu, Sakarya, Giresun, Samsun ve Düzce illerinde olmaktadır (Aktaran: Uzundumlu ve diğ., 2018; 3).

Fotoğraf 61. Fındık

3.6.2. Fındığın Dağılışı ve İstekleri

Yabani çeşitleri, kuzey yarım kürenin ılıman iklim kuşağındaki her bölgede yetiştirilebilmesine rağmen, kültür çeşitleri; Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Çin, İran, Yunanistan, Fransa gibi ülkelerde yetiştirilmektedir. 600 bin tonu geçen dünya fındık üretiminin yaklaşık % 70'ini karşılayan Türkiye, en önemli üretici ülke konumundadır (Özdemir, 2007; 2).

Araştırma sahasında en alçak noktadan yayla alt sınırına kadar (700-800 m) hemen hemen tüm ormanlık sahalar sökülerek fındık bahçesi haline getirilmiştir. Fındığın ekonomik getirisinin olmasının yanı sıra çok yıllık bitki olması ve her yıl ürün vermesi tüm uygun arazilere fındık dikilmesini ve ormanların kesilerek fındık bahçesine çevrilmesine neden olmuştur.

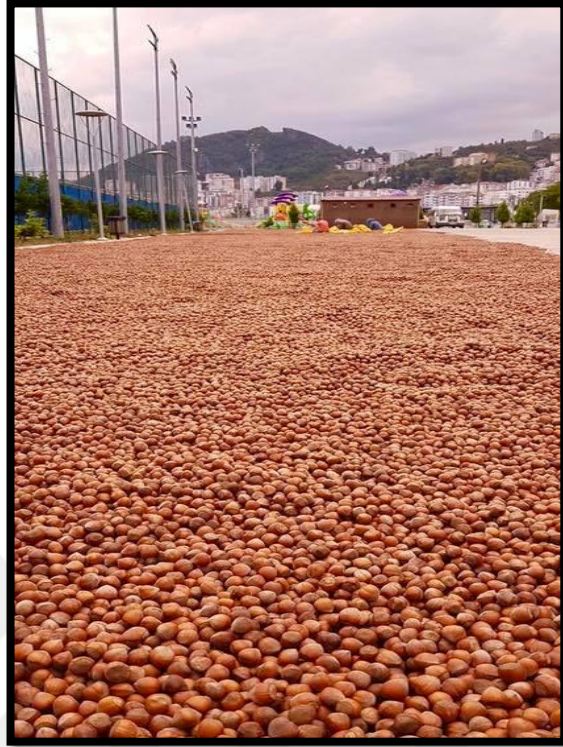
Fındık alımlarında destekleme alımlarının yapılması, halkın fındık tarımına yönelmesine zemin hazırlamıştır. Bu nedenle ormandan kazanılan araziler fındık bahçesi haline getirilmiştir (Doğanay, 2005; 242).

Fındık ılıman iklimde yetişir ve ılıman okyanusal iklim en iyi uyum sağladığı iklimdir. Sıcaklık değerleri kışın ortalama 5 °C altına düşmemeli yazın ise ortalama 25 °C üzerine çıkmamalıdır. Yağışlar ise yıllık 700 mm altına düşmemeli ve 1400 mm üzerine çıkmamalıdır. Fındık ilkbaharda yaşanan don olaylarından etkilenir ve don yakması sonucu yeni doğmuş olan fındıklar dökülür (Doğanay, 2007; Koday, 2014). Bu yüzden 500 m yükseltiden sonraki rakımlarda eğer nisan-mayıs aylarında don olayları görülürse fındık verimi o yıl düşük olur.

Fındık gübrelemeyle desteklenirse verim artar. Suni gübre verimi artırırken doğal gübre mevcut fındığın iriliğini artırır ve sağlamlaştırır. Her yıl diplerinden yeni filizleri yetişen fındık ağaçlarının bu filizlerden temizlenmesi gerekir ki kökler gücünü filizlere değil dallara ve dolayısıyla fındık yetiştirmeye harcayabilsin. Fındığın düşmanı çeşitli haşeratlar vardır. Dallara ilaç karışımli tazyikli su püskürtülmesiyle belli bir oranda bu haşeratlardan kurtulmak mümkündür.

Fındık meyvesinin içini iyi dolması için olgunlaşma dönemine denk gelen haziran ve temmuz aylarında nispi nemin %60'ın altına düşmemesi gerekir. Ekonomik ömrü

oldukça uzun olan fındık bahçeleri 70-80 yıl sonra sökülerek yeniden dikilmekte ve böylece bahçelerin gençleştirilmesi sağlanmaktadır(Zaman, 2004; 56).

Fotoğraf 62. Kurutulmak İçin Güneş Altına Serilmiş Fındık

3.6.3. Kültüre Kattıkları

En başta kuruyemiş olarak tüketilen fındık araştırma sahasında tatlıların ana malzemesidir. Burma baklava, sarı burma, kadayıf, kabak tatlılarını lezzetlendirmek için fındık kullanılır. Fındık, şeker ve sıvıyağı ile karıştırılarak fındık ezmesi, fındık ezmesi ve sütü kaynatarak fındık kreması gibi mamuller de elde edilir.

Araştırma sahasının en alçak noktası olan akarsu vadilerinden yayla alt sınırına kadar göz alabildiğine her yerin fındık bahçesidir. Araştırma sahasında doğal olarak fındık o kadar içselleştirilmiştir ki “fındık vakti” diye bir zaman dilimi vardır. Kız istenirken, düğün yapılacağı zaman ya da borç alınıp verilirken fındıktan önce, fındıktan sonra ya da fındık vakti tabirleri kullanılır.

Harar/ Şelek/ Sepet

Yabani fındık ağaçları bir sırtık gibi düz ve budaksız büyürler. Bu ağaçlar daha gençken kesilir ve yaşken sepet örmeye uygun şekilde şeritlere bölünür. Bu şeritlerle

daha sonra yük taşımak için araştırma sahasında harar/ şelek diye adlandırılan sırtta yük taşımaya yarayan büyük sepetler yapılır. Hamalların sırt küfeleriyle aynı olan bu sepetlerin tek farkı ham yani yabani fındıktan yapılmasıdır(Fotoğraf 63).

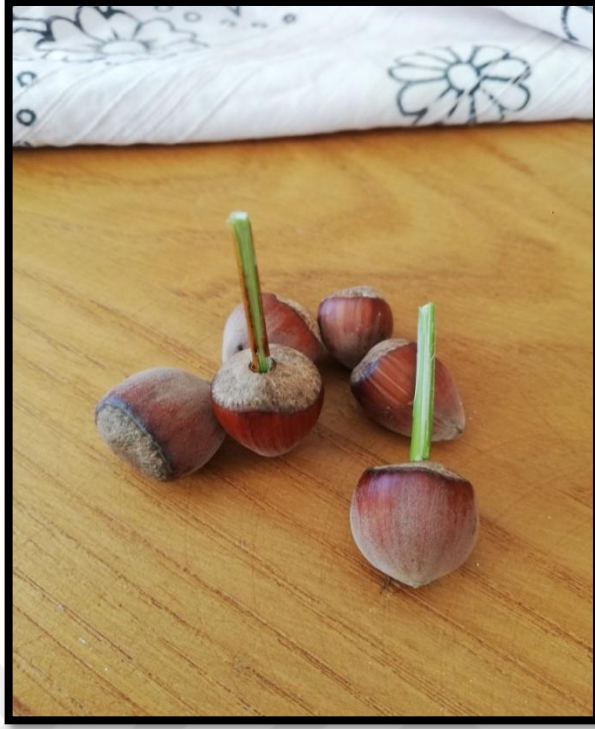
Şekil 63. Büyükboy ve küçükboy Şelek/Harar

Kül Suyu

Çamaşır deterjanları ve diğer deterjanların günümüzdeki kadar yaygınlaşmasından önce araştırma sahasındaki köylerde çamaşır ve ev temizliğinde kül suyu kullanılıyordu. Araştırma sahasında en çok tercih edilen kül ise fındık odununun külüdür. Fındık odununun külünün diğer ağaç odunlarına göre daha pürüzsüz olduğunu belirten 60 yaş üstü yöre kadınları önce külü kaynar su ile karıştırıp bir gece beklettikten sonra içindeki çeşitli mineraller suya geçerdi ve su hafif pembemsi bir renk almış. Durulan kül su karışımını sık gözenekli bir bezden ya da çuvaldan süzerlermiş. Doğal çamaşır suyu olarak tanımlanan kül suyu çamaşır ve ev yıkamada kullanılırmış. Yöre kadınları bu yöntemle temiz ve kokusuz çamaşırlar elde ettiklerini beyan ettiler.

Bir Oyuncak: Fırıldak /Dozirik

Kabuklu fındığın düz olan arka kısmının delinip bir kibrit çöpü ya da her hangi bir çubuğun bu delikten sokulmasıyla oluşturulan basit oyuncak. Çubuk kısmından tutarak fındığın sivri kısmı düz zemine yerleştirilir ve fındık döndürülür. En az iki çocukla oynanan bu oyunda fırılacağı daha uzun süre dönen kazanır(Fotoğraf 64).

Fotoğraf 64. Dozirik

3.7. ATASÖZLERİ VE DEYİMLERE YANSIYANLAR

Atasözleri ve deyimler ortaya çıktıkları toplumun yaşayış şeklini, düşünüş biçimini ortaya koyar. İnsanlar içinde bulundukları coğrafyadan, ekolojiden etkilenir ve bu günlük yaşayışlarına yansıdığı gibi konuşma dillerine de yansır. Araştırma sahamızın içinde bulunduğu coğrafya ekolojik anlamda son derece zengindir. Bu atasözlerine de yansımıştır. Aşağıda atasözleri ve bu atasözlerinin ne anlama geldiği kısaca belirtilmiştir.

İt yatağında ekmek ufağı bulunmaz:

Bir yerde zaten ihtiyaç duyulan bir şeyi o yerde aramanız boş yeredir.

Kestane çıkmış topurunu beğenmemiş:

Geldiği toplumu, aileyi beğenmeyen kişiler için kullanılır.

Boynuz kulağı geçermiş:

Küçük olanın büyük olanı ya da çırağın ustasını geçmesi anlamında kullanılır.

Haçan kabak oldunda boynuz çıkardın:

“Haçan” araştırma sahasında “hangi ara” anlamında kullanılmaktadır. Kendini olduğundan büyük biri görenler için kullanılır.

Sütünü boşuna yere sağımak:

Israr edip enerjini boş yere enerjini tüketme.

Çingene köyünde elma gözlü katır bulunmaz:

Tekinsiz ortamlarda değerli bir şey bulamazsınız.

Armut dibine düşer:

Kişi soyuna çeker.

Elmayı soyda ye armudu sayda ye:

Elma kabuğunu sindirmenin zor olduğuna armudun ise çok yendiğinde çeşitli sindirim problemleri yaşatacağını anlatmak için kullanılır.

Uzun uzun kavak ağacı kısa kısa gül ağacı:

Uzunlukla övünenlere karşı ya da kısa boylu olduğu için yerinenleri avutmak için kullanılan atasözü.

Ayı yağı bol bulunca bir yerlerine sürermiş:

Bir şeyi bol bulduğunda saçıp savuranlar için kullanılır.

Kazın cücüğünü güzün sayarlar:

İşin başlangıcı ne kadar iyi olursa olsun asıl netice zor zamanlarda ortaya çıkar.

Saksağan camışı Allah için bitlemez:

Bazı kimseler başkasına karşılıksız yardım etmez muhakkak bir çıkarı vardır.

Yaylım yaylmyayıl da yaylımında ayrılma:

Çeşitli yerleri gez, gör ama doğup büyüdüğü yerlerden ayrılma.

Hortikledimhortikleyeli bir duru su içmedim:

Domuz yada aya atfedilen bu sözü çocuklarından usanan anne-babalar kullanır. Evlat sahibi olduğumdan beri rahat bir bardak su içemedim anlamına gelir. Sözü

açıklayan yöre sakinleri, anne ayı yada domuzun yavrularıyla su içmek için dereye indiği ve annenin tam su içecekken yavrularının üst tarafında suyu oynayarak bulandırdığı ve annenin bir duru su içemediği hikâye etmektedir.

Uslu sözü dinlemeyen uluyakalır: Kendinden büyüklerin söz ve tecrübelerinden yararlanmayan kimsenin zarara uğradığındaçakal ya da köpeklerin uluması gibi üzüntüsünden ah vah edeceği anlatılmaktadır.

Uzun ağaç kesmekle kısıılır: Göze çok ve zor görünen işlerin azar azar yapılarak tüketilebileceği anlatılmaktadır.

3.8. ÇALDAĞ'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN TUZ EKİM FESTİVALİ VE ÇALDAĞ DENİZ FENERİ

İlk 2012 yılında başlatılan ve her yıl 2030 metre rakımlı Çaldağ'da tekrarlanan Giresun Tuz Ekimi Festivali tuhaf bir gelenekten gelmektedir. Asıl gaye bu sıra dışı geleneği festivalleştirerek bölgedeki turizm hareketliliğini artırmaktır. Fakat geleneğin kaynağıyla ilgili birçok rivayet bulunmaktadır(Fotoğraf 65).

Fotoğraf 65. Sislerle Kaplı Çaldağ Zirve ve Deniz Feneri

Çaldağ Yaylası yakın dönemlere kadar araştırma sahamızın komşu köyü olan Melikli Köyü Obası olarak bilinmekteydi ve bir rivayete göre Yıldız(2019): bu tuz ekim festivallerinin temeli, Giresun'un farklı yörelerinde anlatılmakla beraber, Melikli yöresinde de anlatılan şu fıkra dayanamaktadır: “Melikliler, herhalde fakirlermiş ki, her sene tuza dünyanın parasını vermekten bıkmışlar. Bu durumdan kurtulmak için epeyi düşünmüşler. Kendi kendilerine şöyle demişler: ‘Mısır ekip mısır elde ediyoruz, kabak ekip kabak elde ediyoruz, fındık dikip fındık elde ediyoruz da neden tuz ekip kendi tuzumuzu elde etmiyoruz(s.341)?’

Festivallerin yayınlandığı festtr.com adresinde verilen bilgiye göre yaklaşık 500 yıl önce Çaldağ çevresinde yaşayanlar tuz ihtiyacını Erzincan'dan gelen katırların oluşturduğu kervanlar aracılığıyla sağlıyorlarmış. Kıtık ve yokluğun yaşandığı bir dönemde halk Erzincan'dan tuz getirtemediği için buğday ve sebze gibi tuz yetiştiriciliği yapmaya karar vermişler.

Caldagkoyu.com adresindeki bir yazıya göre ise; Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı'nın en büyük rakibi Safevi Devletidir. Dolayısı ile Şah İsmail Osmanlı'da toprak mülkiyeti olmadığından buna karşılık “Ekene ekebildiği kadar toprak ve bir çift öküz” sözü vererek hem göçer halkını iskâna teşvik ediyor ve hem de Anadolu'dan nüfus devşirmeye başlıyor. Bunu duyan Anadolu köylüsü İran topraklarına göçe başlayınca Yavuz Selim bir bakıyor ki Anadolu toprakları boşalmaya ve asker sayısında azalma oluyor. Bunun üzerine Osmanlı hemen bir ferman yayınlıyor ve ekim sözü vermek sureti ile köylülere arazinin kullanım (tumar) hakkını vermeye başlıyor. Tabii bunu denetlemek için de hasat zamanı vergi tahsildarlarını gönderiyor ve ekin sözü vererek araziye parselleyen köylüler vergi tahsildarlarının “Ne ektiniz” sorusuna “Tuz ektik” diye cevap veriyorlar.

Her ne vesileyle başladığı bilinmese de ilginç uygulamalardan biri olan tuz ekimi UNESCO Dünya Somut Olmayan Kültürel Miraslar Listesine aday olmuştur.

Başka bir rivayette tuzu biten Melikli Oba sakinleri deniz yoluyla tuz getirmek isterler ve bir kayık yaparlar. Hemen her mevsim yaylayı saran sisi deniz sanarak yaptıkları kayığı sese doğru sürerler fakat kayık uçurumdan aşağı yuvarlanır ve paramparça olur. Bu rivayete dayanarak Çaldağ tepesine bir deniz feneri yapılmıştır.

Deniz Feneri bugün Dünya Somut Olmayan Kültürel Listesi ve denizden en uzak deniz feneri olarak Guinness Rekorlar Kitabı'na aday durumdadır.

3.8. ARAÇ- GEREÇ OLARAK KÜLTÜRE YANSIYANLAR

Fotoğraf 66. Tespihlik Bitkisinin Tohumlarından Yapılmış Tespih

Fotoğraf 67. Çamdan Yapılma Ayran Teknesi

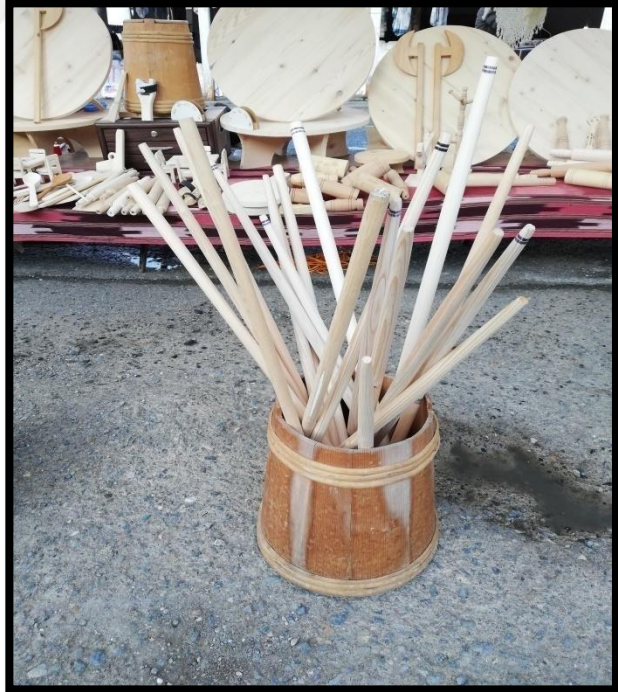
Fotoğraf 68. Meşe Ağacından Keser/ Orak/ Balta Sapı

Fotoğraf 69. Ladin Ağacından Yayık

Fotoğraf 70. Ladin Ağacından Teyağı/ Yoğurt Kovası

Fotoğraf 71. Çeşitli Ağaçlardan Oklavalar

Fotoğraf 72. Yenilenen Değirmenin Eski Taşları

Fotoğraf 73. Batlama Deresi Kenarında Bir Değirmen

Fotoğraf 74. Değirmenin İçi

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sahasının fiziki coğrafyası, beşeri ve ekonomik coğrafyayının şekillenmesinde ana etkindir. Tarım ve hayvancılık üzerinde yağış ve sıcaklık, nüfus miktarı ve dağılımı üzerinde yer şekilleri etkili olmuştur.

Ağaçbaşı Tabiat Parkı ve bahsi geçen çevre köyler,Doğu Karadeniz Bölümündeki Giresunda, hemen kıyı şeridinin ardından yükselmeye başlayan Kuzey Anadolu Dağ Sırası üzerinde yer almaktadır. Ağaçbaşı Tabiat Parkı arazisinin bir kısmı Dereli İlçesi idari sınırları içinde yer alsada bahsi geçen Çaldağ, İnışdibi ve Çimşir köyleri Giresun Merkez İlçe idari sınırları içinde yer almaktadır.

Araştırma sahası geneli yükselti ve eğim fazladır. Çaldağ (2030m), Giresun'un ve araştırma sahasının en yüksek noktasını oluşturmaktadır. Eğimin fazla olması ekonomik çeşitliliği sınırlandırmaktadır. Ekili-dikili alanın %95'inden fazlası fındık bahçeleri oluşturmaktadır. Fındık tarımı ana ekonomik faaliyettir. Fındık bahçeleri yayla alt sınırına kadar ulaşmaktadır. Yükseltinin arttığı ve kuzeye düşen bahçelerde verim düşmektedir. Yükseltiye bağlı olarak bazı yıllar ilkbahar mevsiminde kısa süreli don olayları görülebilmekte ve yeni açmakta olan fındık yapraklarını don yakmaktadır. Bu durumda üretim miktarı düşmektedir. Fındık bahçelerinde zararlı böcekler ile yabani ot ve ısırgan otundan kurtulmak için kimyasal ilaçlar kullanılmaktadır. Yanı sıra yanlış gübreleme ile toprak varlığı ciddi zararlar görmektedir.

Yerüstü ve yeraltı su kaynakları bakımından zengin olan ve yeterli yağış alanaraştırma sahasında su sıkıntısı yaşanmamaktadır. Su zenginliğinden su dolum tesisi ve madensuyu dolum tesisleriyle ekonomik anlamda yararlanılmaktadır.Sahanın ana akarsuyu Batlama Deresi'dir ve birçok kolu bulunmaktadır.Aşırı yağışlı dönemlerde fiziki coğrafyanın da etkisiyle sel ve taşkınlar meydana gelmekte, can ve mal kayıplarına neden olmaktadır.

Bitki örtüsü zengin ve geniş ve gür ormanlara sahip olan araştırma sahasındaki ormanlarda ladin, kayın, meşe, akçaağaç, kestane çeşitleri ve bu ağaçların altında orman gülleri görülmektedir.

İnsanın doğal çevresinden yeni ürünler elde etmesi her zaman ihtiyaçtan beri gelmiştir. Örnek vermek gerekirse önceleri araştırma sahasında kendir ismiyle anılan

hint keneviri yetiştirilir ve bitkinin lifli saplarının soyulup burulmasıyla hayvanlar için boyun bağı yapılmaktaydı. İnce liflerine ayrılmış bu bitkiden elde edilen ipler dokunurdu ve elde edilen kumaştan kadınlar aile halkı için kıyafet dikerdi. Yanı sıra dastar adı verilen kilimde dokutulurdu(Fotoğraf 75). Fakat daha sonra tekstil sanayindeki gelişmelerle pamuk ipliğinin, sentetik ipliklerin üretilmesi ve yaygınlaşması ve 1930’lu yıllarda kenevir ekiminin devlet kontrolüne alınmasıyla kendir/ kenevir kültürü araştırma sahasından kalkmıştır.

Fotoğraf 75. Kenevir Bitkisinden Dokunan Kilim

Günümüz ürün pazarlarında her alanda ürün yelpazesi o kadar genişlemiştir ki insanlar ihtiyaçlarını kendi başına ekolojik çevreden elde etmeye gerek duymamaktadır. Çoğu zaman manavdaki meyve dalındaki meyveye tercih edilmektedir.

Gençliğinde şehir merkezine ya da büyükşehirlere çalışmak için göç etmiş aileler günümüzde emeklilikleriyle beraber araştırma sahasındaki topraklarına kalıcı olarak geri dönmektedirler. Bu ailelerden az bir kısmı büyükbaş hayvan ve kümes hayvanı edinirken, büyük bir kısmı ev civarındaki arazisinde geçim tipi tarım yapmaktadır.

Araştırma sahasına genel olarak bakıldığında yeni yapılan evlerin %95’i betonarmedir. Şehrin betonundan kaçan çok az bir kesim yeni yaptıkları evlerinde

ahşabı yapı malzemesi olarak tercih etmiş ya da eski evlerine aslına uygun restore ettirmişlerdir.

Koyunyünü yatakların yerini endüstriyel yataklar ve yorganlarda ise koyunyününe nazaran kokusu olmayan ve temizlemesi kolay olan orlin, elyaf yünler tercih edilmektedir.

Eski meyve ağaçları kendi kaderine terkedilmiş ve budanmamışken yeni dikilen meyvelerde budamaya özen gösterildiği gözlenmiştir.

Belli başlı mahallelerdeki köy fırınları ve değirmenleri köyde sürekli ikamet eden ailelerin ileri gelenleri tarafından sürekli bakıma tabii tutulmakta ve faaliyetini kaybetmesine izin verilmemektedir.

- Her şeyden önce sürdürülebilirlik ve ekolojik denge bilinci araştırma sahası insanına kazandırılmalı. Yapılan çevre araştırmasında yöre halkı fındık bahçelerindeki yabancı otları ve ısırganları kurutmak için ısırgan ilacı diye tabir edilen bir çeşit kimyasalı kullandıkları görülmüştür. Toprak yüzeyini tutan bu bitkilerin kurutulmasıyla toprak çıplaklaşmakta ve zaten eğimli sahada duran toprak aşırı yağışlarında etkisiyle aşağı kaymaktadır. Aynı zamanda toprağa karışan zehirli ilaç dolayısıyla fındıklara ve yeraltı sularıyla akarsulara karışmaktadır. Eğer yöre halkına doğal çevreyi ve ekolojik dengeyi koruma bilinci verilirse bu problemler zamanla ortadan kalkabilir.
- Yeni nesille ekolojik kültür bağı kurulmalı. Araştırma sahasına has detay kültürlerin farkına varılmalı ve genç nesille bu detaylar paylaşarak geleceğe aktarılmalıdır.
- Yapısal anlamda kendine özgü öğeler barındıran serender/sirendi, köy fırını, değirmen ve çötenlerin bakım ve onarımları yapıp çalışır duruma getirilmelidir.
- Köy merkezlerine yerel pazarlar kurulup elde edilen doğal ürünler yerel tüketiciyle buluşturulmalı ve geleneksel ekolojik kültür canlı tutulmalıdır.

SWOT ANALİZİ

Temel amacı işlenilen konuyla ilgili güçlü ve zayıf yönleri ve bu yönleri destekleyen imkan ve tehditlerin tanımlanması olan SWOT analizi ilk olarak 1970 yılında iş yönetimi alanında uygulanmaya başlanmıştır. SWOT, strengths (güçler); weaknesses (zayıflıklar); opportunities (imkanlar/ olanaklar) ve threats (tehlikeler/ tehditler) ingilizce kelimelerinin baş harflerinden meydana gelen bir kısaltmadır. Bu yöntemle niceliksel ve niteliksel özelliklere ilişkin analizler yapılabilmekte ve neticesinde SWOT matrisi incelenerek konuyla ilgili stratejik bir görüş oluşturulabilmektedir (Ucar ve Doğru, 2005; 2).

Araştırma Sahası Güçlü/ Zayıf Yönleri, Fırsatlar ve Tehditler (Swot Analizi)

Güçlü Yönleri

- Doğal çevre özellikleri sayesinde tabiat parkı ilan edilmiş ve koruma altına alınmış Ağaçbaşı Tabiat Parkı'nın mevcut olması,
- Ağaçbaşı Tabiat Parkı tam teşekküllü bir tabiat parkı olarak hazırlanması,
- Her yıl Çaldağ tuz ekim festivali gerçekleştirilmesi,
- Çaldağ zirvede (2030m) deniz feneri bulunması,
- Zengin bitki örtüsüne sahip olması,
- Zengin faunaya sahip olması,
- Tarımsal ürün çeşitliliği bakımından zengin olması,
- Fındık tarımına uygun iklim özelliklerine sahip olması,
- Zengin yerüstü ve yeraltı su varlığına sahip olması ve su dolum tesislerinin bulunması,
- Doğa turizmi açısından yeşilin her tonunun görüldüğü dağlara sahip olması,
- Yayla turizmi açısından zengin bir potansiyele sahip olması,
- Temiz hava ve bol oksijene sahip olması,
- Araştırma sahasındaki ana yolların ve şehir merkezine bağlayan yolların asfalt kaplı olması,
- İklimin büyükbaş hayvancılık için uygun olması,
- Zengin bitki örtüsü sebebiyle (bilhassa kestane ağacı çiçekleri ve ormangülleri) arıcılık için uygun olması,

- Ormanlarda kendiliğinden yetişen meyve ve mantar çeşitlerinin bulunması,
- Bilhassa yazın şehrin bunaltıcı sıcağından kaçan insanlar için nisbeten serin iklime sahip olması,
- Ormanlarda tahrip edilen alanlar yeniden ağaçlandırılması,
- Tarım arazilerinin devlet destekli çiftçilik projelerinden yararlanabilmesi,
- Su dolum tesisi ve maden suyu dolum tesislerinde istihdam sağlanması,
- Kùltür balıkçılığı yapılan tesislerin bulunması.

Zayıf Yönleri

- Yer şekillerinin engebeli olması, yerleşme ve tarım alanlarını kısıtlaması,
- Engembeli arazinin toplu yerleşmeye elvermemesi,
- Her mevsimi yağmurlu olması,
- Eğimli arazi ve yağışlı iklimin toprak kaymalarına, sel ve taşkınlara neden olması,
- Ormanların tahrip edilip fındık bahçesine çevrilmesi,
- Yükseltinin fazla olduğu arazide fındık veriminin düşük olması,
- Şehir imkanlarının araştırma sahasında olmaması,
- Genç nüfusun şehirlere göçmesinden dolayı nüfusun yaş ortalamasının yüksek olması,
- Yeni yapılan binaların doğal çevreyle uyuşmayan betonarme, çok katlı yapılar olması,
- Fındık dışında yapılan tarımın ekstansif tarım olması,
- Yağışlı iklimin arıcılık faaliyetlerini engellemesi,
- Tarım alanlarında kimyasal gübreler kullanılması,
- Tarım arazilerinde istenmeyen otlar ve böcekler için kimyasal ilaçlar kullanılması,
- Altyapı çalışmalarının yetersiz olması,
- Araştırma sahasının şehirden uzak olması,
- Yayla turizmi için yeterince tanıtım yapılmaması,
- Yayla turizmi için yeterince konaklama imkanının olmaması,
- Fındık tarımının yeterince desteklenmemesi,

- Nüfusun doğal çevreyi koruma noktasında bilinçsiz olması,
- Geçmişten getirilen kültürel yapısal dokunun korunamaması,
- Genç nüfusu çekecek istihdam olanaklarının bulunmaması,
- Kültür balıkçılığının tek tip olması ve suni yem kullanılıyor olması,

Fırsatlar

- Alternatif turizme uygun alanların bulunması,
- Eldeğmemiş doğal alanların bulunması,
- Şehirden uzak rekreasyon merkezleri açmaya uygun olması,
- Çiftçilerin tarımsal desteklerden faydalanması,
- Kültür balıkçılığı için temiz su kaynaklarının bulunması,
- Ahşap sanayi için hammadde ihtiva etmesi,
- Doğa turizm merkezleri, tabiat parklarına yakın olması,
- Bol ve temiz su kaynakları, maden suyu kaynaklarının bulunması,

Tehditler

- Eğitim ve engebenin fazla olması,
- Fazla ve bir anda yağmur yağması,
- Kışın don olayının görülmesi ve tarımı etkilemesi,
- Sel, taşkın, kaya düşmesi, yıldırım düşmesi gibi doğal afetlerin sıklıkla görülmesi,
- Bilinçsiz tarım ve hayvancılığın yaygın olması,
- Orman varlığının,yakacak odun temin etmek, tarım alanı açmak için sürekli tahrip edilmesi,
- Kimyasal gübre ve ilaçların sürekli ve bilinçsizce kullanılması,
- Toprak ve su kirliliğinin artıyor olması,
- Ekolojik kültüre sahip çıkılmaması,
- Çevre kirliliğinin artması,
- Fındık tarımı nedeniyle yazın nüfusun artması,
- Fındık tarımı nedeniyle yazın işçi göçü alması.

KAYNAKLAR

- Anonim (2012).*2011 Yılı Giresun İl Çevre Durum Raporu*, Giresun: Giresun Valiliği, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Anonim (2015). *TÜİK 2014 Yılı Arıcılık Verileri*. Ankara: TÜİK
- Ardel, A.(1963).“Samsunla Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahadeler”. *İst. Üni. Coğr. Enst. Derg.*, 7(13), 36-43, İstanbul.
- Arı, Y. (2003).“Manyas Gölü’nün Kültürel Ekolojisi: Tarihi Süreçte Adaptasyon ve Değişim”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 40(1), 75-97.
- Arı, Y. (2005).“The Four Traditions of Geography (William Pattison)- Coğrafyanın Dört Geleneği” (Çeviri). *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(2), 119-125.
- Arı, Y. (2017).“Çevresel Determinizmden Politik Ekolojiye: Son 100 Yılda Dünya”da ve Türkiye”de İnsan-Çevre Coğrafyasındaki Yaklaşımlar”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.
- Atalay, İ. (1984). *Doğu Ladini (Picea orientalis L.) nin Tohum Transfer Rejyonlaması. Regioning of seed Transfer of Oriental Spruce (Picea orientalis L.)*. Ankara: Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Enstitüsü Yay. No. 2 .
- Atalay, İ. ve Mortan, K. (1995). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*, İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Atalay, İ. (1997), *Türkiye Coğrafyası*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (2011a). *Genel Coğrafya*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Atalay, İ. (2011b). *Türkiye İklim Atlası*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Avcı, V., & Sunkar, M. (2015). “Giresun'da Sel ve Taşkın Oluşumuna Neden Olan Aksu Çayı ve Batlama Deresi Havzalarının Morfometrik Analizleri”. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, (30), 91-119.
- Bekdemir, Ü. (2004), *Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Bulancak Kenti*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ceylan, S.(1995). *Artvin Yöresinin Coğrafi Etüdü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çalık F., Beşer, A., Ekinci, N. E. ve Kara, T. (2013), “Tabiat Parklarının Sportif Rekreasyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkayalar Tabiat Parkı Örneği)”. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 2 (8), 35-51.
- Çetinor, B.(1986), “Doğu Karadeniz ve Evleri”, *İlgi*, S. 44, 15-22.
- Çobancoğlu, T.(2003).“Türkiye’de Geleneksel Ahşap Ev Yapı Sistemlerinin İrdelenerek Gruplandırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme”, *Tasarım Kuram*, Sayı: 3, 27-42.
- Çorapçıoğlu G.Ö. (2015).*Doğu Karadeniz Örneğinde Su Değirmenlerinin Belgelenmesi ve Korunması Konusunda Bir Yöntem Araştırması*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, N. (2004).“Trabzon ve Yöresinde Serenderler”, *Erdem*, 14(41), 99-118.
- Doğanay, H. (2007).*Ziraat Coğrafyası*, İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, H. (2011).“Anlamı, Tanımı, Konusu ve Felsefesi Bakımından Coğrafya İlmi Hakkında Bazı Düşünceler”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(25), 1-44.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erinç, S. (1984).*Klimatoloji ve Metodları*, İstanbul: İstanbul Üniv. Yay. No: 3278, Deniz Bil. Ve Coğ. Enst. Yay. No:2.
- Erkuloğlu, Ö.S. (Ed.). (1989). *Doğu Ladini*,Ankara: Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Gültekin, F.,HatipoğluTemizel, E. (2020). Kentsel Faaliyetlerin Kıyı Akiferlerine Etkileri: Doğu Karadeniz Havzası Örneği. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 63(1), 69-82.
- Güner, S. (2014). Çam Sakızının Kaynağı: Doğu Ladini, İnsan ve Hayat <https://insanvehayat.com/cam-sakizinin-kaynagi-dogu-ladini/>(27.04.2020)
- Güngör, B. (1987), "Trabzon Evleri, "*Trabzon Kültür Sanat Yıllığı*, 87, 13-16, İstanbul: Trabzonlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları.
- Güngördü, E. (2006), *Türkiye’nin Coğrafyası*, Ankara: Asil Yayın .
- Gökmen, S. (2011).*Genel Ekoloji*, Ankara: Nobel Yayınevi.

- Hıdır, A., Koser, A., Dervişoğlu E., Tekbaş T., Dada, A.S., Akbay, S., Ayaz, A., Özdemir, M., Çetinkaya, G. (2005), *Giresun İl Çevre Durum Raporu*, Giresun: Giresun Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- İlkin, A. & Alkin, E., 1991, *Ekonomik ve Sosyal Sorunlar-Çözüm Önerileri Dizisi: Çevre Sorunları*, Ankara: TOBB, Ünal Ofset.
- İltar, G. (2016). *Giresun Evleri*, İstanbul: Dönence Basım ve Yayımları.
- İnandık, H. (1965). *Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş*, İstanbul: İst. Üniv. Coğ. Enst. Yay. No: 42.
- Kabacık, M. (2016). *Yöresel Mutfaklar, Karadeniz Bölgesi Mutfağı*, Eskişehir: AÖF Yayınları.
- Kaymaz, Ç. K. (2018), *Artvin İlinin Ekoturizm Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaymaz, H. (2019). *Dereli İlçe Merkezi'nin Coğrafyası*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzundumlu A. S., Kılıç, B., Tozlu G. (2018). "Fındık Üretiminde Kimyasal İlaç Kullanımının Çevresel Duyarlılık Yönünden İncelenmesi: Giresun İli Örneği", *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 5(4), 396–405.
- Koday, S. (2003). "Doğu Karadeniz Bölümünde Yerleşmenin Coğrafyasından Kaynaklanan Sorunlar", *Doğu Karadeniz Bölgesinde Kırsal Alanda Ulaşım Yerleşim Sorunları ve Çözümleri Sempozyumu*, Trabzon, 201-215.
- Koday, Z. (2003). *Arhavi Çayı Havzasının Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yay: No: 934, Fen Edebiyat Fak. Yay. No: 100, Erzurum.
- Koday, Z. (2014). *Fındıklı İlçesinin Coğrafyası*, Erzurum: Atatürk Üniv. Yay. No: 10445, Edebiyat Fak. Yay. No: 141.
- Korkmaz, M. A. (2021). Giresun'da Fındık ve Fındık Borsasının Tarihçesi, *folk/ed. Derg*: 27 (105) 337-342.
- Kışlalıoğlu, M., Berkes, F. (2009). *Ekoloji ve Çevre Bilimleri*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Ünsal Bekdemir, Mehmet Fatsa (Ed.), (2015). “*Geçmişten Günümüze Giresun*”, (ss.537-546), İstanbul:Giresun İl Özel İdaresi Kültür Serisi-4.
- Nişancı, A., (1988). “Karadeniz Bölgesinin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri”. *Ondokuz Mayıs Univ. Eğitim Fak. Dergisi Özel Sayı*, 71-84.
- Nişancı, A. (1988), Karadeniz Bölgesi’nin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri, *Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri*, Samsun:19 Mayıs Üniv. Eğit. Fak.
- Özçağlar, A., (2000), *Coğrafyaya Giriş*, Ankara:Hilmi Usta Matbaacılık.
- Özdemir, M. (2018). “Ordu İlinin Yerleşme Coğrafyası”. Cemalettin Şahin ve Ahmet Ertek (Ed.), *Memleket Pusulası Ordu*(ss. 197-286), İstanbul:Babil Basım Yayıncılık.
- Özdemir, Ü., Bekdemir, Ü., Kayserili, A. (2007). Batı Karadeniz’de Fındık Tarımı, *I. Karadeniz’de Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu*, Trabzon.
- Özey, R. (2009). *Çevre Sorunları*, İstanbul:Aktif Yayınları.
- Özgüner, O. (1970). *Köyde Mimari Doğu Karadeniz*, Ankara:Apa Ofset Basımevi.
- Pattison, W. (2003). “Coğrafya”nın Dört Geleneği” (Çeviren: Y. Arı). *Ege Coğrafya Dergisi*, 12(2), 119-125.
- Sensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y., & Balta, İ. (2005). “Türkiye İklimi”. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, P.O.Box: 401, 1-17.
- Sezer, İ. (2016). “Ağaçbaşı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresinin Coğrafi Özellikleri İle Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi / Evaluation of Geographical Features and Ecotourism Opportunities of Ağaçbaşı Natural Park and Its Close Environment”, *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/2 Winter 2016, Ankara.
- Tamgaç, Ö. F., Demirel, Z. & Günay, K. (1990). *Giresun, Kürtün, Pınarlar Köyü Madensuyu Kaynağının Jeoloji ve Hidrojeoloji Raporu*. Ankara:Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.

- Tanoğlu, A. (1969), *Nüfus ve Yerleşme*, İstanbul:İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğ. Enst. Neş. No: 45.
- Tanoğlu, A. (1944).“Samsun Limanı ve Hinterlandı”, *Samsun Üniversitesi Haftası*, Cilt:3, Samsun.
- Tunçdilek, N. (1985).*Türkiye’de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı*, İstanbul:İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğr. Enst. Yay. No:3 İst. Üniv. Yay. No:3279.
- Tümertekin, E. (1994), *Beşeri Coğrafya Giriş*.İstanbul: İ. Ü. İletişim Fakültesi Basımevi ve Film Merkezi.
- Tümertekin, E.,& Özgüç, N. (2012).*Ekonomik Coğrafya, Küreselleşme ve Kalkınma*, İstanbul:Çantay Kitabevi.
- Uçar, D.,& Doğru, A. Ö. (2005).“CBS Projelerinin Stratejik Planlaması ve Swot Analizinin Yeri”, *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, Ankara.
- Yediyıldız, B. (1985), *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*.Ankara:Kültür Bakanlığı.
- Yediyıldız, B. (2018), *Hacıemiroğlu Beyliği’nden Türkiye Cumhuriyeti’neOrdu Tarihinden İzler*,Ordu: Kültür Yayınları.
- Yediyıldız, B., Üstün, Ü. (1992).*Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları I - 1455 Tarihli Tahrir Defteri*,Ankara:Türk Tarih Kurumu.
- Yeşilyurt Tunç, Z. (2019). *TrabzondaserenderYapılarının İncelenmesi ve Yeniden İşlevlendirme Önerileri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, B., (1983).“TheRelationshipsBetween Cu-pb-znMineralizationsandCertainStructuresIdentified on LandsatImeges in theEastern Black SeaRegion”, *Bulletin of the Mineral ResearchandExploration* , 99-100 (99-100) , 1-9.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş., Yılmaz, M. (2010).*Çevre Bilimi ve Eğitimi*, Ankara:Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Yıldız, İ. (2019).“Türk Mahalli Fıkra Tiplerinden Giresun-Meliklil Ali Fakkı ve Hasan AğaÜzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”,*Kültür Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, 327-350.

Yılmaz, A. (1997).“Doğu Karadeniz (Giresun Hinterlandı) Orman İçi Kır Yerleşmelerinde Nüfus-Toprak İlişkisi Açısından Tarım Topraklarının Durumu”,*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 273/285.

Zaman, M. (2004).“Türkiye’de Fındık Bahçelerinin Coğrafi Dağılışı ve Üretimi”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Konya:Çizgi Kitabevi,Sa:11, 49-92.

Zaman, M. (2018).“Doğu Karadeniz Bölümü Sahil Yöresindeki Kırsal Yerleşmeler ve Özellikleri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, 22(1), 323-346.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.caldagkoyu.com/?Syf=18&Hbr=1054045&/Tuz-da-Ekilir-mi?-Demeyin.-Bizim-U%C5%9Fak-Eker>.

<https://festtr.com/festival/giresun-tuz-ekim-festivali/>

<http://www.fresa.com.tr/tr/yasam-kaynagi>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Zeynep TANRVERDİ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi/Coğrafya Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi/Beşeri ve İktisadi Coğrafya Ana Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	EötvösLorand Üniversitesi Erasmus+ Staj Hareketliliği- 2019
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Safranbolu Dersanesi 2012-2014
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	02/06/2021